

Ajannguaq Grønvold
SLM
Speciale afhandling

Kalaallit atuakkialiaanni oqariartuutit toqqoqqasut paquminartullu (1914 – 2019)

<https://www.google.dk/search?q=shame&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiI5e7f24DjAhUmmuAKHUtID00QAUIECgB&biw=1240&bih=679#imgrc=8Ezvo7lAtAMTrM:>

Specialeafhandlingimik suliarinnittoq: Ajannguaq Grønvold

Vejleder: Birgit Kleist Pedersen

Sprog, Litteratur og Medier

Ilisimatusarfik, Nuuk

Juni 2019

Imarisai

AALLAQQAASIUT	3
PROBLEM STILLING, MISISSOQQISSAAGASSAKKA QITIUSUMIK	5
METODE	6
TEORIIT ILISARITILLUGIT	12
ATUAKKIALIAT ILUSILERSORNEQARNERI	12
ATUAKKIALIAMIK ATUARTUP ILAATINNEQARNERA	13
PIVIUSUT MAAJUNNARTUT PAQUMINARTULLU	18
TOQAANNARTUMIK OQAATIGINEQANNGITSUT	20
ATUAKKIALIAT 1914-1953 SINNATTUGAQ (STORCH 1914) AALLAAVIGALUGU	24
ATUAKKIORTOQ MATHIAS STORCH ILISARITILLUGU	24
STORCHIP OQARIARTUUTAI	34
SINNATTUGAQ NAMMINERMINI	37
ATUAKKIALIAT 1953-1979 QOOQA (BRANDT 1971) AALLAAVIGALUGU	43
ATUAKKIALIAQ QOOQA TUSARUMINARTOQ	43
BRANDTIP ATUAKKIALIAANI OQARIARTUUTAASUT PAQUMINARSINNAASULLU TOQQOQQASUT	50
ATUAKKIALIAT ALLAT QOOQAKKUT NALAAANNEERSUT PAQUMISOQATAASUT OQARIARTUUTAALLI KILLORMUT ANISUT	55
ATUAKKIALIAT NUTAANERUSUT (1979-2019) OLE KORNELIUSSENNIP ATUAKKIALIAI AALLAAVIGALUGIT	61
ATUAKKIORTUT ALLAT SUNNERNEQARPUT	67
INUUSUTTUT KINGUAARIINNI NUTAAMI PILLIUTEQARTUT	72
ATUAKKIALIAT IMMINNUT NALEQQIUNNERAT	75
NAGGASIUT	87
LITTERATURLISTE.....	91
KORT RESUMÉ AF MIN SPECIALEAFHANDLING PÅ DANSK	96

Aallaqqaasiut

Atuakkialiaq isinik allanik isigalugu atuaraanni, pissanganartorpassuarnik nassaassaasunik tunioraalersarpoq. Oqaluttuakkummi allataasutigut oqariartuuterpassuit – taassumalu tunniussassarpassui toqqaannangitsumik atuartussamut apuukkusuttut isiginnittariaaseq alla atorlugu atuarnikkut ersarissisarmata.

Kalaallit atuakkiortut atuakkiartik aqputigalugu unneqqarissunik oqariartuuteqartarnerpat? Imaluunnit paquminartut qaqqinnissaat oqaatsinik kusanartunik qallersortariaqarnerpat piviusoq anninniarlugu? Atuakkialiaq namminermini eqqumiitsuliatut isigisassaarnerpa, imaluunniit annertunerusumik atuartussamut oqaasissaqaralarnerpa?

Kalaallit Nunaanni amerlanngitsunik innuttaasoqartumi, atuakkialiat naatsukullaliat takisuuliallu atuaraanni naliminni pisunut annertuunik tikkuartortarput, taamaalillutillu oqaluttuarisaanermut tunngasunik eqqartuisarlutik takutitsisarlutillu. Piviusorsioruunngikkaluarlutik piviusunut naliminnut pisunut sunnertisimasarnerat pillugu, atuartussamut oqariartuutit sunniutaasinnaasut eqqarsalersitsisinnaasullu misissorneqarsinnaasarput taakkunatigut. Taamaattumillu atuakkialiat Kalaallit Nunaanni tassaasinnaapput inuiaqatigiit sinnerlugit isummanik siammarterisut, kiisalu sakkortuumik isornartorsiunerit aqqitassaasinnaasunik atuakkialiat qaqileriffittut sakkuusinnaasaramik.

Taamannak oqassagaanni paasisariaqarpoq, atuakkialiat Kalaallit Nunaanni saqqummertartut, annertuumik atuartussanut sunniiniutitut atorneqarsinnaalluartut. Tassa atuakkiortup oqaluttualiaa imarisaminiik annertunerujummik atuartussanut pilersaaruteqarsinnaammat, ilaatigut -sunniniarneq tiguaaniarnermik sakkoqartarpoq, taamaattumillu atuakkiortumiik atuartussamut oqariartuutigineqartut, annertuumik inuiaqatigiit oqaluttuarisaanerannut sunniuteqarsinnaapput, taamaalilluni atuakkialiaq piviususaartitaq piviusumullusooq annertuumik atassuteqalersarluni. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni atuakkiortut ilaat Kelly Berthelsen, ima atuakkiorneq pillugu oqarpoq:

”Atuakkiorneq tassaavoq inuiaat isaat, siutaat qarngilu” (Lanngård 2010).

Atuakkiamik atuarnermi maluginiarluaraanni annertuumik pissarsiassaqaarnartarpoq. Atuakkialiaq ataaseq atuaraanni sorpassuartigut pisunut attuumassuteqarnermigut oqariartortarmat,

tikkuartuisarmallu. Minnerunngitsumillu nammineq oqaatiginngisaminik oqaluttuartarmat. Imannak paasillugu, atuakkialiami allaqqasut iluanni paasissutissani peqartarmat, ilaatigut allaat atuakkiortup ilisimanngisaminik annertuumik pisunut imaluunnit imminut pilluni oqaaseqartarluni.

Toqqoqqasunik oqariartuutunik atuakkialiap iluani ujaaserusulerneq takkuppoq, kingumut qiviarlunga Kalaallit Nunaanni atuakkiaq siulleq *Sinnattugaq* (Storch 1914), imarisaatigut eqqarsaatigilerakku, taamatullu oqaluttuarisaanikkut killiffiat naliminni qiviarakku.

Misigisimavunga taakkua marluk imminnut tarrarsortut, kingornalu oqaluttuarisaanikkut nunatsinni sumut aallarsimanerput isiginialerakku pissanganartoqartippara, atuakkialiat imarisamikkut eqqartuisarnermikkut, inuiaqatigiit oqaluttuarisaannut attuumassuteqarluartarnerinut takutitsisarmata, ilaatigullu oqaatiginiarneqartut allatut anisarsoralugit, piviusumik anninniakkap annernarpallaarsinnaanera pissutigalugu.

Taamaattumillu atuakkialiap siulliup saqqummersinneqarneraniit ullumikkumut, saqqummertartut sammissallugit aaliangersimavunga. Atuakkiortulli aaliangersimasut pingasut atuakkialiaat toqqammaviusumik atussallugit toqqarsimavakka, itinerusumik oqaluttuarisaanikkut killiffik tarrarsorsinnaatikkumallugu kiisalu oqariartuutit toqqoqqasut taakkunani itinerusumik qallorniarlugit. Taakkualu pingasut tassaapput: *Sinnattugaq* (Storch 1914), Qooqa (Brandt 1971), Ole Korneliusenillu atuakkialiai assigiinnitsut.

Atuakkialiat taakkua pingaarnertut empiritut atussallugit toqqarpakka, tamaasa immikkut isigalugit qalliinnarsiussagaanni annerusumik minnerusumilluunniit inuiaqatiminnut oqariartortuupput, aammalu pissutsinik takutitsillutik. Atuakkiali pulaffigilluarlugit misissoraanni, oqariartuutit allangussanerpat? Atuakkialiap imarisamigut oqariartuutivia oqaatiginissaa ima paquminartiginerpa allaat, aatsaat atuartussap naqqa tikillugu paasiniaaqqarluni nanisinnaallugu?

Matumani inaarutaasumik allaaserinnillunga naammassissutissanni misissugassakka tamakkuupput, qaqilerniarlugu atuakkiortup oqariartuutaa allatorujussuaq isikkoqalersinnaanersoq, paquminartutigut oqaatsinit kusanartunik qallersorsimasutigut, misissuilluarnikkulli paasineqarsinnaasutigut.

Atuakkiammi toqqarsimasamma imarisaatigut ersiinnartutigut, sammineqartut imminnut akerleriittutut pissuseqarmata. *Sinnatugaq* (Storch 1914) siunissalikkersaarutaasoq, siunissamut pilerigisamut tunngassuteqartoq, Kalaallit Nunaata siuariartortinnissaanut. *Qooqa* (Brandt 1971) Siuaasanut ataqqinninniarluni ileqqutoqqanut ilisimasaqarnissamik ingerlatitseqqiiniutinut tunngasoq, kingullertullu Ole Korneliussennip atuakkiaasa imarisamikkut allanneqarnermikkullu allaanerussusaat, takutitsimmat inuiaqatigut killiffiannut. Taakkualu qalliinnakkut imarisaat massakkut taakkartorpakka, allanngussanerpallu misissuereeruma?

Problem stilling, misissoqqissaagassakka qitiusumik

Atuakkialiat pingasut toqqammaviusumik atugassakka misissuininni *Sinnattugaq* (Storch 1914), *Qooqa* (Brandt 1971), Ole Korneliussen. Taakkua immikkut tamaasa misissoqqissaarneranni ujartugassakka ukuupput:

- Atuakkialiat misissoqqissaarneqassapput naliminni pisunik takutitsinermikkut, allaanerusumik oqariartuuteqarnerisut, qallikkut oqariartuutaasoq allamik tunngaveqarpiarnerisut paasiniallugu.
- Suunukua paquminartitsisut atuakkialiap imarisamigut eqqartugaani?
- Atuakkialiap nalimini oqaluttuarisaanikkut killiffimmi allaaserisimasai kingusinnerusukkut paquminarsippat? Imaluunnit pissutsit kingusinnerusukkut isigalugit oqariartuutiivit ersarissippat paasiuminaannerulerpalluunnit?

Metode

Matumani inaarutaasumik allaaserinnininni atuakkialerivunga. Misigisimagama kalaallit atuakkialiaat qangaaniilli annertuumik oqaasissaqartut. Oqaluttualiap namminermi imarisamigut, annerutunerusumik oqariartortarnera misigisarpara, kiisalu naliminut oqaluttuarisaanikkut annertuumik pituttorsimasarneratigut tarrarsornera takusinnaasarlugu. Taamatulli misigisarnera nutaajulluinnarpoq. Maani Ilisimatusarfimmi immikkoortortaqaqarfimmi Sprog, Litteratur & Mediermi atualereerlunga tamakkua eqqarsaatigisalerpakka. Tamanna uggoreqaara, kalaallit oqaluttuarisaanerannut tunngasut eqqaassagukkit misigigaluarpunga meeqqat atuarfianni passullualaareersimasariaqaraluarigut, allaammi assalluarnerusimasariaqaraluarpagut, imaanngitsoq aatsaat Ilisimatusarfimmi atualerutta paasilluassagigut.

Ullumikkut inuiaqatigiit Kalaallit namminersulivikkusupput; ilaat tuaviorput, ilaalli tuaviuusserusunnigillat. Isumaqaarpunga nunasiaataasimasutut, namminersulivissagaanni inuiaqatigiit imminnut ilisimmaarittariaqartut; kinaassusertik, oqaluttuarisaanertillu ilisimmaarittariaqaraat, taamaaliornikkut eqqartueriaatsikkut uteqattaariinnaratik alloriutissanik ujaasillaqqinnerusinnaanerat inassutiginarimat. Sunaliuna kaaviiartitaaginnartog? Tassa tamakkua qaqilerusuppakka, atuakkialiani ersarissumik oqaatigineqartut. Oqaluttuarisaanermi ilisimalluaraanni paatsuugassaangillat oqaluttualiat.

Ajoraluartumilli amerlasuutigut oqariartuutit toqqoqqasut paatsoorneqartarput, oqaluttuanilu inuttaatitaasut pingaarnerit ilaanni *heltit*ut inissinneqartarlutik, atuakkialiap oqariartuutivia paasigaanni allaqqinnaamik paasineqarsinnaagaluartog. Taamaattumillu matumani inaarutaasumik allaaserinninnissanni tamakkua qallorniarpakka, piviusog paquminarsinnaasog oqariartuuteqarmat pingaartunik.

Oqariartuutit atuakkialiaminngaanneersut qallornissaanut pingaartissimavara, Kalaallit oqaluttuarisaanikkut pisimasunik pingaartunik tikitsinissaq, ukiukkaartumik. Oqaluttuarisaanerup ukiui pingaartut pingasunngorlugit agguluppakka, ersarissumik oqaluttuarisaanikkut siunnerfeqarniarlunga eqqartugaasunullu atuakkialiani. Taamaattumillu ukiut siulliit romanip siulliup saqqummeqaarneraniik 1914-miit 1953-mut oqaluttuareqqaassallugit toqqarpakka. Ukiuni taakkunani siumukarusunneq eqqartugaagaatsiarpoq, 1953-isimilu qallunaangorsaaneq tunngaviusumik aallartinneranut killigitippara, angorusutap anguneranut killeqartikkusukkakku.

Eqimattat aappaat 1953-imiit 1979-imut killeqartippara, qallunaanngorsangaanerup ukiuiniik Namminersornerulernerup ukiuanut.

Kingullerlu 1979-imiit Namminersornerulernerup ukiuaniik ullumikkumut (2019)

Namminersulivikkusunnermut. Taamatut oqaluttuarisaanikkut ukiuilerillunga agguinera, ukiullu taakkoqqissaat aallartiffigalugillu killiffigineri, nalaatsornerunngillat, taakkualu atuakkialiat imarisamikkut tarrarsortikkumaarpat. Ukiunillu agguataarinissara pingaartissimavara; isumaqarama oqaluttuarisaanikkut pissutsinik paasisimaqanngikkaanni taava atuakkialiap oqaatiginiagavianik nassaartoqarnissaa ajornassasoq.

Pissutsillu piviusut qiviarlugit naleqqiussisarninni annerusumik *Kalaallit atuakkialiaat 1990 ilanngullugu* (Berthelsen 1994), *Grønland - Den arktiske koloni* (Gulløv 2017) kiisalu *Qaannat alannguanni* (Olsen 2002) toqqammavigissuakka.

Ukiut oqaluttuarisaanikkut pingaaruteqartut qallorniarnerini, ukiukkaartumik ingerlasumik ukiut agguataarsimavakka, taakkualu immikkoortiterneri imatut taaguusersorsimavakka, naqissuserluarumallugit ukiut sorliit pineqarnersut: Ukiut siulliit (1914-1953), ukiut akulliit (1953-1979), ukiut kingulliit – nutaajunerusut (1979-2019).

Ukiukkaartumik atuakkialianik tunngaveqarlunga, oqaluttuarisaanikkut piviusunut tarrarsortitsileruma, atuakkiortut aaliangersimasut pingasut pingaarnertut *emperiissatut* qinersimavakka. Atuakkialillu taakkua pingasut ukuupput:

Ukiuni siullerni (1914-1953) toqqammavigineqartussaq *Sinnattugaq* (Storch 1914), ukiuni akullerni *Qooqa* (Brandt 1971), kiisalu ukiuini kingullerni (1979-2019) Ole Korneliussennip atuakkialiai arlariit matumani atorneqassapput.

Atuakkiortut taakkorpiaat atorneri matumani nalaatsornerinnaanngitsoq erseqqissarusuppara, taamaattumillu misissueqqissaarnissanni tunngaviusumik oqaluttuarisaanikkut ukiut avillugit misissueqqissaaleruma, quleqatarsuarnut pingasunut tunngaviusumik misissoqqissaagara avinneratigut takutinniarpara, atuakkiortut taakkua naliminni qanoq inuttut inissisimanersut. Taamaattumik atuakkiortut taakkua naatsunnguamik ilisariteqqaalaartassavakka, takutininniarlugu piviusumi atuakkialiaminnut qanoq sunniuteqarnersut.

Atuakkialiatigummi sunniiniutaasartut eqqartussagaanni ersersarneqartariaqarmat, atuakkiortup piviusumi nalimini isummersuutigisartagai, taakkualu qanoq aqutsitigisarneri siunertarisamut oqariartuummi.

Atuakkialiat qulaani eqqaasakka pingaarnertut *empiriit*ut inissisimassapput, tassa pingaarnarpaatut tarrarsortitassatut atussuakka, taamaakkaluartoq atuakkialiat allat pingaarnertut atugassama saniatigut naliminnut naleqquttut ilanngussuuttarnissai pingaartippakka, takutinniarlugu atuakkialiornikkut oqariartuutit ataatsimut qanoq inissisimannersut, qanorlu imminnut atassuteqaqatigiittarnerat ersersarniarlugu. Taamaattumik atuakkialiat allat eqqartukkanut aaliangersimasunut naleqquttut atorineqartassapputtaaq tapertaasutut.

Matumanimi misissueqqissaarnermi tunngaviuvoq atuakkialianik aallaaveqarluni misissueqqissaarneq – *kvalitativ tilgang*, taamaattumik datakka atuakkialianingaanniik tigusaassapput, akissutinut ujartukkannut matussusiisussat paasissutissiisussat (jf. Bryman 2012: 35).

Oqaluttuarisaanikkut tarrarsortitsineri qalluinissami, qularnangeqaaq pisorpassuarnik qalluisoqarsinnaasoq. Taamaattorli matumani misissueqqissaarnermi siunnerfikka aaliangersimasut toraarniarlugit killilimmik qalluissaanga. Qulequttaq aaliangersimasut imarisatigut qallorneqartussat taakkuussapput ersarissaasussat akissutissarsiffigerusutannik, taamaattumik ukiut pisorqarfioqisiut anguniakkannut attuumasutillit kisiisa sammissavakka, eqqartorneqartussat itinerusumik tikinnerussagakkit. Qallorusutakkalu tassa sunniiniutit, paquminartut, oqariartuutiivillu. Oqaluttuarisaanikkullu ukiunut pingasunut agguluineq paasineqassooq, arlaatigut taakkua ataqatigiinnissaat tamarmik. Taamaattumik qallukkat imminnut attuumassuteqartut eqqartorneqassapput, qallueriaatsit assigiinngikkaluartut.

Matumani naqissuserlugu ersersarusuppara, qulequttat sammineqartussat misissueqqissaarnermi, kalaaleqatigiit iluanni pisartunik pissutsinik qaqilerinerussammat. Isumaqarama kalaallit qallunaallu ataqatigiinnerat oqaluttuarisaanikkut sammilluarneqartareersoq. Pissanganartillugulu kalaaleqatigiit ukkakkanni qanoq inerneqassanersoq.

Qallueriaatsit assigiingitsut qulaani taakkartoreeriarakkit teoriit taakkununnga tunngaviliisussakka sinaakkusersiuisussakkalu eqqartulaassavakka. Tassa paquminartunik, oqariartuutinillu toqqoqqasunik qalluinissami pingaarluinnartuuvoq, atuakkiortup suut periutsit atorlugit suleriuseqarnera eqqumaffigissallugu. Taamaattumillu teoriit assigiingitsut uku atussuakka: *Introduktion til teori og analyse* (et.al. Kjældgaard, Møller, Ringgaard, Rösing, Simonsen & Thomsen 2013), *The implied reader* (Iser 1974), *Hiding from humanity* (Nussbaum 2004), *Literary theory: An anthology* (Rivkin & Ryan 1998), *Dreams, illusions, and other realities* (O'Flaherty 1984).

Tassalu tamakkuupput pingaarnertut teoriissakka, tikkuussisussat ujartukkannut tunngaviliillutik. Erseqqissarneqassooq teoriit taakkua termitai aaliangersimasut kisimik atorneqassammata.

Inaarutaasumik allaaserinnillunga misissueqqissaarnissanni takuneqarsinnaasutuut kalaallisut allappunga, termilli allangortinnagit atortassallugit erseqqissaatigissavara, citatinillu tigulaarinninnermi oqaatsit atuakkami toqqammaviusumik atukkat atorneqartassapput. Allattaasitoqqamiillu kalaallisut atuisarninni, allattaasitaaq atorlugu allattarnissara erseqqissassavara, allattaasitaami allatat piuminarnerunerat tunngavigalugu.

Kalaallisullu allannera tunngavigalugu oqaatsit ukua atukkakka paatsoorneqaqqunagit nassuialaarusuppakka.

Siullertut *bevidst* - pineqartillugu silassorissutsimik imaluunniit ilisimassutsimik matumani taaneqartassaaq, *ubevidst* - tarnip ilorpiaani toqqoqqasut, *privat* – inuttut ataasiakkaatut pigisat, *provokere* – uumisaarineq, *socialkontrol* – inoqatinik pissusilersornikkut iluarinngisaqarnermi pissusilersuutissanik aqutsiniarneq, inuiaqatigiinnillu tunngatillugu qanoq inissisimalersimaneq: *Individuel* – inuttut ataasiakkaatut inuunerulerneq aammalu *kollektiv* – inuiaqatigiittut imminnut atasutut peqatigiinneq. Kingullit marluk pineqartut inuiaqatigiinni ataatsimoornerunikuuneq, soorlu ilaqutariippassuulluni inooqatigiinneq, taavalu inuiaqatigiit imminnut susassareqatigiinnerunerannut tunngavoq, aappaalu inuttut ataasiakkaatut inuunerulernermut tunngalluni, soorlu kisimiinnerulernermut.

Oqaatsit qulaani eqqaasakka kalaallisut taaguutaat nassuiarnerannut tunngavigivakka, kalaallisut allanninni oqaaseqatigiit torersumik ingerlakkusukkakkit oqaatsimmi taakkua ulluinnarni kalaallisut oqalunnermi ilaatigut qallunaatut taaguutaat tilliinnarlugit – atuinnaarlugit atorneqakkajuttarmata.

Annertuumillu matumani allaaserinninnermi atorneqartussaq arlariinnik paasineqarsinnaasoq naqissuserusutara tassa: Paquminartut – taanna oqaaseq atorneqartillugu imatut paasineqassaaq, nipagiutiinnarneqartartut ajornartorsiutit kanngunartunngorlutik, ilaatigut soorlu inuttut ataasiakkaatut ajornartorsiutinut tunngasut. Annertunerusumilli matumani paquminartunik oqartoqartillugu inunnut isiginnittaasinut tunnganerutippara, inuit iluminni oqaluuserinagu allanut isiginnittaasiannut attuumassuteqartunik annertuumik sammisaqartussaagama. Soorlu: kannigusunneq pineqartillugu toqqaannartumik oqarsinnaajunnaartarnermut tunngasut paquminartunngortut inuiaqatigiit iluanni.

Taamatutaaq termit atugassakka *Hiding from humanity – Disgust, shame, and law* (Nussbaum 2006), *disgust* aamma *shame* annertuumik matumani atorneqartussat allaaserinninnermi, kalaallisut oqaasitai atorneqassapput misissueqqissaarinnermi tassalu: *maajunneq* aamma *kannigusunneq*. Itinerusumilli termit taakkua imartisaat teoriit ilisaritinneranni nassuiarneqassapput.

Isertoragu oqaatigissuara atuakkialiat piviusumut naleqqiunneqarsinnaanngimmata, matumanilu naliminnut tarrarsortinneqassapput, piviusutut naqissusinnigikualarlugit taamaattorli piviusumut qanoq aaliagiitigisarneri ersersarniarlugit, paqumigisammi oqariartuutillu toqoqqasut atassuteqartarmata piviusumut, taamaattumik atuakkialiat matumani annertuumik atorneqassapput takutitsiniutitut qanoq sunniiniutaatiginersut. Taamaattorli piviusumi pisunut, oqallisaasunullu tarrarsorneri takutittassavakka aviisitigut allatigulluunniit piviusup qiviarnerni. Piviusumik oqaraagama una pisarpara; oqaluttuarisaanikkut pinikut.

Etiskimik eqqarsarnissaq tunngavigalugu matumani allaaserinninni, oqareernittuut toqqaannaq oqaatiginngisanut qalluinerusussaavoq manna. Taamaakkaluartorli annertunerusimik atuakkialiat aqqutigalugit tamanna pissaaq, inuiaqatigiillu kalaallit pineqartillugit amerlanngitsunik innutaassuseqarneq eqqaassagaanni, eqqartorneqartut misigissutsinut attuumalluinnarsinnaapput. Matumanili atuakkialiat atorneqarput, toqqaannartumik aalajangersimasunut eqimattanut inunnulluunniit eqqartuunneqartutut misigisoqaqqunagu. Taamaattorli oqaluttuarisaanikkut pisimasut qalloraanni annernartoqartuaannarmat, eqqartunngikkaannilu oqiliartorsinnaanatik kiisalu ajornartorsiutinik kaaviiartitsiinnarneq unitsinneqarsinnaanani. Taamaattumik paquminartunik toqqaannaq oqaatiginngisanik qalluineq tikkuartuinikkut minnerpaaffilerneqassooq matumani misissueqqissaarnermi, qanga pisimasut taamanikkut inuiaqatigiittut imminnut

SLM

Speciale afhandling

attuumalluinnaqatigiittut qanilaarnerunikuunerat eqqarsaatigilluinnarneratigut, taamaattorli naqissuserneqaqqisooq paqumigiinnarlugit pissutsit qallunngikkaanni inuiaqatigiittut killiffik sumiissimassagami? Namminersulivittoqarsinnaanerluni piviusut matuinnaraanni, piviusoq imminut ilisimaarinnerulersitsisartoq tunuinnarlugu?

Teoriit ilisaritillugit

Teoriit assigiinngitsut atorneqartussat matumani termitai atorneqartussat nassuiarneqassapput, naatumik ersarissumilli, atorneqarnissaannut misissueqgissaarnermi erseqqaarissumik takuneqarsinnaaniassaammata.

Atuakkialiat ilusilersorneqarneri

Litteratur. Introduktion til teori og analyse (et.al. Kjældgaard, Møller, Ringgaard, Rösing, Simonsen & Thomsen 2013) najoqqutassatut toqqarpara, tassuuna atuakkialiat imarisaasa ilusilersorneqarnerat itinerusumik tikikkusullugu. Taamaaliornikkummi atuakkialiat oqariartuutaasa erserenerat takutissammagu, atuakkiortullu qanoq pissuseqarluni atuakkialiamini oqariartuutini atuartussamut sunniiviginninniutigineraa takutinniarlugu.

Atuakkialiat uppernassutsimikkut assigiinngitsunik sunniinarlutik sakkoqartarput taakkua ilagaat **fiktion**. Atuakkialiaq *fiktioni*ugaagami piviususaartitaasarpog. Piviusunik tunngaveqartumik toqqaannartumik piviusuunnginnerata atuartussaq ikiorsinnaasarpaa, atuakkialiami pisut tigujuminarsarlugit (Nielsen 2013: 179).

Matumani sakkortuunik atuakkialiaq sammisaqarsimappat, atuartussap oqinnerusumik tigusinnaavai nalunnginnamiuk piviususaartitaasog, pisartulli assigalugit allataalluni.

Atuakkiortut atuakkialiminni assigiinngitsunik periuseqarlutik oqaluttuariaaseqartarput, taakkuali atuartussamut qanoq qanilaartiginerat aalajangiisuusarluni.

*Homodiegetisk fortælli*uguni oqaluttuami peqataarpalulluni oqaluttuassaaq taamatullu oqaluttuaq namminerminiik annittutut nipeqartissallugu kinaassusersituni siulliat ”uanga” atorlugu oqaluttuarnermigut ersarississavaa. Taamatullu oqaluttuamik ilisimannippaluttumik peqataarpaluttumilluunnit nipeqassalluni (Larsen 2013: 57f).

*Heterodiegetisk fortælli*ugunili killormut oqaluttuaq qulaaniit isigalugu oqaluttuarerpalussavaa. Tassanilu kinaassusersiutit tulliat pingajualluunniit atorneratigut ersertarpoq – una/uku (ibid.).

*Intertekstualiseri*inermi atuakkap allanut atuakkanut sulianullu attuumassussiineratigut pilerfia atassuserneqartarpoq. Atuakkiortummi allanut atuakkialiamut allanneqareersumut tigulaariffiginninnermigut arlaatigut saaffiginnittarmat allanneqareersimasumut.

”Genette definerer intertekstualitet: ”ved et samtilstedsværelsesforhold mellem to eller flere tekster, det vil, eidtisk set og som oftest, sig ved en teksts faktiske tilstedeværelse i en anden” (Friis 2013: 146).

Atuakkiortut assigiinngitsunik sakkooqarlutik pissuseqarlutilluunniit allat atuakkialiaanut allanneqareersimasunut atassusiisarput, ilaatigut saaffiginninniutitut, atoqqiinerikkut taamaaliornikkut arlaannik oqaatiginiagaqarnertik takutittarpaat, allanullu allaqqareersunut atassuteqarnertik takutittarlugu.

Allanneqareersumik tigulaarinninnerit assigiinngitsunik siunertaqarluni atorpeqartarput, ilaatigut oqaaseqarfiginninniartutik allaqqareersunik tigulaarinnittoqartarpoq, tamannalu taaneqartarpoq **metatekstualitet** (op.cit: 147).

*Metatekstualitet*imi atuakkiortup allap atuakkialiaa atuakkialiaanik oqaasissaqarnermini atoqqiilluni tigusiffigisarpaa ilaatigullu illuatungiliiniarnermigut ilalersuiniarnermigulluugiit, atuakkialiamini oqaaseqarfiginninnermigut. Toqqaannartumik taamannak oqaasertaliiffiginninneq allamik allanneqareersimasumik ima toqqaannarsinnaatigaaq, allaat oqaaseqarfigisani alla allanneqarsimasoq tigulaariffigisimasariaqarnagu, atuartussalli nalunngeriissavaa sumut attuumassuteqarnersoq sunalu pineqarnersoq.

Oqallissariarnermi allatanneqareersimasut ilusaat - periusaalluunniit atorlugit tigusiffiginnittoqartarpoq tamannalu **arkitekstualitet**imik taaneqartarluni (Friis 2013: 148f). Matumani suleriaaseq pineqarpoq, allatap qanoq iluseqarnera malillugu tigulaariffiginninneq takutitsiniutigalugu suna pissuseq atorpeqarnersoq.

Atuakkialiamik atuartup ilaatinneqarnera

Atuakkialiami oqariartuutunik annertuumik ersarissaanissanni pingaaruteqarlunnarsorivara, atuartussap – atuakkamik paasinnittussap, qanoq atuakkialiap imarisaanik paasinninnissaanik atuakkiortup sunniiniartarnera aamma sammissallugu. Atuakkiortummi aaliangersimasumik oqariartuuteqaraagami, sunniiniutit assigiinngitsut atortarmagit. Tamakkualu ersarissarniarlugit *The implied reader* (Iser 1974) toqqammavissatut toqqarpara.

Atuakkialiamik atuartu pingaaruteqartorujussuuvoq oqaluttualiamik paasinninnissamut, taassumammi atuakkialiamik paasinninnera malillugu atuakkialiap oqaluttuassartaa ilusilerneqartarmat.

Taamaattumik atuakkiortup atuartullu imminnut ataqatigiinnerat atuakkialiami pilersarpoq, imannak paasillugu: Atuakkiortup atuartusseq oqaluttualiaminik *clue*-nik tunisarpaa, atuakkami ujtartugaanik ikiorlugu, taamaattorli atuartussap namminerpiaq paasinninnini oqaluttualiamik nanisarlugu (Iser 1974: 102f).

Atuakkialiaq pisimasuutinneqartutut allagaasoq, atuartussap nammineq 'piviusuminut' takorloorlugu atuartarmagu, atuakkiortulli paasissutissanik takussutissanillu oqaluttualiamigut tunisarpaa, ilaatigut siulersorniarlugu atuakkialiap imarisaanut. Sunniineq atuakkialiamik allattumiit annertuumik pisarpoq, sakkussanik tikkuussisunik annertuumik atuakkiortoq peqartarami, oqaluttualiami iluani assigiinngitsunik inuttaaffeqarnermigut:

Siullertut *Author*: atuakkialiamik allattutut peqataanera. Aappaattullu pissusilersornermigut atuakkamik ilusilersuisoq – *implied author* (ibid).

Assersuutigalugu, oqaluttualiap iluani pissutsinik nassuiaanermini, sunniiniutigisinnaavaa atuartussap inuttaasoq, pisorluunniit qanoq isigissaneraa. Taassuunakkullu atuartussap oqaluttuaq qanoq isigissaneraa aaliageeqataaffigisinnaallugu.

Pingajuattut atuakkiortoq *narrator*-iusarpoq, toqqaannartumik atuakkamik atuartuusumut attaveqaraagami.

Atuakkiortup inuttaaffini taakkua pingasut sakkugalugit, piviusorsiorlumik atuartusseq oqaluttualiaminik takutinniartarpaa. Taamatullu suleriuseqarnermini atuartusseq, oqaluttuamik pisunik takorluuisissinnaasarlugu allaat misigitissinnaallugu oqaluttualiami peqataasutut:

"The reader can only gain real access to the social reality presented by the implied author, when he follows the adjustments of perspective made by the narrator in viewing the events described" (Iser 1974: 104).

Oqarsinnaavunga atuakkialiamik atuartuusup atuakkiortup sunniiniutai, pisunullu atuakkialiami tikkuussiniutai qanoq paasinninnissamik isumaqatigigaangamigit, aatsaat atuakkami imarisaa piviusunngorlugu takorloorsinnaagaa. Atuakkialiamimi oqaatigineqartut isumaqatiginngikkunigit piviusua takorloorsinnaassannginnamiuk. Assersuutigalugu *Sinnattugaq* (Storch 1914) qiviaraanni:

”Tamakku tamarmik quiasaarutigiinnarneqartillugit Paavia allatut eqqarsaateqarpoq. Pingaartumik ajoqip oqaasii, sunaaffa utoqqaat qallunaat kalaallillu imminnut asaqaatigiilluanngillat? Nunamini tamanna tusarneq ajorpaa. Ukulu aningaasat immaqqa taamaattumik peqaleraluarunik illutittaaq kusanarnerulissagaluartut. Soormi qallunaat ajorineqarpat ajortumillu pinngitsut? Taava eqqaalerpaa ajoqip oqaasia: ”Tassa uagut paasineq saperatsigik”” (Storch 1914: 12f.).

Oqaluttuami qulaani atuakkiortup *implied author*illuni, atuartussamut takutitsissutigaa, qallunaat Kalaallit Nunaanni ajortuliunngitsut paatsoorneqartulli. Illuatungaanilu kalaallit paasisimasakinnertik pequtugalugu qallunaanut akeqqeqqasunik ilaqartut. Tamannalu *narrator* aqutugalugu pisut oqaluttuarai, atuartoq tikkuunniarlugu piviusumi ajornartorsiut sunaanersoq. Taamaalilluni atuartuusooq, qanga pisimasunut pissutsinullu qanoq paasinissanersoq siulersorpaa.

Narrator annerpaamik sunniisarpooq atuartuusup oqaluttualiamut takorluuinissaanut, taassumap siulersortarmagit pisut qanorinneri, qanorlu isikkoqarneri oqaluttuarinerisigut. Taamaattumik nalaatsornerinnaanngitsumik *narrator* oqaluttuap iluani toqqaannartumik oqaatiginngisaminik nassaasaasunik atuartussamut tunniussisarpooq, atuartussallu taakku nammineq immersorniassavai tassuunakkullu oqaluttualiamut peqataanini sunniuteqaqataaffigissavaa. Ima paasillugu: Oqaatigineqanngitsut oqaluttuami, atuartuusup nammineq takorluuisinnaassutsi atorlugu qisuariarnermini oqaluttuap iluitsutut isikkulissagamiuk (Iser 1974: 106ff.).

Narrator oqaluttuamik isiginninnissamut tikkuussinerata malitsigaa, oqaluttuami inuttaasumut isiginninnissaq qanoq issanersortaaq. Oqaluttuami inuttaasut qanoq isikkoqarnerisigut, qanorlu pissusilersornerisigut oqaluttuarnermini tamanna takutinniartarpaa.

Ulluinnarni inunnik ajunngtsunik ajortunillu immikkoortitseriaaseq atorlugu, inuttaasut pissusaat immikkoortiterneqartarput *narrator*-miik, tassani sakkuusarami oqaluttuap ilusilernissaanut inuttaasut sorliit qanoq isigineqarnissaat, taamaattumik sakkussat assigiinngitsut isiginninnissamut tikkuussissutitut atorneqartarput, oqaluttuamut tunngaviusut inuttaatitaniik pilersinneqartut (Iser 1974: 107ff.).

Assersuutigalugu oqaluttuami inuttaritinneqartoq pissusaatigut takutinneqarpat ataqqinnittuullunilu inussiarnersuusooq, taava atuartussamut sakkussaavoq inuttaasup taassuma ajunngitsumik

isigineqarnissaa. Akerlianilli inuttaasoq sinngatuujuppat, inoqatimilu terlinganiik ajortumeerinninniartuuppat, sakkussaavoq inuttaasup taassuma ajortutut naqissuserneqarnissaanut.

Oqaluttuamik atuartuusumut piviusumut takorluuinnarnermiik nuunneq taaneqarpoq; *split level* (op.cit: 112).

Tassani atuartuusup takunnilerfigisarpaa, oqaluttuami pineqartut piviusumut tarrarsornerat, taannalu takunnilerneq atuartuusumut eqiilersitsisarpoq, oqaluttuamilu pisunut isornartorsiuilernerani tamanna takuneqarsinnaasarluni:

”In other words, it is his own criticism that constitutes the reality of the book. The novel, then is not to be viewed as the mere reflection of a social reality, for its true form will only be revealed when the world it present has, like all images, been refracted and converted by the mind of the reader” (op.cit: 13).

Atuakkialiami oqaluttuap imarisaa oqaluttuarilluarneqartillugu, atuartuusumut misigissutsit atorneqartut takorlooruminartitsilersarput, taamaattumillu atuartuusup 'piviusuanut' oqaluttualiaq isersinnaasarluni. Oqaluttualiarlu atuartuusup piviusutullusooq misigigaagamiuk, pisuusaartitat attortismanermigut piviusumi qisuariarfigisinnaasarpai. Taamaalilluni pissusaartitaq piviusutut isigalugu isornartorsiuneq pigilersarlugu.

Assersuutigeqqilaarlugu *Sinnattugaq* (Storch 1914), inuttaasut dialogeqarnerisigut, akerleriittoqartoq takuneqarsinnaavoq. Akerleriissut inuaqatigiinni ineriartulersumi – ilaat qallunaanik isorinnittut, ilaasalu qallunaanik paasinninnerunissamik siumukarnissaq pillugu tapersiisut (op.cit: 26).

Eqqartuinerit tamakku naqissuserneqarlutik, siumukarnissamillu siumukarnissap taperserneqarluni takutinneqaqattaarnera *implied authorimiit*, naggataatigullu Paaviap sinnattugaatigut siunissap pilerigisap takutinneqarnera, atuartussamut *split level*-liniutaavoq. Tassani pissutsit naammaginanginnerannut takutitsiniutaammat.

Atuakkiortup oqaluttualiaminik atuartusaaq sunnissaguniuk, piviusumut tarrarsorsinnaatittariaqarpaa. Atuartussammi pisut pissutsillu ilisarigunigit aatsaat takorluuisinnaassutsi atussagamiuk, taamaalilluni sunniivigineqarsinnaalertarpoq oqariartuutinik

toqqoqqasunik – toqqaannangitsunik nammineq paasiniagassaasunik. Atuakkialiallu imarisai tamarmik oqariartuuteqarlutillu siunertaqartarput:

”While the Homeric allusions incorporate into the text a familiar literary repertoire, the parallels alluded to seem rather to diverge than to converge. Here we have conditions for a rich interplay that goes far beyond the lines of interpretation laid down by the analogy or permanence theories. Indeed there arise a certain tension out of the very fact that there is no clearly formulated connection between the archaic past and the everyday present, so that the reader himself is left to motivate the parallelism indicated as it were by filling in the gap between the lines” (Iser 1974: 182).

Allusion atorlugu pissutsit ilisarnartut nassuiarluarneqaratilli eqqarsalersitsisartut, tassaapput atuartussap ilisarisinnaasai, atuakkiortorlu taamatut sakkoqarluni allariuseqaruni atuartussaminut eqeersimaartitsilersarpoq; atuartuusullu nammineq putunik sukuiaanermini oqaluttuaq iluitsunnngortissinnaallugu takorluuisinnaanini atorlugu (ibid.).

Oqaluttualiarlu itsarsuarnisarsiorpalulluni allataagaluarpat, soorlu qanga pisimasuutinneqarluni oqariartuutitigut toqqoqqasutigut, nammineq naliminut pisillugu atuartussamut atorneqarsinnaavoq. *Actualization* aqutugalugu massakut piviusumut inissinneqartarami (Iser 1974: 184).

Assersuutigalugu *Sinnattugaq* (Storch 1914), oqariartuutigineqartoq tassaavoq siumukarnissaq, ilinniagaqarnerulernissarlu 1914-ikkulli nalaani eqqartorneqartoq. Taanna oqariartuut suli maannakkumut atuuppoq, pissutsillu allannngorsimagaluartut ineriartortoqarsimaneratigut Kalaallit Nunaanni, oqariartuut suli taannaajuarpoq. Taamaattumillu Storchip taanna atuakkialiaa tupinnangitsumik tigulaariffigineqartarpoq suli maannamut. Tamannalu kingusinnerusukkut eqqartorumaarpara.

Atuartuusutut atuakkialiami oqaatsit atorneqartut maluginiarluaraanni, suut oqaatsit uteqattaartumik atorneqarnerisut maluginiarneratigut, paasiartulerneqarsinnaavoq atuakkiortup immikkut toqqoqqasumik malugeqqusaarutaa – *invocation*. Atuakkiortummi allannermini immikkut malugeqqusaarutaasunik pasitsassaarutinik atuartussamut tunniussisarpoq, taamaaliornikkut atuartuusup atuakkani itinerusumik paasisinnaagamiuk.

Oqaatsillu atorneqartut atuartuusup eqqumaffigilerunigit, oqariartuutit toqqoqqasut nammineq qallorsinnaalissavai paasillugillu, oqaatsit *invocation*-qarneri immikkut maluginialerunigit uteqattaarneqarnerisigut.

Oqaluttuaq namminermini imaqarsinnaavoq asanninnilikkersaarummik, pinngortitsinermik imaluunnit erninermik. Oqariartuutilli taakkunanga aallaveqartariaqanngillat, taamaattumik atuartup *invocation* aqcutigalugu, oqariartuut toqoqqasoq nanisinnaavaat paasillugulu (Iser 1974: 185ff.).

Piviusut maajunnartut paquminartullu

Oqariartuutit toqoqqasut paqumigisallu qallussallugit *Hiding from Humanity* (Nussbaum 2004) toqqammavigissavara, taamaaliornikkut oqariartuutiit immaqa atuakkiortulluunniit nammineq toqqaannartumik oqaatigisinnaanngisai, imaluunnit tarnip ilorpiaani toqoqqasunut tunngasut oqariartuutai qallorsinnaassagakkit.

"Disgust is a powerful emotion in the lives of most human being. It shapes our intimacies and provides much of the structure of our daily routine, as we wash our bodies, seek privacy for urination and defecation, cleanse ourselves of offending odors with toothbrush and mouthwash, sniff our armpits when body is looking, check in the mirror to make sure that no conspicuous snot is caught in our nose-hair. In many ways our social relations, too, are structured by the disgusting and our multifarious attempts to ward it off" (Nussbaum 2006: 72).

Maajunneq - disgust ulluinnatsinni annertuumik maluginngisatsinnik malugisatsinnilluunniit atugaraarput, ima oqarluaannarluni ulluinnarsiutaavoq. Inerteqqutitut pissutsit isigisagut naapertuilluartunngortinniarlugit maajunneq pigisarparput.

Maajunneq pineqartillugu, takussutaaginnarsinnaavoq ileqqorissaarnissamut iluamillu naapertuilluartumik pissuseqarnissamut illersorneq, taamattaarlu inuppalaarneq (op.cit: 74f.).

Assersuutigalu: Ulluinnarni imminut tarrarsuummut qiviartoqartarpoq, takuniarlugu arlaatigut inuit allat 'takusassarinnngisaanik' peqarnerluni, soorlu: Mascarersimagaanni siallersumilu anisimalluni nuuttooqqanerluni misissorneqartarpoq, isigiuminarusulluni. Aappaattullu sakkortuumik pinerlunnerni pisoqarsimatillugu, maajunneq pigineqartarpoq, malugineqartarami iliuitsit akuersaagassaannngitsuusut, maajunnikkullu taperse neqartarpoq naapertuilluannngitsumik isiginneqataaneq pisumut.

Inuaqatigiit ataasiakkaatut inuunerisaminni maajugineqarneq misigisarpaat, inuit pissusilersuutimikkut aqutsiniarlutik takutitsigaangata, misigissutsinilluunniit. Inuiaqatigiimmi

naapertuussorinngisatik takutitsiniutigisaramikkik ileqqorissaannginnermik aallaaveqarsorisatik ajorinninniutitut takutinniaraagamikkik, assersuutigalugu: Imerajuttut, ikiaroorajuttut, naligninnaasutulluunniit atoqatigiinnermut tunngasut avaqqunneqartartut isigineqartartut – arnaqatiminoortut, anguteqatiminoortulluunniit. Inuiaqatigiit iluanni tamakkua maajugineqakkajuttarput *privat immorality*-tut isigalugit (Nussbaum 2006: 77).

Ulluinnarni inuit namminneq inuunermi tamakkua toqqagaralugit inuunerisarpaat, qanorlu ittuunissartik aaliangertarlugu – kiffaanngissuseqarnertik aallaavigalugu. Inuiaqatigiilli iluanni naapertuutinningsutut isigineqartarput, eqqarsarluarsinnaassutsikkut ajoqutaasutut isigisaramikkik, naak ilaanni nammineq ajortumik pineqanngikkaluarlutik maajuttarput, tamannalu takussutissatut naapertuutsinniarneqartarpoq iluamik inuuneqarnermik.

Assersuutigalugu: Inuiaqatigiinni isornartorsiuneq atorneqartarpoq, maajunneq tunngavigalugu. Takutinniarlugu eqqarsarluarsinnaassutsimut attaveqanngitsut iliuutsit kanngunartuusut, pissusilersuutikkullu – isornartorsiuinikkut, maajugisamut takutinneqartarpoq iliuusai *umoraliskiusut*.

Taamaattumik isornartorsiuinikkut maajunneq tunngavigalugu, inuiaqatigiinni naqisimanninneq atorneqalertarpoq, pissusilersuutikkut inunnik allanik aqutsiniarsarineq aqqutigalugu.

Maajunneq inunnguusaanngilaq angajoqqaaniik, avatangiisiniik inuiaqatiniillu ilinniartarparput – ilikkarlugu: *The cognitive content of disgust* (op.cit: 90f.).

Inuit naligninnaasumik naaggaaraagamik, arlaalluunniit akueriusiumanatik maajunermik aallaaveqarsinnaasarpoq. Inuiaqatigiillu akueriumanngisaat malinnaaffiginninnikkut ilikkarneqartarput maajunnartuusut. Soorlu: Meeqqat paanngortaleraagamik alapernaallutik suna tamaat tigoqqattarpaat, passullugulu. Ilaannilu inersimasutut maajugisat aallaavigalugit, meeqqat nassuiaanneqartarput tigussanngikkaat ‘puupaanerarlugu’ – ajortoq, maajunnartoq. Taamaalillutik meeqqat ilikkariartulersarpaat suna maajunnarnersoq tingoqqusaannginnersorlu. Inersimasuttaaq silarsuaanni aamma taamaappoq, isigisagut malillugit inoqatitsinnik pissutsinilluunniit maajuginnittoqartarpoq allanit isigineqarnissaq kusanartumik pigineqartarmat.

Eqqartuunneqarneq – maajugineqarneq inuiaqatigiit iluanni nalinginnaanngitsumik pissuseqarnermik takutitsiffigineqarfiusarpoq. Taamaattumik ulluinnarni inuit allat akornanni, kisimiinnermiluunniit naligninnaasumik pissuseqarnissaq pingaartinneqartarpoq, naligninnaasutut

misigerusulluni- naligninnaasumillu isigineqarusulluni allaniit. Misigigaannili naligninnaasuunani kangusunneq pigineqartarpoq – *shame* (Nussbaum 2006: 173).

“People who look different from others – people with visible diseases or so-called deformities, the mentally and physically handicapped - wear their shame on their faces, so to speak: social behavior tells them every day that they ought to blush to show themselves in the company of the “normal”” (op.cit: 174).

Inuit eqqarsartaatsikkut timikkulluunniit innarlernikut naqisimaneqalertarput, naligninnaasuunnginnertik pissutigalugu inuit allat isaanni, taamaattumik kangusunneq nassatariuarsinnaasarpaat, eqqartuunneqarneq naligninnaasuunngitsuusut takutinneqartarmat. Allaniillu kangugisaaneq imminut kanguginermik ilaqalertarpoq.

Arlaanni pisunik toqqorterineq kangusunermik aallaaveqartarput (op.cit: 296).

Soorlu, oqaluttuamik – inuunerisamilluunniit toqqorterigaanni kangusunnerup pianik taamaaliortoqartarpoq. Inuit eqqarsarluarsinnaasut akornanni maajunnartutut isigisaarusunnginneq pillugu kangusuutitik paqumigilertaramikkik, taamaattumillu suna kusanartumik takutinnialertarlugu.

Toqaannartumik oqaatigineqanngitsut

Sunaluunnit sungiusimasaq toqqissisimanartarpoq, killormuanilli sungiusimanngisaq *unheimlich* toqqissisimajunnaartitsisarpoq erserusulernermillu pilersitsisarluni. Sumut nutaamut inuunermi appakaakkaanni, naluneqartarpoq qanoq inerineqarumaarnersoq. Tamanna namminermi toqqissisimananngilaq ersinarlunilu. Piffissalli ingerlanerani paasinarsisarpoq ajunngitsumik ingerlanerluni, utaqqiisaali naammagittarnermi siunissaq ersernerluttutut ippat quilertanartarpoq – *uncanny* (Freud 1998: 154).

Sungiusimasamiikkunnaarnermi misigissutsit toqqissisimajunnaaraangata erserusulertoqartarpoq, misigissutsit qamani sorlaat aniatinniarlugu. Taamaattumik ulluinnarni inuit angerlarsimaffiminniikkunnaarunik, allamut aallarunik, allamik suliffitaarunik, oqaluttuarisaanikkulluunniit inuiaqatigiinni allanngortoqarpat, toqqissisimannginnerup misigineratigut erserusunneq atulernerqartarpoq.

Inuttutaaq pissusilersutuit namminermi allanngoraangata, inuttut ataasiakkaatut erserusulernerq aamma saqqummertarpoq, soorlu arlaannik isertugaateqarnermi (Freud 1998: 157).

Misigissutsit namminneq 'angerlarsimajunnaarnerat' pequtigalugu.

Uncanny – quilertaneq misigerusulerneratigut, inuup qarasa aallartarpoq ilaatigullu piviusuunnigitsunik takorluukkamigut, soorlu oqaluttualiornikkut arlaannik qamani nammineq peqarnini takutittarpa. Taamaattumik atuakkialiatigut ersinartulersaarutaasuni, takuneqarsinnaalersarpoq inuup nammineq unamminera imaluunniit paqumigisaminik kannugisaminillu peqarnera.

Massakkorpiani pisut aallaaviusariaqanngillat erserusulernermit amiilaarnermulluunniit. Misigisimasat qangaaniit puiguinnarsimasat (fortrængte) aallaaviusinnaaput. Taamaattumik oqaluttuartup ersinartulikkersaarnermini nammineq ilisimassutsini atorsinaavaa tarnilluunniit ilorpiaani toqqoqqasut (op.cit: 163f.).

Assersuutigalugu: Angut oqaluttuamini arnamik oqimagissuteqarsinnaavoq, takutitsisuuq arnamiik naqisimaneqarneq, meeraalluniluunnit arnamit aaliangersimasumik nuanninngitsumik pineqarsimaguni, taava ersissutitut atortalersinnaavaa inuunermi ingerlanerani tarnimi ilorpiaani toqqoqqasut tunngavigalugit.

Pissutsinik paquminartunik – toqqoqqasunilluunniit oqariutuutitalinnik atuakkialiap iluani nassaarniassagaanni, eqqarsartaatsikkut sianiginngisamik kajungerisat ujartorsinnaaneri atornerqartariaqarput. Taamaattumillu sianiginngisamik atuakkiortup atuineranut ujaasissallunga *Literary theory: An anthology* (Rivkin & Ryan 1998) aammalu *Dreams, illusions, and other realities* (O'Flaherty 1984) tunngaviumik atussallugit toqqarpakka.

Sinnattulikkersaarutini takorluukkarsaarutiniluttaaq atuakkiani, atuakkiortup sianigisaminik tarnimiluunnit ilorpiaani toqqoqqasut eqqaamasani atorlugit piviusoq, takutissinnaasarpa.

Imaluunniit piviusuni qimakkusullugu taakkuninnga aallaaveqarluni allattarluni.

Piviusunik pinngortikkusutanik sinnattunngorlugit allaaserinnittoqarnerani takuneqarsinnaasarpaq, piviusut aallaafigalugit takorluuisoqartartoq:

"The intention [of that part of a dream that is described in the dream as "dreamt"] is to detract from the importance of what is "dreamt" in the dream, to rob it of its reality. What is dreamt in a

dream after waking from the “dream within a dream” is what the dream-wish seeks to put in the place of an obliterated reality. It is safe to suppose, therefore, that what has been “dreamt” in the dream representation of the reality, the true recollection, while the continuation of the dream, on the contrary, merely represents what the dreamer wishes....” (O’Flaherty 1984: 43).

Atuakkialiami sinnattortup kissaatiminik sinnattoqarnera piviusunik aallaaveqarluni ersertarpoq, sinnattorineqartup piviusumut tarrarsorneratigut taamaattorli piviusumi pineqartut allanngortillugit oqariartuuteqaraanni. Taamaattumik oqaluttuami iluani oqariartuuteqarsimassaaq takorluukkanik, sinnattuinnartut isigisassaannigitsunik. Sinnattumik oqarneq, piviusumi sinnattuaqinermut atassuteqarsinnaavoq – **dream** (O’Flaherty 1984: 44).

Atuakkiortup namminermini sinnattuminik atuakkiamigut sinnattortitsilluni kissaatiminik takutitsinermigut *dream within a dream* pilersittarppaa, piviusunillu nalimini takutitsinermigut anguniakkanik ersittarlugu. Assersuutigalu *Sinnattugaq* (Storch 1914), sinnattulikkersaarummik imaqartoq – siunissami kissaatiniq imaqartoq piviusunngortikkusutaavoq sinnattuinnaanngitsoq – *really real reality* (O’Flaherty 1984: 44).

Illuatugaanik sinnattulikkersaarnermi kissaatiginngisat anninneqarsinnaapputtaa, sinnattoq sinnattuinnaasoq takutikkaanni. Taamaattumillu takorluukkat killeqanngitsut matumani atorineqartarput, pisimasoq utertikkusullugu nutaamik sanarusunnerani sinnattukkut takutinneqarpat (op.cit: 43).

Sinnattukkut isorisanik takutitsinermi ilaatigut atuakkialiat aqqutigalugit, inuttaatitaasoq iteruni iliuuseqarusussinnaasarpoq. Taamaattumik sinnattut sinattuinnartut isigigaluarlugit sunniiniutitaqartarput aqqiissutissanik uparuartuinikkut.

“the sleeper quite literally leap out of his bed.” That is, because the dreamer thinks that his is real, he would take real physical action appropriate to the dream situation (op.cit 44).

Atuakkialiani sinnattunik imalinnik, takutinniarneqarsinnaasarpoq piviusunnginnera, inuttaatitali sinnattoreerluni qisuariaateqarnera takutitsissutaasarpoq, sinnattortitsineq sinnattualaarutaannaanani piviusunngortikkusutaasoq. Assersuutigalugu: Kalaallit inuusuttut siunissamut takorluukkersaarutaanni, sinnattulikkersaarummi *Sinnassakkat* (Karlsen 2015) tamanna pisoq, tassunakkut erserpoq sinnattulikkersaarut piviusorerusutaminik aallaaveqarluni allataasoq.

Sinnattut oqaluttuaatineqartut piviusorsiuunngitsumik allaatigineqarsinnaapput takorluugaannaasut ersillutik – **Illusion**. Sinnattut taamaattut piviusumik qimarratiginninnermik tarrarsortuupput.

Assersuutigalugu: Atuakkiortut sinnattut *illusion*inngorlugit allassinnaavaat, piviusoq kusassarniarunikku, imaluunniit annernarpallaartut qallorniarlugit ‘sinnattuinnartut’ nipeqartinnerisigut paquminarunnaarsinniarlugit (O’Flaherty 1984: 279f.).

Taamaattumik piviusunik eqqumiitsuliornikkut qalluiniarnermi, isornartorsiuiarnermiluunniit, annernartunilluunniit qalluiniarnermi *illusion*iorpasittumik sakkoqarneq atorpeqakkajuttarpoq.

Atuakkialiat 1914-1953 Sinnattugaq (Storch 1914) aallaavigalugu

Atuakkiortoq Mathias Storch ilisaritillugu

Mathias Storch (1883-1957) Manerniuni Aasiaat pigisaanni peroriartorsimavoq, pikkorissutsinilu tunngavigalugu Nuummot Ilinniarfissuarmut ilinniariartortinneqarsimalluni. Naammassigamilu Danmarkimut atuariartorsimavoq, ukiullu pingasut Danmarkimi najugaqarluni (Berthelsen 1994: 99).

Storch Palasiuvoq atuakkiortuullunilu. Assigiinngitsutigullu allaaserisaqartarneratigut, takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaata naalakkersuinikkut ingerlanneqarneratigut malinnaalluartuusoq, tamannalu tunngavigalugu 1920-imi Kalaallit Nunaanni ataatsimiititaliortoqarmat, paasisimasalittut ilaatitaanneqarneranut (op. cit: 100).

Storchip Kalaallit Nunaata siumukarnissaa kissaatigisarivaa, taamaattumillu isorisani ataatsimiitsitaliamut ilaanini iluaqutigalugu annissortarsimavai, aammalu qallunaatut ilinniartitaanerulernissaq kissaatigisimallugu. Qallunaanullu ataqqinnittuunera erserpoq, ajunngitsussaq pillugu kalaallinut sullissiuarmata:

”Danmarkip kunngiata Grønland tikeraarmagu inuiaat akiligassaqarfigigaakkavut sinnerlugit aallartitaalluni” (Storch; AvangnaamioK no 2: 70).

Qallunaat Kalaallit Nunaanni sullissilluarlutik ingerlatsisimanerat ataqqinnissutigaa, taamaammallu Kalaallit Nunaata taakkununga akiitsoqartoq erseqqissarlugu.

Taammaattumik siuariartornissamut kissaatiginninnini sulissutiginnikkusunninilu aalluppai, qallunaat naligalugit Kalaallit Nunaat siuariartortikkusukkamiuk. Tatigisaanini tunngavigalugit ukiorpassuarni viceprovstitut atorfeqarsimavoq, landsrådimiinnikuullunilu¹ sulinermigullu kalaallit siumukarnissaannut sunneeqataaffigimasaasa ilagaat qallunaatut atuartitaanerup eqqunneqarnera (Gulløv 2017: 272), meeqqallu 22 danmarkimut nassiunneqarnerat kalaaleqatiminnut maligassiuisunngortussatut naatsorsuussat (op.cit: 328).

Sinnattukami oqaluttuat piviusunut tarrarsortut

¹ http://denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Kirke_og_tro/Præst/Mathias_Storch

Kalaallit Nunaanni romaanip siulliup saqqummersinneqarnerata nalaani, atuakkiornikkut anersaap siunertaa tassa, qaammarsaaneq Naalakkersuinerlu. Tamannalu pillugu *Sinnattugaq* (Storch 1914) imarisaatigut qiviaraanni, atuakkiernerup anersaavata siunertarisaanut takutitsilluinnarpoq. Nunami europamiunit sunnerneqaleriartortumi, inuisalu pissutsinut nutaanut alapernaannerannut takutitsisuuvoq. Tamannalu Kalaallit Nunaanni oqaluttuamik naatsukullaliamik perngaammik saqqummertoqarneranut imarisamigutaaq immikkuullarissuuvoq, siornatigummi taallat atuagassallu allanneqartartut imarisaasigut qiviaraanni, aliikkutassiaasarput tusaruminartut kiisalu nunagisamut asanninnermut tunngasut.

Sinnattugaq (Storch 1914) ataatsimut isigalugu immikkoortunut aggulussagaanni kapitali siullermiik sisamaat ilanngullugu, inuttaasup pingaernerup Paviap meeraanerani pisut pisartullu eqqartorneqarput. Taakkunani kapitalini pissutsit sammineqartut, piviusumi 1900 aallartinnerani pisartunut eqqartorneqartartunullu tarrarsornerat ersersarilluarpoq:

”Sunaana pillugu maaniamiut illui pitsaaneruppat, sunalu pillugu inuisa asimiukasinnik taasarpaatigut, soorlu uatsinnit imminnik pitsaanerutittut, suna pissutaava?” (Storch 1914: 9).

Oqaluttualiami inuttaasooq pingaarneq Pavia, nukappiaraalluni inuiaqatigiit iluanni immikkoortitaariartorneq pillugu angunni aperivaa. Apeqqut taanna pilersoq oqaluttualiap *in medias res*-imik aallartinneratigut pilerpoq.

Oqaluttuap aallartinnerani meeqqat silami aneersut kamaanneranni Pavia aqqutigalugu paasineqarsinnaavoq inuiaqatigiit iluanni asimioqarfimmiuuneq kiisalu niuertoruseqarfimmiuuneq immikkoortitaarneqartut. Tamanna takussutaavoq inuuniuteqarnikkut allanngoriartornermi; qangaaniik piniartutut inuuniuteqartuarsimanermiik atorfilittut inuuniuteqaleraluttuinnarneq, inuiaqatigiit kalaallit akornanni immikkoortitaarnermik pilersitsisimasooq.

Imatut paasisariaqarpoq, atorfilittut inuussuteqartut tassaasarsimapput qallunaat Kalaallit Nunaannik nunasiaateqartuusut, makkualu atorfiit kalaallinit tigummineqartalersut nutaarsiassaallutik: palasit, ajoqit, niuertut.

Tamannarpiarlu aallaavigalugu inuiaqatigiit iluanni aalassanneq immikkoortitaarnerlu piulerput (Berthelsen 1994: 69).

Inuiaqatigiit iluanni pissutsinut allanut nikikkiartornermi agguluunneq patsiseqarpoq maajuginilernermik – *disgust* (jf. Nussbaum 2006: 72ff.).

Nikeriarnerup inuiaqatigiit isiginnitaatsimik allamik takutimmagit, maluginnilersillugillu allaanerussunermik. Taamaattumik atugarissaarnerusortaasa atorfilikkormiuusut nunaqqatitik kannugugalugit maajunnartutut inissittarpaat.

”Tamaani eqqissiveerulluinnarpoq, imminut apersuutigisaraluani akisinnaannginnamigit. Ila sooq uagut taakkunatut peqalersinnaanngilagut? Sooq taakkua narrugaatigit? Kiisalu allaat qianiaraluarpoq, nipinili tusaanngilaa, isaalu qulleqaratik uerulussimapput, qiviagaalu tamarmik soorlu uumisaarisut, iluanilu nipeqarpoq: ”Asimiukasii”. Utoqqaat nukappiaraq taanna takugaluarunikku tissigiinnassagaluarpaat. Kiami apeqqutit pingaartut ilungersortumik eqqarsaatigisarpai? Kiisali aalajaatsumik imminik neriorsorfigaaq: ”Utoqqanngoruma paasiumaarpakka. Taamanikkullu ullumisut narrugineqassanngilanga.”” (Storch 1914: 10).

Asimioqarfimmiut qallunaanit sunnigaannginnerunertik pillugu, atugarissaarnikkut appasinnerunerat, matumani takuneqarsinnaavoq Paviap nanertuutigigaa. Niuertoruseqarfimmiunit – Aappilattormiunit nikagisaaneq illaruaatissiaanerlu misigigamigit. Pissutsinik atugassarititaasunik naammaginnilluni atuinera killilerneqarpoq, sukasaatitullu atugarissaanerorusulluni nikagisaaqqinnginnissani pillugu imminut anguniagassinnissani siunniullugu. Pissutsillu oqaluttualiap naliganeersut qiviassagutsigit, ersarippoq inuiaqatigiit kalaallit iluanni atugarissaannginneq – europamiorpaluttumik atugarisaqannginneq *the cognitive content of disgust*-mik aallaaveqartut (jf. Nussbaum 2006:90).

*”Qallunaaqarfinnullu pilluni kalaallit illui qaliaqanngitsut ilaanni maqaasinarseqaat, ilaat qaqtigit illuinnannguanik illoqalermata. Siulliarisuillu illuisa pisataasa assinginik pisataqanngitsunik. Atorfillit tamarmik piniartullu pilimanerit qalialiinnarnik illoqalermata, inoqutikitsut mikisunik, atorfillillu ilaat angisuunik qisuinnaasunik, affarlilinnik iggavilinnik, illut taamaattut iserlugit siulliarisuit illuinit allanngussusii, illut amiutillit ilaasalu igalaat saagullit, qaamasulinnik qulillit. **Iserlugit ipiitsut tipigissut.**” (Errortuut; AvangnamioK no. 2: 7).*

Kalaallip errortuummik taaguutillip pissutsinik nutaanngoriartortunik eqqartuinermini, pigissaaruteqarnermik eqqartuinermit ersersippaa, atugarissaarutit qanoq peqqissaassusermut atatillugu qummut isiginartiginerat, naak siulliarisuit illui maqaasinarneraraluarlugit oqariartuutaa

ersarilluinnarpoq; illut nutaajunerusut ipiitsuullutillu tipiginneri tunngavigalugit ajukkunnanginneruneri kaammattuutigigai. Tamanna eqqartueriaaseq, asimioqarfimmiunik niuertoruseqarfimmiunillu isiginneriaatsimut ungasinngilaq. Atugarissaarluni inuunermt attuumassuteqarnera, atugarissaanngitsunut qimarratiginninniarnertut taaneqarsinnaagami. Tamannalu nunami siuariartortumi, atugassarititaasutigullu allanngoriartornermi inuiaqatigiinnik tamakkunatigut malinnaanngitsunik nikaginninnertigut maajunnermik takutitsimmat – *disgust* (jf. Nussbaum 2006:72ff.).

Pineqartumi *maajunneq* (jf. Op.cit: 74f) pissutsit taamani eqqarsaatigissagaanni imannak paasisariaqarpoq; kalaallit qanga ileqquniik – inooriaasaanniik, europamiorpaluttunik inooriaaseqaleriartornermi ilisamalluarneqalersimavoq, eqqarsartaatsikkut nunallu piinik atugarissaarnikkut kinguarsimaneq siuaasat atugaannut qaninnerusoq. Tamannalu inuiaqatigiinnut siumukarusuttunut uissuumminarpoq maajunnarlunilu. Atugarisat pitsanngoriartornerisigut ipertussuseq – peqqissaarnerlu ilisimaneqalersimammata. Piniartuunerlu piniakkat aallaavigalugit inuuniuteqarneq imaqartoq; orsulinnut qanilluinnarluni inuuniuteqarneq maajunnarsisimavoq. Soorlu: Piniakkat puisit, arferilu orsoqaqisut ukiorpassuarnili kalaallit inuuniarnerminnut napassutigilluinnarsimasaat pingaaruteqaqisullu, inuuniarnermi allanik inuussutissanik qinigassaqaqalernikkut taassumallu malitsigisaanni atugarisatigut allanngulerfimmi ipertussusermut attuumatinneqalersimapput maajungineqalerlutik.

”Den i sin tone noget paternalistiske bog viste gennem skildring af en række hverdagssituationer, hvordan grønlanderne burde ændre adfærd hensyn til sundheden. F.eks. påtaler den grønlandske familiefar Jakob, at Pernille hoster, mens hun er ved at flænse en fanget sæl, og at hun sågar spytter på under arbejdet: ”Hvor mange gange (...) skal dog den gode doktor minde os om ikke at spytte på gulvene!” Det helt centrale budskab i fortællingen er ”renlighed, renlighed, renlighed”, som lokale læge siger Jakob.” (Gulløv 2017: 267).

Inuiaqatigiit kalaallit iluanni pualluumik nappaateqarnerup tuniluutopilunnikuunera oqaluttuarisaanikkut ilisimaneqarpoq. Tamannalu ilaatigut tunngavigalugu nakorsap Alfred Bertelsenip 1908-mi atuagaq *Historien om Jakobs familie – En lille bog lærebog i Sundhedspleje for Grønlandere*, ulluinnarni qanoq peqqissaarnissamik oqaluttuartoq saqqummersissimavaa (Gulløv 2017: 267). Atuakkap taassumap pilersinneqarsimanera, takussutaavoq inuiaqatigiit qanoq

ilisimaatsigisimasut peqqissaarnissaq pillugu, saqqummersinneqarneratalu kinguneranut pissutaaqataavoq kalaallit ilisimasaqarnerulernermikkut maajunnermik pigisaqalersut, ulluinnarnilu sungiusimaannarlugu ileqqorisimasaminnut *kannuginnilernerat* (jf. Nussbaum 2006: 173f) - kannigusunnerup pilersinneratigut, kaammattuutigineqartunut ileqqoreqqusanut malinninngitsunut maajuginnittalerlutik. Tassami inuiaqatigiit kalaallit peqqissaanngissutsimikkut eqqartuunneqarnermikkut – takutinneqarnermikkut *stereotype* pilersinneqarmat; kalaallit tipeqartuusut ipertuujullutillu. Peqqissaarnermillu ilisimaatsuunerminnik takutinneqarnermikkut namminneq uppernarsivaat peqqissaarnerusariaqarnertik, ajornartorsiummik kiinarsinermikkut imminut inuiaqatigiittut maajugineq pigisarilerlugu, naak immaqa toqqaannartumik namminneq ilisimanngikkaluarlugu tamanna.

Maajunneq (jf. Nussbaum 2006: 72ff), tarrarsuutaavoq imminut uumasunut qaninnerusumik pissusilersortuunermik isigilernermit, taamaattumillu tupinnaangilaq maliguulluarniartut inuiaqatigiit akornanni ”inuttut pissusilersortunut”, narruginninniartalernerat atugarissaannginnerusunut – ilisimasakinnerusunullu. Assersuutigalugu: Sinnattukkami Paviap asimioqarfimmiuunerminik illaruaatigisaanera, takussutaavoq niuertoruseqarfimmiut imminnut inuunerusutullusooq piulluarnerusutullu isigalutik nikagimmassuk (Storch 1914: 10). Taamaattumillu 1900-kkut aallartinneri ukiuupput annertuumik sunniiniarnerusut, europamiorpalunnerusumik inuuneqalernissamat inuiaqatigiit iluminni pissusilersuutissanik aaliangersimasunik iluarisaminnik aqutsineq atuuttoqarjussuunera ersarissimmat, soorlulusooq imatut paasillugu: ”imatut pissuseqanngikkuit maajunnartuusaatit, nikanartuullutilluunniit”.

”*Pinneqaaq, ipeeqalunilu*” (Petersen 1944: 20).

Pavia Petersennip atuakkialiaani *Niuertorutsip pania* (Petersen 1944), Jørgensennip qallunaajusup niuertorusinngorluni Kalaallit Nunaanni, kiffassani kalaaleq Anna takugamiuk taama oqarpoq. Tamassumap naqissuserpaa, kalaaleq inuulluartutut isigineqassaguni ipiitsuussasoq, stereotypep pilersimasup – kalaaleq talakkatsuusoq, ipertuujusoq, tipeqartorlu uppernarsaqqimmagu. Ukiukkaartumik isigissagaanni 1940-kkunni isiginnittaaseq suli tassaniippoq, kalaallit nunasiaataasut qallunaat nunaannut *assimilerer*-niarnerminni qallunaat inooriaasaannut (jf. Thorbjørnsen 1968: 144), takuteqqiinnarpaa kikkut iluartutut isiginerlugit inuulluassappata . Tassa kalaaleq naleqqussarluarsinnaaguni qallunaat eqqarsartaasaannut periusaannullu taava qummut

isigineqarnerussaaq. *Implicit*-imik tamanna imminnut naliminni inuiaqatigiit iluminni, eqimattanut aaliangersimasunut agguluunnerannut takussutissaavoq.

Implicit-itimik taaneranik tunngaviuvoq, toqqaannangitsumik inissitsiterinerummat, taamaakkaluartorli inuiaqatigiit namminneq ilumini ilisimammassuk kikkut qanoq pissuseqarunik iluarineqarnerusarnersut – maajunnanginnerusarnersut. 1900-llu aallartinnera qiterpariartorneralu tassaapput, kalaallit suaasaminnut qilerutiminnik avissaaqqagallarnerat *assimilerer*-niarnertik tunngavigalugu (jf. Thorbjørnsen 1968: 144). Avataaniik (qallunaaniit) qanoq inuiaqatigiittut isigineqarnertik ilisimavaat, isigineqarnertilli allannorniarsaraat nalimmassarniarnermikkut. Nalimmassarnerli *mimicry*-mut (jf. Bhabha 1994: 85ff) qaninnerulersinnaavoq sianiginngikkaanni, imminullu ilisimaarinngikkaanni inuiaqatigiittut:

”*Nutsernera takingaarami! (Qimmaallalluni) Uangali iliarsuunnngilanga, snart lille gone! Illutaareerpunga ny us, fin! Atorfeqarpungalu, mange laaja! Aalisartuullungalu, fisk! Aallaaniartuullungalu, jagt! Umiaasaaraqarlungalu, paaj! Unalu sikaritti (Ataaseq tigullugu) ilinnut akileqqunngilara. (Tunniuppaa)*” (Petersen 2003: 7).

Petersennip isiginnaagassialiaani *Ikinngutigiit* (Petersen 1934) Taateraakkut Mitillu *dialoge*qarneranni takuneqarsinnaavoq, Taateraap atugarissaarnini, qallikkullu kusanarnissani pingaartikkai. Tamanna tarrarsuutaavoq, atugassarisanik qitiusumik iluamik ilisimasaqarani qallunaanut ilaarsilluni inuuniarsarineramik. Petersennillu *satire*mik tunngavilerluni inuttaasumik taamannak takutitsinermigut ersersippaa, *assimileressaga*anni paatsoornerusoq issuaaginnarluni qallunaanut inuuniarneq- pingaartitaqarniarnerlu qanoq quianaannartigisoq. Kalaaleqatinik tamannak pissuseqartunik uparuaanerinnaanngilaq, oqariartuutigineqartorli pingaarneq tassaavoq *mimicry* atorsinnaanngitsoq siuariartussagaanni (Storch 1914: 17; Petersen 1934: 11).

Piffissaq taamanikkut qiviassagutsigu 1914-1953 oqallisaaqisoq siumukarusunneq, nutaanut pissutsinut inuiaqatigiittut pulajartornermi siunissaq nalunartoq orniginartorli - *det ukendte* (jf. Freud 1998: 154), nalleqqavaat. Ukiukkaartumik isigalugu oqallittariaaseq, isummanut assigiinngitsunut marlunnut avissimasutut isikkoqarpoq: Inuit siumukarusullutik aaliangersimasut issuaaginnaqusinattilli, inuillu piniartuusut qanoq siuariartornissamat nalornisut apeqqusersuisullu aporaanneri:

”Tassami atorfillit inuutissarsiutaasa naalliunnanginnersaat taassavara: sivirusumik issiavimmut assoroornangitsumut issiasarput, tassa allakkaangamik atuaraagamillu. – Soorlulu piniarnitsinnut assoroornersuatsinnut assigutittaraat. - Qaa, uagut piniartuusugut assoroorniarta ajattugaasutut ittarluta; qaa, illit uannit paasisaqarnerusutit, piniartuunerup ilungersunassusia saqqumiinnarniaruk!” (Sandgreen; AvangnamioK No.2: 23).

Piniartup Silas Sandgreenip Jonathan Petersennimut allagaani, paasinarpoq Petersennip atorfiliulluni piniarnilikkersaarsimanera kamaatigigaa. Kamannerata ersersippaa, inuiaqatigiinni atorfillit piniartullu imminnut avillutik eqimattatut inissisimalersimasut. Arlalitsigullu Atuagagdiutini AvangnamioK-milu tamakkua oqallinnerit naammattuugassaasarnerisigut, atorfillit piniartunut akissutigisartagaat imaakkajuttarpoq; ilisimasakinneq peqqutaalluni akeqqiuttoqartartoq siumukarnissamat. Soorlu: Atuagagdiutini 1922-mi saqqummersumi Petersennip piniartumut Boas Poulsennimut akissutaani taama allassimasoq (Petersen; Atuagagdiutit No 12: 186f.).

Atuakkiat piffissap tamatuma nalaani saqqummertartut qiviaqqissagutsigit, *ilisimasakinneq* erseqqissarneqartuutarpoq:

”Pingaartumik ajoqip oqaasii, sunaaffa utoqqaat qallunaat kalaallillu imminnut asaqatigiilluannigillat? Nunamini tamanna tusarneq ajorpaa. Ukulu aningaasat immaq taamaattunik peqaraluarunik illutittaaq kusanarnerulissagaluartut. Soormi qallunaat ajorineqarpat ajortumillu pinngitsut? Taava eqqaalerpaa ajoqip oqaasia: ”Tassa uagut paasineq saperatsigik”, paasinerluineq pissutaanerpa? Immaqami. Paaviakkummi paasinerluisimannikkunik qallunaaqqallu kamaatissannikkaluarput” (Storch 1914: 13).

Storchip atuakkialiamini *narrator*-itut (jf. Iser 1974: 103) atuartussamat Paavia aqqutigalugu, oqariartuutigaa paasisimasakinneq qallunaatullu piginnaasakippallaarneq pissutigalugu inuiaqatigiit kalaallit qallunaallu akunnerminni paatsooqatigiittartut. Naak Paaviap nukappiaraannaagaluarluni eqqarsaasersornera silatuuorpasinneranik ersersaaniaannartutut isigineqarsinnaagaluartoq, atuakkiortup oqariartuutiminik erseqqissaanerivaa - atuartussamat qanimut eqqarsaatissiinermigut. Atuartitaanikkut siumukarnissap kaammattuutigineqartutut nipilerluni eqqaaneqarnera uani nalaatsornerinnangilaq. 1905-mimi atuartitaanikkut pitsannngorsaanissaq inatsisitigut aaqqissuussalerpoq. Taamaattumillu romanimi matumani siullerpaalluni kalaallimik

allatarineqartumi, qaqqinneqarnera ersersaaginnarpoq piviusumi killiffiusumik takutitsinermik (Berthelsen 1994: 65f.).

Meeqqat atuartinneqartarnerat ajoqinit qiviassagaanni, inuiaqatigiit iluanni ullut ikilineqarsimanerat mamiasuutigineqarpoq. Ukiup ataatsip iluani atuartitsinermi ullut 200-juusarsimagaluit 160-inut appartinneqarsimammata. Taamani ajoqit atuartitsinermik saniatigut piniarnermik tapertaqarlutik inuussutissarsiortariaqartarsimanerannut atatillugu, siumukarnissap piviusunngornissaanut meeqqat pimoorullugit atuartinneqarnissaat isumagineqarpoq:

”Siumukarnissaq pillugu oqaluinnaraluaraanni naammasisaqassanngilaq oqqap timitaa sulinnigippat. Timi sulili nipputigisaanik, sulinikkut aatsaat naammatsikkiartorsinnaammata. Oqaaseq timitaqanngitsoq sumut iluaqutaava? Qajaq paateqanngitsoq qanoq ililluni siumut ingerlasinnaava? Timiluunniit nioqanngitsoq qanoq ililluni siumut alloriartarsinnaava? Meeraq siumut ingerlatinniaaraanni uneqattajaartippallaartariaqanngilaq kajumiitsunngoqqunagu, isumamineerermillu eqiasuttunngoqqunagu” (Errortuut; AvangnamioK no. 2: 6).

Matumani ajoqit atuannigiffeqartitserujussuarternerisa isorinerani sulinerat kanngunartutut tikkuartorneqarpoq – *shame* (jf. Nussbaum 2006: 173f).

Ajoqillu ilinniarsimannigitsut aamma isornartorsiorneqartarput. Ajoqit ilinniarsimannigitsut taamani inuiaqatigiit kalaallit iluanni atorfilittut inissisimapput. Atorfilittullu inissisimanermikkut ”qallunaat atorfiat” tigummivaat. Inuiaqatigiinni qallunaanngorsagaasuni qummut isigisassatut takorluugassaagaluartut arlalitsigut uparuarneqartarput sullarlunnerat eqqaaneqartarluni, tamannalu kalaaleqatiminnit kanngugineqarneq nikagineqarnerluunnit – *shame* (ibid.) pissarsiarisarpaat.

Atorfilittullu suligaluarlutik suli narrunartinneqartarlutik:

”Ajoqillu ”kajumissaatit” eqqartormagit tunitsiarpaat. Ajoqimi taanna eqqortumik kajumissartariaqarpoq, tassa suliassaminut kajuminngeqqimmat. Ilami atuartitsinermi titartaaffii....” (Storch 1914: 16).

Storcip ajoqimut eqqartuussinissaraluaminut qaangiiginnarnera toornerit atorlugit, paasisariaqarpoq eqqartortariaqanngitsulluunnit ajugaarmata allattaavii. Tamanna takutitsiniutaavoq, ajoqit ilinniarsimannigitsut qanoq piumasaannarsortigisinnaasartut, tamakkulu siumukarnissamut ajoqutaasut. Taamaattumillu ilinniartitaanikkut siuarsaanerup kinguneraa, inuiaqatigiit akornanni sullarluttunik siumugaqarnermi *maajunnermik* (jf. Nussbaum 2006: 72ff) misigisarneq. Siumukarnissamummi pitsaasumik ingerlarusunnermi, isorisassanut isit ammalerfiini,

naapertuutinningsunik pissuseqartunut uppisitsipallannissaq atorneqalersarmat. Taamaattumik qulaani eqqartoriikkanni, atugarissaarnikkut malinnaanngitsunik *maajunnermik* (jf. Nussbaum 2006: 72ff) misigisarneq inuiaqatigiit iluanni taakkununngaannaq tunnganngilaq, atorfilinnuttaaq iluamik sulinngitsunut tamanna atuuppoq, uparuaanikkulluni erserluni.

Inuiaqatigiit nutaanut pissutsinut nikikkiartornerminni aalassaneq assigiinngitsutigut pigisarpaat, nalusamut aallarnermi apeqqusersuinerit paatsuuganerillu takutinneqalersarmata.

Sungiusimanngisamummi aallarneq, nalornilersitsisarpoq uniinnarluni nalornineq pigineqanngitsoq matumani erserpoq, siunnersuutaasunut anngaaginnartoqannginneranik:

”Maannalu nakkutigineqariartormat meeqqat atuarnerata pitsaaninngornissaa siornatigornit takusassaqarnerussagaluarpusi, taamaattorli taamanernit meeqqat amerlanersaat pisinnaanerujussuanngorput, taamaammami ullut makku killup tungaanoornermik isumaqarfigissanngilavut eqqartuinikkut allannikkulluunniit” (Olsen; AvangnamioK no. 8: 63).

Errortuummut Olsennip akissutigisai matumani ilanngunneqarput. Errortuutip ullunik atuarfiusunik ikilisaanermik isornartorsiunera Olsennip illuatugilerpaa, meeqqat atuartut pikkorissiarornerannik takusassaqarneq pillugu siumukarnermut ernumasoaqqunagu. Isummat imminnut *kontrastitut* inissisimasut; siumukarpugut – kinguariartorpugullu AvangnaamioK aqutugalugu *dialogeqarnerini* takuneqarsinnaavoq. Siunissap nutaarluinnaap siumukarusunnermik tunngaveqartut ersititsinera inuiaqatigiinnit malugitinneqarpoq, *sinnattup* (jf. O’Flaherty 1984: 44) ornigisap orninnerani suliarineranilu nalinginnaalluinnartuuvoq apeqqusersuineq isornartuisarnerlu, matumanilu tamanna pisoq erseqqarilluinnarluni. Inuiaqatigiittummi ilaatigut sinnattorineqarpoq siumukarnissaq – kissaat piviusunngortikkusutaq takorluuisarnikkut atuakkialiatigut piviusunngorsarneqartoq, soorlu *Sinnattugaq-* mi (Storch 1914) taamaattoq. Inuiaqatigiillu iluanni sungiusimanngisamut nutaanut pissutsinut takorluugaqarneq inuiaqatigiit ilaannit nalornissutigineqarnera piviusumi aviisitigut erserpoq, taamaattumillu isummat aporaattut pilerlutik. Tamakkualu tunngaviupput nutaanik periutsinik killiffinnillu takkussuuttoqarnerisigut.

Siumukarnissaq aallaavigalugu eqqarsarnermi piniartuuneq kisiat inuussutissarsiutissatut isigineqarunnaaraluttuinnarsimavoq:

”Et stigende antal grønlandere, der havde lønarbejde, og herunder især kateketer gjorde op med ideen om, at grønlandsk identitet udelukkende knyttede sig til fangst. I Jonathan Petersens digt om

ægte og nye grønlandere er budsakbet, at ægte grønlandere traditionelt har roet kajak, men nu har grønlandere i faste stillinger er udkomne "bare ikke i kajak" (Gulløv 2017: 274).

Ukiorpassuarni kalaallit siuaasaat piniakkaminnik inuussuteqartuusut, piniakkallu aallaavigalugit nuttarlutik inuusartut piniartuunerup kisimiilluni napatissinnaajunnaariartortilerpai, tassunga ilaatigut puisaalatsilerneru pissutaavoq. Taamaattumillu nutaamik ujartuinikkut inuussutissarsiutinik allanik ujartuisoqalerpoq. Silaannaallu kissatsinnera iluatsillugu Kalaallit Nunaata imartaa aalisagaqarlualersimammat, aalisarnek inuussutissarsiutissatut tapertaalerpoq (Gulløv 2017: 260). Tupinnangilarli piniartutut inuuneq kalaallini kinaassusermut ilaasoq, periarfissanik allanik ujartuinikkut inuuniuteqarnikkut allanik tapertaqalerneq kinaassutsimut innarliisutut isikkoqartinneqaleremat taamatullu tiguneqarluni. Imminermi kanngunarpoq, siuaasat napassutigisimasaat nammineq inuiattut kisiat napassutigisinnaajunnaaramikku. Saniatigullu piniartuunngitsut atorfillit allallu atugarissaaleriartortut, kinaassusaasoq; piniartuuneq, inuiaqatit isaanni *maajunnartutut* (jf. Nussbaum 2006:173f) ilaatigut isigineqaleremat, inuiaqatigiit iluanni piitsuunerusutut inissisimalernertik pissutigalugu.

Sinnattukkami Storchip allataani tamanna Paavia aqquqatigalugu takuneqarsinnaavoq, qanoq niuertoruseqarfimmut pigami nikagisaasutut misigisimanera, kiisalu angummi piniartuusup kisimi isumalluutaalluni napparsimalernermi atugarlutsiginerat inuuniarnikkut takutinneqarmat (Storch 1914: 19ff.).

Storchip piniartunut atugassarititaasut, aallarlunilu piniariangikkaanni qanoq kinguneqarsinnaaneritut oqaluttualiornermini takutippaa ilungersunartuusooq. Tamannalu sunniiniutaasoq oqaatigineqarsinnaavoq. Tassa allanik isumannaannerusunik inuuniutissaqalersimatillugu, taamanna kisiat isumalluutigitillugu qajannassusaa ersersimmagu. Pisummi taassumap oqaluttuarineratigut atuartussat taamani "piviusumut" atugarisanullu misigitimmagit – *sentiment of reality* (jf. Iser 1974: 104).

Piniartup *AvangnaamioK*-mut allaatiginninnerani qulequtarisaata qulaarpaa, ajattugaasutut misiginini *Assoroorpugut ajattornata* (Sandgreen; *AvangnaamioK* no. 2: 23).

Ajattugaaneq nikagisaaneq maajugisaanermik aallaaveqartut, ilungersoraluarlutik allanut inuuniutinut naleqqiunneqarsinnaannginneri angummassinnaanngitsutut nipeqarput. Atuakkianilu allani piniartut aqqusaartagaat oqaluttuarineqartarput. Frederik Nielsennip atuakkialiaani *Tuumarsi*

(Nielsen 1934), ajunaarnerit eqqartorneqarput, kuisimanngikkallarnerullu nalaani pisartut – akiniuussinerit. Soorluttaaq *Ersinnngittup piumasaa*-ni (Lyngé 1938), atuakkialiap imarisamigut akiniuussisarnerup inuiaqatigiit akornanni toqqissisimannginnermik pilersitsisarnerata imaqarneranik imminnut paralleleqarnermikkut ersersippaat, pissutsitoqqat *maajunnartuusut* (jf. Nussbaum 2006: 72ff). Taamaattumillu kuisimalernikkut pissutsit tamakku qimassimanerini, atuartussanut siuaasat periusaannik misigisaqartitsinikkut takutippaat, ajunnginnermut aallartoqarsimanera. Taamaapporlu aamma inuussutissarsiutit nutaanut ikaarsaarnermi, qajannangitsumik isumannaattumillu inuuneqalersimaneq takutinneqarpoq atuakkialiatigut.

Storchip oqariartuutai

Maanna Storchip inuiaqatigiit Kalaallit iluanni politikikkut sunik soqutigisaqarnera, sunillu anguniagaqarnera paasisaqarfigereernerani, oqaluttuarisaanikkullu *Sinnattugaq* (Storch 1914) allallu atuakkialiat naliminiittut tarrarsoreermata, qanoq oqaluttuarisaanikkut sunniuteqarneri oqaluttualiaannaannginnerilu naleqqiukkusunnarsipput. Storchip atuakkialiamini *minimalistiskiusumi* atuartussanut eqqarsaatissiillunilu milorujussisarnini, sunniiniutigilluavippaa anguniakkaminut oqaatiginiakkaminullu. Tamannalu ilimagisamiik sunniuteqarsimanerunissaa ilimanaateqarpoq. Qulaani eqqaarneratuulli atuakkialiaa imarisamigut immikkuullarilluinnarpoq, inuttaatinneqartutigut assigiinngitsutigut atuakkiortup sunniiniutai ersikkamik.

Atukkialiap aallarteqqaarnerani kapitalini siullerni Paavia nukappiaraavoq. Nukappiaqqatullu ilisaritinneqaaqqaarnera nalaatsornerinnaasorinangilaq. Atuartuusutut annerusumik misiginneqataanarnerusarpoq, inuttaatinneqartuni meeraq atorineqartillugu – imaamat meeraq, suli imminut napatillinngitsoq, sulilu illersorneqartariaqartoq. Taamaattumik atuartuusutut *empatiske* unarnerusarpoq, meeraq atorineqartillugu. Matumani Paaviap asimioqarfimmiunera pillugu kanngunarsarneqarnera kapitali siullermi eqqartorneqareerpoq, piniartumullu erniunermini atugarluleraluernerat kapitali pingajuanni sisamaannilu aamma eqqartoneqareerpoq. Atuartuusup Paavia malinnaaffiginninneratigut misigissutsini inuttaasumut paasinnissinnaanngortippai, atuakkiortup *implied authority* pissutsit takutittaramigit, *narratoritullu* (jf. Iser 1974: 103) qanoq isiginninnissaq sunniiniutigisarlugu.

”*Takuat, kalaaleqatitit paasisaqarneruleramik pitsannorsimaqisut takuatit, taamaaleqqullugit suliniarit*” (Storch 1914: 68).

Atuakkialiap *kompositionia* eqqarsaatigissagaanni, inuiaqatigiinni aqqitassat oqaatigineqattaarput *redundantimik*. Ersersarneqaramik, suut siuariartornissamut ajoqutaanersut, ilisimasaqarnerunissarlu aqutissaammat siuariartornissamut *implied author* aqutigalugu (jf. Iser 1974: 103ff). Qulaani Siimuup utoqqaap Paaviap sinnattukkamini naapikkamiuk taamak oqarfigaa, atuakkiortup *narratorit*ut oqaatigigamiuk (jf. Ibid), piunassuseqarluni ilungersorlunilu suligaanni anguniagaq anguneqassasoq. Paaviap meeraaneraniik malinnaaffiginerani, Siimuup eqqarsaatissittuurtarpaa paasisaqarnerunissamik, tamaviaarlunilu sulinissamik (Storch 1914: 14ff). Utoqqaap Siimuup Paaviamut tunniussai isornartorsiunerit, aqutaapput atuartussamut takutitsinermik pissutsinik equngasunik, tamanna *implied authorit*ut (jf. Iser 1974: 103ff) Storchip atorluarpaa. Annerpaamillu Paaviamut suliniuteqarnissamut kajumissuseqartitsisoq Siimuup oqaasia:

”Oqareerpunga paasisakinnerput ajoqutaasoq, annertunerusumimmi ilinniartitaalersinnata pitsaanerulernaviangilagut. Maannalu siumukarnissamik ilavut isumalioniaraluartut qanoq iliornissaminnik nalusarput, suullu tamanna pillugu tusartakkatik oqaluseriniaraluaaraangamikkik ilatsikkaluttuinnartarpaat. Illillu oqaatsikka immaqa paasinnikkaluarpatit, puioqinagulu manna, tassa pisinnaaleruit inoqatitit suliffiginiakkit. Tamanna angeqaaq sulisorlu akissarsissaaq” (Storch 1914: 17).

Oqaatsit kimittuut kajumilersitsisullu nukappiaqqamut, atuakkiortup atuartussaminut *narratori*ulluni oqariartuutiminik apuussinerai (jf. Iser 1974: 103ff). Inuiaqatigiit Kalaallit iluanni generationimut nutaamut soorlu Paaviap peqataanut tulluarput oqaatigissallugit. Meeqqat siunissaammata, meeraanermiiniillu sulilluarneq ilitsoqqukkunikku angusaqarluarnissaat isumalluarnarmat. Taamaattumillu pissutsit uparuartariaqartut Storchip tapussuullugit atuakkialiamini takutippai, ajornartorsiutit aqqinneqarnerussammata, atuartussallu paasillugillu ilisimalerniassamatikkik.

Atuakkammi *kompositionia* eqqarsaatigissagaanni, Paaviap meeraaneraniik oqaluttuaq aallartippoq, pissutsit qangaanerusoq qanorissimanerat takutinneqarami. Soorlu: Piniartut qanoq inuiaqatigiit iluanni inissisimanerat takutinneqartoq, Paaviallu asimioqarfimmiunini pillugu nikagisaasoq – nikassaanerullu ilisimaatsuunermik aallaaveqarnera erseqqissaatigineqarluni. Tamakku *implied author* (jf. Iser 1974: 103ff) aqutigalugu takutinneqarput pisut imminnut *kontrasteri*inneri takutinneqartaannaramik:

”Soraarmata palasip asimiuaqqat immikkut paarnarsuarnik tunivai pillaaqqippallaaqimmatagoq” (Storch 1914: 11).

Asimiuaqqat niuertoruseqarfimmiusulli pigissaartiginninnerat pillugu mitaatigineqartut itnut takutinneqareemat, atuarfimmi pikkorissuunerat takutinneqarpoq. Piniartukkormiuunermi, asimioqarfimmiuunermilu minnerusutut inuiaqatigiit iluanni inissitaasernerit Paavia aqqutigalugu, atuartusaaq misigitinneqarpoq qanoq misinnarnerannik. Taamaalilluni atuartusaaq *split levelernissaminik* (jf. Iser 1974: 112) periarfissinneqarpoq illuatugeriit takutinneqarnerisigut – piniartut ilungersortut (Storch 1914: 23), akerlianilli atorfillit ilinniarsimangitsut asuleertut (op.cit: 16).

Periuseq atuakkiortup periusea, kimeqartorujussuanngorpoq atuartussanik eqqarsalersitsinermigut. Iluarsaattariaqakkat uparuariarlugit, akerleriillu takutillugit toqqaannartumik qanoq iliusissanik tikkuussinngikkaluarluni, *indirektimik* oqariartuuteqarnermigut sunniiniartorujussuanngorami.

Paasisimasaqarnerulernissarlu ilinniartitaanikkuinnaq sammineqanngilaq, inuulluarnissarli kiffaanngissuseqarluni aamma pineqarpoq. Eqqaaneqareersutuut kapitalit siulliit Paaviap meeraanerani pisunik oqaluttuartut, takutitsisuupput qangaanerusunik pissutsinik. Kapitalit tallimassaani, Paaviakkut inuusuttunngornerat tikiqqarpat pissutsit qangaanerusut isorisassartaat tusarneqareermata Storch ima allappoq:

”Ukiut arlalialuit qaangiinnarpavut. Taakkunani pisimasut oqaluttuariniaraluarutsigik atuartussat qasutiinnassatsigik” (Stoch 1914: 30).

Oqaluttualiap silarsuaaniik isigissagutsigu, ukiunut nutaajunerusunut pippuut tassa Paaviakkut inuusuttunngorsimaneranut, isorisalli annikillinngillat eqqartorneqartutigut. Annertuumik angajoqqaat meeqqamik pissiassaannik aalajangiisernerat isornartorsiorneqarpoq, tamannalu takutitsivoq ukiunut siumukarfiit ukiuinut pisimagaluarluni, inuulluarnissakkut inuusuttut inuuneri sequtserneqartut – asanngisamik pissiartaartitaasarneq peqqutaqaataalluni. Aqqutaanilu *motiviujuartoq* oqaluttuap iluani nueqqippoq:

”Kingumut eqqarsaatigisartakkani uterfigai: Ilumummi paasisakippallaarneq pissutaavoq, suut tamarmik allannhortariaqarput, kisianni qanoq? – Ilinniagaqarnerulerutta aatsaat” (op.cit: 54).

Paasisakinneq namminermi uani pineqarpoq, inuiaqatigiit peqqissut nuannaarlutik inuusut pilissappata, inooriaatsimut aamma paasisaqarnerunissaq eqqartorneqarpoq. Ataasiinnaq qularnanngilaq inuulluarnissamut kissaataasoq: Kiffaanngissuseqarluni inuunerup nammineq immersornissaa, inuusuttuni.

Storchip inuiaqatigiit iluanni isornartorsiuinermigut oqariartuutai, tassaapput nammineq sinnattui – *really real reality* (jf. O’Flaherty 1984: 44). Takorluugaannaanngitsut piviusunngortinnissaanulli atuakkialiani aqcutigalugu, inuiaqatini kajumissaarpai ilungersoqatigeqqulluni, atuakkialiamini *narratorit* (Iser 1974: 104ff) puttukkaagami naqissusiisarnermigut eqqorsorisaminik eqqunngissorisaminillu toqqaannartumik atuartussamut nassuiaasarnermigut:

”*Aammalu makku eqqarsaatigilerpai: Niuertoruseq nammineq pigisaqarpallaanngilaq, nioqcutissallu nammineq piginagit paarisariinnarpai, taavalu niuertarfiup piinik tunisisaruni akiligassaqaatigilissavai paarsinerlunnerarneqarluni naalakkaminit, aammalu taarsigassarsineq niuertorutsimut nanertuutaavoq...*” (Storch 1914: 24).

Taarsigassaqaartarneq qulaani nassuiarpaa atuartussamut *narratorit* inissilluni, paatsoortarneq niuertorutsinik asuli sullissisunik oqaluttarneq naqqiissutiginiarlugu. Tamannalu kingorna inuttaasunik *dialoge*qartitsinermigut naqissuseqqillugu (op.cit: 28).

Sinnattugaq namminermini

”*Ulloq taanna Paavia sinnattukaminit, imaluunniit takorluukkaminit aallartinneqangaarami oqaaseqanngilaq. Ilami aatsaat sinnattugaq piviusunngortiinnagassaq... Kisianni suliassaq angeqaaq, sulisorlu akissarsissaaq – Guutip saammaanneranit*” (Storch 1914: 69).

Storchip atuakkialiamik *Sinnattugaq* (Storch 1914), taamatut naggasiinera inuiaqatiminut kajumissaarinermik nipeqarpoq. Sinnattukkap ataatsimut isigalugu *implied authorit* (jf. Iser 1974: 103) takutimmagu; aaqqitassat sammeriarlugit, siunissaq siumukarsimanermik atugarissaarnermik ingerlalluarnermillu takutitsisoq takutereeramiuk oqaatsit kingulliit taamatut nipeqartikkamigit. Romanip siulliup saqqummernerata kingorna, saqqummersut allat imarisamigut *parallele*qarfigilluarpai, tamanna takutitsiinnarpoq qanoq sunniilluartigisimaneranik.

1931-mi *Ukiut 300-nngornerat* (Lynge 1931) siunissalikkersaarummik saqqummertoqaqqippoq.

Matumani siunissamik takorluukkarsaarummi, siumut ingerlanissaq kissaataavortaaq:

”*Nunaqqatikka. Ullumi nalliuttorsiorfitsinni inuiaqatigiissut pilluaqqoqatigiippugut.*

Pilluaqqoqatigiippugut ukiuni qaangiuttuni nunarput siumukarluarsimammat.

Pilluaqqoqatigiippugut kalaallit ingerlasimammata piitsunermit pigissaarnermut, narrugisaanermut ataqqisaanermut, imminik suunngitsuutinnermit imminut tatiginermut nammineersinnaanermillu”

(Lynge 1931: 82).

Uani kissaataasooq ersareqaaq, kalaallit siumukarlutik ilisimasaaqarlualersimanerat inuiaqatigiit imminnut nikagiunnaarsimanerannik oqariartuuteqarmat. Qulaani tikeriigaq eqqaassagaanni, kalaallit iluminni immikkoortitaalernerat pigissaarnerit pigissaannginnernik maajunginnittalernerat – *disgust* (jf. Nussbaum 2006: 296), tamarmik assigiilerlutik ilisimasaaqarlualernerisigut naligiitsutut imminnut isigilersimanerat kissaataavoq. Kalaallillu tamarmik eqinnaallutik sulillualernerat kissaatigineqarpoq, eqiasulluni pisussanik utaqqiinnarneq inuiaqatigiinni nikassaataasutut – *shame* (jf. Nussbaum 2006: 173f) qimanneqarsimamera eqqaaneqarmat:

”Aap, tassuunali aamma nammineq pissutaakujuttarsimapput taamani eqiasuttoqarpallaarsimagami piitsuunermik ilasaasunik. Soorlu taamani kalaaliminertigut ajorsartariaqartarsimannikkaluarput eqiasuinnerusimagaluarunik ” (Lyngé 1931: 17).

Piniartut ajorsartarsimanerat inuussutissarsiutiminnik eqiasullutik sulisarsimanerat tunngaviusooq uani takutinneqarpoq, siunissamili eqiasuitsunngorsimanertik pequtugalugu ingerlalluarnersimanerisa takutinneqarneratigut, kaammattuutaavoq kikkut tamarmik sulilluarnissaannik. Soorlu tamanna Storchip *Sinnattukkami* isornartorsioraa ajoqit ilinniarsimannigitsup sullarlunneratigut. Kalaallittaaq tamarmik akisussaaffimmik tigusinissaat 1910-mi palasip Jens Chemnitzip peqqussutigisimavaa (Lanngård 2003: 132f.).

Akisussaaffimmik tiguseqatigiinnissamik inuiaqatigiit kalaallit iluani kaammattueqatigiinneq uani erserpoq. Atuakkiortut atuakkiamikkut sinnattumik annissinneratigut, inuaqatiminnik sunniiniarnermikkut piviusunnguinnissartik qanillisarniarsaraat.

“Flere danske præster rapporterer i årene 1901-1907 om tegn på en begyndende vækkelse. Der er dog tilsyneladende tale om at visse præster energisk forsøger at fremkalde en vækkelse, nærmest i iver for at komme først med den sensationelle meddelelse. Derimod er der ingen tvivl om, at de grønlandske kateketers aktivitet rundt om på bopladserne bliver stærkt øget i disse år – det bliver mere almindeligt at afholde ugedagsgudstjenester og regelmæssige bibellæsninger” (Thuesen 1988: 85f).

Matumani eqeersaanermik anersaakkut upperisarsiornikullu aallaveqatumik kalaallinut tamanut atuuttumik kaammattuineq aallartinneqarpoq. Ajoqillu eqeersaanermik aallutaqarlutik kalaaleqatiminnut kikkulluunniit sulilluarnissamik kaammattuutiginnillutik eqeersaasimapput. Tamatumalu kingornaq *Peqatigiinni* Stephen Møllerimit pilersinneqarsimavoq, eqeersaanerlu aallarniutaalluinnarpoq siumukarusulernerumut.

Siumukarusulernermilu ilisimasakippallaartut uparuarneqartarput, aaliangersimasumik silassorissumik kinaanermillu ilisimannilluni siumukarnissaq kissaataammat. Inuiaqatigiit *mimicry* (jf. Bhabha 1994: 85f) atorlugu siumukarniarsarisut *sarkastiskinik* atuillutik, takutinniarsaraat *assimileressagaanni* (jf. Thorbjørnsen 1968: 144) qallunaanut issuaanerinnaassanngitsoq, aammalu paatsoortumik oqaatsinik tusakkanik timitaliisarnerit takutitsiniutigineqarput arlalitsigut ima nipeqarsinnaasumik: ”Ima paasisaqanngitsigigassi kanngunaqaasi, maajunnaqaasi, ima iliussaasi”: ”*Pigissaartut pasillerneqarajuttarput tamakkuinnarnik eqqarsaateqarsoralugit. Soorlulu inuit ilaasa piitsuussusertik pilunnertillu usorsisimaarutigiinnaraalluunniit. Soorluuku Lasarusitut piitsuuppat isornaannerussasorigaat, naak Lasarusi sutigut allatigut tamatigut assignngilluinnaraluarunikkuluunniit. Oqaatsit ”aqagussaq isumanerluutigeqinasiuk” illersuutiginiartarpaat katersiumannginnerminnut*” (Lynge 1931: 18).

Uniinnarlutik siumukarusuttunut saaffiginninnera ersippoq, paatsoorneq qanoq annertutigisinnaanersoq namminermini quianarnerata inuiaqatinut tarrarsorsinnaatinnissaa anguniagaalluni. Soorluttaa*q Ikinngutigiinni* (Petersen 1934), qallunaanut ilaarsiinnarneq aamma takutinneqartoq, Storchip atuakkiaani aamma taakkartorneqareersoq (Storch 1914: 17).

Siumukarnissamullu sinnattulikkersaarutaasut atuakkiat taakkua marluk *Sinnattugaq* (Storch 1914) aamma *Ukiut 300-nngornerat* (Lynge 1931) qulaanni taakkartorneqangaatsiareerpoq ilinniarluarnikkut anguneqarsinnaasut, tassuunakkut paasisimasaqarlualernikkut inooriaatsikkut atugarissaarnikkullu siumut ingerlasinnaaneq tikinneqarsinnaanera annertuumik kajumissaarutigineqarlunilu oqariartuutigineqartarluni. Sinnattulli angorusutat atuakkialiatigut *strukturealisme*usutigut atuartussanut sunniiniarnermi qallunaat nunaanut atajuarnissaq oqariartuutigineqarportaaq:

”*Taamaaliorluta qallunaanut akerartorujuinnaraluarutta ajorpoq. Taakkumi ajortumik pinngilaatigut*” (Storch 1914:12).

Storchip qallunaat nunaannut avissaariartornissamik eqqarsaqqusinnginnera uani takuneqarsinnaavoq. Tassami qallunaanut akeqqeraanni taava ungasilliarternissaq taakkununnga qaninneerarsuussaaq, tamannali anguniagarinnigilaa killormulli qaninnerorusuppai, ajortumik pinnigatik nunasiaatiginnittutut isigisamigit (Gulløv 2017: 275).

Ukiut 300-nngornerat-nni (Lyngé 1931) qallunaanut atajuarnissaq aamma ersarissarneqarpoq, kalaallit siuariartoraluarunilluunniit qallunaat ataasioqatigalugit ingerlanissaq sinnattuummat (Lyngé 1931: 86).

Inuiaqatigiit kalaallit kulturiat – piniartuuneq, pingaartitanut atuakkialiani mininneqanngilaq. Pineqartulli; piniartut ilungersorlutik, aalajaallutillu namminneq sulilluarnissaat ersarissarneqarluni: ”*Misigereerpaami meeraatilluni atuarfimmi aallunneqannginneq qanoq ajortigisoq, isumaqarpungami kalaallit massakut piitsuussutsiminnut paasisakippallaarnertik patsisigigaat. Piniarluarneq qimattariaqanngilluinnartoq sungiusarunnaariartorpaat, taamalu nunaqarfii amerlanersaanni piniartut saperuttartunngoriartuinnarput*” (Storch 1914: 17). Oqartoqarsinnaavoq piniartuunermik attassiinnaraluarluni, allanik inuussutissarsiutinik pilersitsiniarneq inuiaqatigiinni paatsoornarsinnaammat. Matumani qallikkut kissaat piujuassasoq, inuiaqatigiilli iluanni pissusilersuutit assortuimmata, taanna siunertaq *dobbelt moralit*ut isikkoqalersimmagu.

Eqeersaaniarneq piniartutut inuuniuteqartunut, suliassaq taanna namminneq kivillugu assoroorlutik sulissasut, nunami qallunaanit ikiorneqaqisumi, namminerli akisussaassuseqarnerulernissamut aallarusunnermi qallunaat qimangikkaluarlugit, inuiaqatigiit iluanni ulluinnat ingerlalerangasa qulaani takoreerparput piniartut ammut isigineqaleriartortut. Allaat maajunnartutut – *disgust* (jf. Nussbaum 2006: 72ff) isigineqartut. Piniartunik naqisimannillutik pissuseqartartut, piniartut paatsoornermik tunisinnaavaat. Qallunaat kalaallinut *stereotypeat*; kalaaleq ipertuujuusoq, tipeqartoq atugarissaarnerulernikkut kiinarsineqarsimammat ilumut orsukulussunni tipeqartoq. Taamaattumik ajattuunneq atugaalerpoq inuiaqatigiit akornanni, qitiusumillu siunertarisagaluaq – piniartuuneq tununneqassanngitsoq timitaliinikkut imminut assortortunngormat, piniartuuneq pingaarsimaqisoq annaanniartariaqartutuinnaq isikkunissimalluni: ”*Kisiannili ullut allanik piumasagarput. Pisoqaaq ataqqinartoq naammakkunnaarpoq, kulturitoqaaq piniartuunermut tunngasoq toqumut eqqartuunneqareerpoq*” (Lyngé 1931: 84).

Lyngé siunissami angorusutaani, piniartuunerup toqumut eqqartuunneqareersimanera allaaseraa. Paasisariaqanngilarli kissaataasoq tamanna, uisitsiniarnertut atorineqarsinnaammat. Naliginnaasumimmi inuup ajornerpaaq kiinarsiguniuk, aalassatsinneqarnikkut tamaviaarluni

anguniagaqalersinnaasarmat. Matumanilu ukiuni (1914-1953), kalaaleqatinut paasititsiniaanerujussuaq atugarineqarpoq, ilaatigut sunniiniarnerujussuarmik ilaqartumik.

Atuakkialiat kuisimangikkallarnerup nalaani pisimasuusaartinneqartut annertuumik, siuaasat inuusaasiannik oqaluttuartarput. Inatsisit allassimangitsut avaqqunneqarsinnaanngitsulli *Ersinngitsup piumasaani* (Lyngé 1938) nalaalluarneqarsinnaapput:

”Ukiorpassuarnilu ineriartillugit inuit tamangajammik peqquserlunneq tamanna ilisimajuarsimavaat kalaallillu eqqartuussiviat pingaartoq: Akiniaasussat inernissaat, eqqartuussutillu inuiaat upperusiat naapertorlugu naammassineqarnissaa utaqqillugu nipangersimajuarsimallutik...” (Lyngé 1938: 32).

Akiniuussisarnerup avaqqunneqarsinnaanngitsup angutit inuusuttut marluk, ataatassaminnik toqutsisariaqalernerisa nallerpaat. Kalaallit ileqqutoqaanni tamanna avaqqunneqarsinnaanngilaq aatsaallu kristumiunngornerup kingorna tamanna unissimalluni. Taamatut allaaserisaqarnikkut Hans Lyngé takutippaa, siuaasat inooriaasiisa inatsisaasalu qanoq atoruminanngitsiginerat.

Kristumiunngornerullu inuuneq kalaallinut qanoq atoruminarsitigisimanagera:

”In this way, when christianity was introduced, one total understanding or interpretation of the world replaced another. However, the fundamental impression of life, inherited from the eskimo tradition - that life is something a person is given, but not necessarily something he wants - was not changed. People still lived under the threat that suddenly an incident might occur which would deprive them of the will to live in this world. But christianity provided a new moral protection against this temptation; as had the Eskimo world order in the old world” (Thisted 1992: 144).

Uani tapertaavoq takutitsisoq, qallunaanit tikinneqarnerup sunnerneqarnerullu iluaqutitaqarneranik.

Siumukarnissamut isiginermi takutitsisuusoq, ilumut ilorraap tungaanut ingerlaarnermik.

Tuumarsimi (Nielsen 1934) kristumiunngoreernerup kingorna, kuisimangikkallarnerup ileqqutoqaasa amiakkui suli atorneqartut aamma eqqartorneqarput (Nielsen 1934: 16).

Taamatullu piniartuunerup ilungersunassusaa ersersarneqarluni, piniussisup ajunaarneratigut piniartinngoriataarneq, kiisalu silapiluttorsuarmi piniarnerit (op.cit: 105).

Oqaluttuat taamaattut piniartut aalajaatsusariaqarnerannik takutitsipput, siuaasat assoroorlutik nappatiginnissimanagerannik takutitsiniutitut, tamannalu piniartunut sukasaatissatut oqariartuutaavoq, Storchip Lyngéllu oqaluttualiaani eqqaaneqareersutut, piniartut eqiasunnertik inuussutigisinnaanngikkaat sukataarnerusariaqartullu.

Naqisimannittutulli nikaginnilluni inoqatinut pissuseqarneq, inoqatiniillu maajugisaaneq – *disgust* (jf. Nussabaum 2006: 72ff), kusanarusunnerup aqqani kiisalu ilisimaatsuunngikkusunnerup aqqani sukasaataasinnaavoq. Soorlu *Sinnattugaq*-mi tamanna Paavia aqutigalugu takugipput, meeraanermisuulli asimioqarfimmiunini pillugu nikagisaarusunnginnami sukataarniarloq ilinniagaqarluarnikkut, kingornalu siunissami sinnattukkamini paasigaa, kalaaleqatimini sullissilluarnini pillugu ataqqisaalersimalluni (Storch 1914).

Oqaluttualiap taassumap annerusumik minnerusumilluunniit atuartussamut tarrarsortitsisimaguni sunniuteqarluarsinnaanera qularnanngilaq, piffisami tassani kingulliusaarusunnginneq sakkugalugu inuttaasoq atorlugu inuiaqatinut eqeersitsiniutaammat, aqutissiuussisoq qanoq nikagisaaneq sukasaatigineqarsinnaanersoq, allaat inuiaqatigiinni sulilluartunut ilanngussinnaalluni – *split level* (jf. Iser 1974: 112).

Inuiaqatigiit kalaallit piffissami 1914-miit 1953-mut oqallisigisaasa ilaat, atuakkialiat najoqqutaralugit sammereerlugit, erserpoq sunniiniutaasut qanoq sunniitigisimanersut. Tassami siumukarnissamik sorsunneq, ukiuni taakkunani eqqartugaaqisoq utaqqisaaqisorlu, piviusunngormat sukkasuumillu ingerlanneqarnera tulliuuttuni paasisaqarfiussammat.

Atuakkialiat 1953-1979 Qooqa (Brandt 1971) aallaavigalugu

Sinnattugaq (Storch 1914) aallaavigalugu oqaluttualiap imarisaani pisut, piviusunut tarrarsortinnerani erserpoq, inuiaqatigiit kalaallit qanoq taamani siumukarusutsiginersut aammali nalornisoqarsimalluni.

Atuakkiortoq Ole Brandt

Ole Brandt (1918-1981) niuertoruseqarfimmi Iginniarfimmi peroriartorpoq. Palasiuvoq nuummilu Ilinniarfissuarmi atuareeramik Danmarkimut atuariartorsimalluni.

Taamani pikkorissut Ilinniarfissuarmi piareeraagamik Danmarkiliarnissaminnut neqeroorfigineqartarput. Brandtillu atuakkat qallunaatoortut kalaallisuumut nutsertarsimavai, annerusumillu kalaallisut atuartitsisarsimalluni (Berthelsen 1994: 174).

Tamakkuvalu nalunaarpaat Brandt kalaallit oqaasiinik pingaartitsisuusoq. Atuakkialianilu inuiaqatigiinnit nuannarineqaqisut nersornaasigaassutigisimallugit.

Ukiunilu sisamani landsrådimi ilaasortaasimavoq, taamaattumillu sulinermigut inuiaqatigiit iluanni sunniuteqartuunini takutillugu (ibid).

Brandtilli maanna atuakkialiaani siuaasat annertuumik eqqartorneqarput. *Qooqa* (Brandt 1971) siuaasat inooriaasaat tusaruminartumik allaaserineqarpoq. Atuakkiortup kalaallisut oqaatsinik atuinera, siuaasat naliminni inuunerannut takorluuilluartitsisuupput, piniutinik taakkartuinermini, taamanilu pissutsinik ilisimasaqarlualuni allaaserinnini tunngavigalugit. Romaanip allataanermigut qaqugukkut piviusuunera fiktioniuneraluunniit immikkoortikkumminaassinnaavoq, ilami oqaluttuaq tusaruminarluinnarpoq, oqaatsillu atorneqartut uppernarpalulluinnarlutik.

Atuakkialiaq Qooqa tusaruminartog

Siullertut tunngavinnik taakkartuinnginnermi *Qooqap* tusaruminartuuneranik, eqqaaneqartariaqarpoq atuagaq siullermeerluni saqqummerami allattaasitoq aturlugu, oqaluttualiap aallartinnginnerani, allanneqarsimammat oqaluttualiaq pisimasuvinnik tunngaveqartuusoq (Brandt 1971).

Atuakkialiami oqaluttuap imarisaani annerpaamik ersersarneqartoq tassaavoq; qanga kalaallit kuisimasunngunngikkallaramilli toqutsisoqarsimatillugu, toqutsisoq akiniarneqartussaasoq toqumut, Qooqa aqputigalugu toqumut pillaasarneq unissimasoq:

“Sakiatsiama Qooqapinutsialassuup, toqoraanermik ersiortitsinermillu sineriassuatsinni angallavigisatsinni unitsitsisup, anersaava kingornukkumallugu, eqqissisaanerlu sulissutigiuagaa ataataga qatangutikkalu ikiortigalugit suni tamani tikitassatsinni siaruartertarmallugu. Inuutillunga angutaaserfigineqassagalaruma sakiatsiama Qooqap anersaava atorlugu akisarumaarpakka toqumik pinnagit, paatilli uku kusanartorsuit seqinermut saatillugit qullarsimasakka nakooqutigalugit” (Brandt 2018).

Matumani *implied author* (jf. Iser 1974: 103) aqputigalugu takutinneqarpoq, piviusuunerarneqareernermigut suna pineqarnersoq – tassa piviusuusoq qanga kalaallit toqutsisarneq akiniaalluni unitsissimagaat. Taannaannarluunniit eqqaallugu, oqaluttualiaq namminermini tusarnereerpoq. Qanga Kalaallit akiniaasarnerat toqumik akeqartariaqartarsimasoq, avaqqutassaangitsoq inatsisaasoq, siuaasat nammineerlutik ingasagalugu pissuseq allangortissimagaat tusassallugu tusaruminarluinnarami. Piviusuutinneqarneranullu apeqqusissallugu uggornartutut isigineqarsinnaalluni, tusarnera peqputigalugu. Taamaattumillu naqissusiineq piviusuuneranik uppersinnaavoq.

Atuakkiortullu perusia qiviassagaanni, *narratorit* (jf. Ibid) oqaluttualiamini inuttaq pingarneq Qooqa, *implicit*simik atuartussamut sunniiniarnera isiginninnissamut atatillugu kimeqartorujussuuvoq. Tassa nammineq atuakkiortup isummani toqqorterlugu, inuttatigut allatigut Qooqap qanorittuunera oqaluttuarisaramiuk, namminerminiik nersuiniarnini toqqaannartinnagit: *“Qooqa isumaqaraluarpoq panerit qimaasut angujartussappagit siulliutiinnarniarlugu. Sivisujaamik ingiaqatigiikkaluarput, kisianni majoqqarsuaq siviisooq atuallallugulu Qooqap paasivaa malitatik angujartorunnaarlugit. Kulavaappata tuttuaraagaluarpataluunniit malinnissaat merserinerussagalarpaa, pannersuugamilli atagu qasullarumaarput. Aaqqioq malunnartumik qasujartulersoq Qooqap allatut ajornartumik saneqqutiinnarpaa kingumullu qiviassaajussullugu qimaasorsuit malilerlugit* (Brandt 2018: 70).

Qulaani Brandtip takutippaa, Qooqap ningaani qaangernianngikkaluarlugu qasulermat qaangiinnartariaqaraa, piniagassaminnut qimataajumanani avaqqussinnaajunnaaraa qaangiinissani.

Qooqap pissusaa matumani minguitsunik aallaaveqarluni iliuusaasoq takutinneqarpoq, aappaattullu qanga kalaallit piniakkatik aallaavigalugit inuusunerat oqaluttuarisaanikkut ilisimaneqarnera tunngavigalugu, atuartussamat paasinninnissamat atorneqarluni. Tassa; susaassanngikkunik piniagassaminnik Qooqa siuartariaqartoq, angut inuusuttoq pileruttortoq qasulermat. Namminermini tamanna nersorinninneroreerpoq, naak toqqaannanngikkaluarluni. Atuartussalli suaasat pingaartitaannut tunngasunik ilisimasaqarnerat atorneqarluni, toqqaannaq oqaatigineqanngitsut qanoq paasineqarnissai matumani takutinneqarput.

Naggataatigullu Aaqqioq – Qooqap ningaava aqputigalugu nersorinnissut toqqaannartumik atuakkiortup tusartippaa:

“Tassa inummik oqilasuummik takugaluarnarpoq!” Namminermini Qeqertarsuup ikersuata sikuanii arpalluni sungiusartuutarami isumaqarsimagaluarpoq inoqamminut inorsarpallaarsinnaajunnaarluni – sunaaffagooq-una sakiatsiakasini suli soqqajarsimanagu!” (Brandt 2018: 70).

Aaqqiup oqilasuummik takusimaneratigut, Qooqa *narratorimiit* (jf. Iser 1974: 103ff) oqilanerarneqarpoq. Matumani toqqaannanngissusaa takuneqarsinnaavoq, inuttaq alla atorlugu eqqaaneqarmat oqilasooruusooq. Kalaallillu suaavisa tuttarsuit arpallutik angumasarsimagaat takutinneqarluni. Eqqaaneqareersutuullu piviusuvinnik oqaluttuaq tunngaveqartineqarnermigut, tusaruminarnera ersippoq, suaasat qanoq piginnaaneqartigisimasut aammalu Qooqa qanoq immaannaanngitsigisunik piginnaaneqarsimanera tusaruminarluinnarlutik.

Qooqali kisimi tusaruminartumik tusartinneqanngilaq, aammali taassumap inoqutaasa qanoq sajaatsigineranik inuit allat naapissimasaat aqputigalugit tusarneqarsinnaapput:

“Nunaminnut angerlarsimaleraangamik eqqartortuarterpaat inuit taakku ilaqarfigilikkamik peqqissaarluinnassusii! Atisaannik alinnilinnik takuffiunngilaq. Ipeqartillugit naammattoorneqanngisaannarput. Pisataat tamarluinnarmik sanalluagaapput aseqqoqarnatillu (Brandt 2018: 75).

Maniitsormiut Tinuteqisaarmiullu Pikiulinnguarmiunut (Qooqakkunnut) aqqusaartarnerminni peqqissaassusaasa tinguartinnarnerannut eqqartuinermini, takutinneqarpoq Pikiulinnguarmiut peqqissaarluinnarlutik periuseqarnerat allanit malugilluarneqarsimasooq, taamaatsumillu sunniineq taanna ingerlatitsisimasutut paasineqarsinnaalluni ima: Kalaallit iluminni naapeqartigiittarnerminni peqqissaarneq takusartik sineriammut ingerlateqqissimagaat, taamaattumillu peqqissaartuuneq

kalaallinit nammineq pioreersuusoq. Tamannattaaq tusarlugu tusaruminarluinnarpoq, oqaluttuatoqqani tusartagaareersut, kalaallit allanit sunnigaannginnerminni iteqqumut (qummut) qulittarsimasut, takorluuinnarlugu peqqissaassusermut ulluinnarni atugarisaasumi naapertuuppiangissusaa naleqqiunnartarmat. Taamaattorli siuaasat peqqissaarluinnartortaqaarsimanerannik tusarneq tusarluarnanngitsuunngilaq matumani Brandtip *narratorit*ut (jf. Iser 1974: 103; Pedersen 1997: 160f) sunniiniutaani.

Brandtip siuaasat pillugit oqaluttualiaani tusaruminarluinnarsinnaasuni, imatut paasillugu; paasissutissat ‘nutaat’ siuaasanut tunngasut ilumoortikkusutat, atuartuusumut naatsorsoruminaassinnaapput piviusuunersut piviusuunnginnersulluunniit. Atuakkialiammi nalimini oqaluttuarisaanikkut pisut eqqaassagaanni, inuiaqatigiit kalaallit iluanni paatsiveerusimaarneq ersarilluinnarpoq. Kalaallit Nunaanni nutarterineq G-50 – G-60-lu aalassatsitsinermik kinguneqarmata:

“Det blev dog efterhånden klart, at udviklingen ikke gik ganske som planlagt, og at de voldsomme ændringer også havde en række negative følger. Den danske Grønlandspolitik og dens grundlag blev udsat for stigende kritik og ikke mindst en række reportager i tv i 1965 skabte furore og gav andledning til en større mediestorm (Gulløv 2017: 339).

Nutarterinerup ukiui 1950-ikkunni aallarnersut 1960-ikkunnilu nanginneqartut, qallunaangorsaanertut isigineqalernerat, pissutsinik sukkasuumik allannguineramik aallaaveqarput. Taamaattumillu Kalaallit nunaminni allanngoqisumi, kinaassutsiminnik ilisarinneqqinniarnarat qaqinniarneqalernerat naapertorlugu, Brandtip *Qooqamik* allataa tusaruminarluinnarluni. Brandtip oqaatsinik atuinera qiviaqqissagaanni, piniartunik navialisunik oqaluttuallaqqilluinnarpoq; taamatullu erserluni sunik oqaluttuarnerminik paasisimasagarluinnartuusooq:

”Mallit anorilu najoqqutariinnarunikkik ornigartik kipusoorpallaassanganngilaat. Qooqa ungasiarluni asoorliuvoq qaartittarnerminit Inequnaaluk tikittorumanagu. Qooqap aappi Inequnaaluk nersorluinnarpaa aatsaat taamak anorersuarsortigileramik, kisianni annilaanganeramik sapileqqajaaneranilluunniit malunnaateqanngilluinnarpoq (Brandt 2018: 57).

Brandtip oqaluttuallaqqinnermigut atuartussamut piviusooq oqaluttuamiittoq misigitittuusisarneratigut, takorloortittarpaa qanoq ilungersunartigisumik killiffeqaraluarlutik Qooqakkut akiuutiinnartarnerat, piniarnermikkut.

Taamaalilluni atuartussap *Qooqamik* atuarnermini, piviusoq malugillatsiartarpaa, Qooqakkullu qanoq nallersuukkuminaatsiginerat – inornartiginerat piginnaasamikkut takulersarlugu.

Siuasallu inuinnarumalutik akiortariaqagaat Brandtip *narratoritut* (jf. Iser 1974: 103ff)

takutikkaagamigit, oqaluttuallaqqinnermigut uppernassusaa annertutittarlugu. Qulaani tigulaariffigisaq eqqaassagaanni, takuneqarsinnaavoq anorersuup ataani, Qooqakkut qaannanik ingerlallutik qanoq akiuulluartiginersut. Tamannalu sapiissusaanik ersersitsivoq. Naliminilu saqqummernermini atuartussanit piviusuunngissinnaanera apeqqusersorneqarpallaarnani:

”Asasara kalaaleqat kinaagaluarnersutit! Kalaallisut inuiaassutsitta, oqaatsitta, kulturitta allallu kalaaliussutsimut tunngasut navianartorsiuleruttorfianni atuagaq una ilinnut isaappara” (Brandt 1991).

Qulaani Brandtip atuakkialiami *Qooqap* (Brandt 1971) nanginnerani *Tulliartoq 1*-imi (Brandt 1973) aallaqqaasiummini taamak allappoq. Tassani toqqaannartumik atuakkiamini aallaqqaasiinermini kalaaleqatiminut tamanut saaffiginnippoq, inuiattut kattuttutut, kinaassutsimik nukittuumik inissisimanissaq pillugu saaffiginnilluni. Pineqartumi oqaluttuap imarisaani Qooqakkut kinguaavi eqqartorneqarput, Qooqap inuiaqatigiinni eqqissinermik nassataqartitsilluni aallarniisimaneranik nangitsisuusunik; akiniuussinermik toqumik akeqanngitsumik, pillaanerli nukiit atortariaqarpata atorlugit, siooranermilli taarsiisussaangitsumik (Brandt 1973: 58f.).

Brandtip atuakkiani aqputigalugu, kalaaleqatiminut attaveqarnera kinaassutsip nukittorsernissaanut tunngasoq, siuaasanillu oqaluttuarinninnera ’piviusuiit aallaavigalugit’, *split levelertitsiniutaavoq* (jf. Iser 1974: 112) nukittoqqutissatut inuiaqatigiinnut alloriarnissamat takutitsissutigigamiuk:

”Kalaaleqat illit kinaagaluarnersutit, qanorluunnit ittumik suliaqaralaruit, piniartuuguit, aalisartuuguit, savaatiliuguit, atorfiliuguit, sulisartuuguit, illumi ninguuguit ilinniartuuguilluunniit tamaviaarit” (Brandt 1973).

Matumani atorfiit assigiinngitsut taagorneqarnerisigut, immikkut maluginiagassaavoq kalaaleq ataasiusoq. Tassa kalaaleq piniartuunngikkalaruniluunnit kalaaliusutut naqissuserneqartoq.

Atorfillit nutaarsiassaajunnaarsimanagerat peqqutigalugu imminnut ataasiusutut isigineq, ineriartorerullu sukkasimaqisup aalassatsitsineranik ataatsimuulerneq nukittoqqutissatut aallervigineqartoq malunnarluni. Tamannarpiarlu sakkorineqarpoq atuartussamat, piviusutut oqaluttualiap isigineqarnissaanut: ’aajukua siuaasasi sapiitsorsuit tamaavissi malinniarsigit’.

Christian Berthelsenip atuakkialianik allaatigisaqarnermini, siuaasanik allaatiginnittarneq ima ilaatigut paasisassaasutut allaatigaa:

*”Nutarterinerup 1950-imiit aallarnersup nassatai saqqummerartut inuit ilaannut takornartaalluinnartuupput paasiuminaatsuullutillu; **qanganitsaniippulli nammineq pigisat, paasisinnaasat, kinguaariippassuarni inuiattut atatitsisuusimasut. Taamaattumik qanganitsat nuannersortaannik tusagaqarumasarneq aamma nassuiarneqarsinnaavoq **kalaaliussutsimut najummatsernertut**”*** (Berthelsen 1994: 157).

Atuakkialiat Brandtip saqqummersissimasai qiviassagutsigit; siuaasat inooriaasiannik oqaluttuarinnittut, oqartoqarsinnaavoq kalaallit nammineq pigisaannut attuumassuteqartuusut. Namminerlu pigisanut anersaakkulluunniit tunngassuteqaraluarpat, ilisarsisinnaaneq inummi pioriissaaq, taamaalilluni atuartussap takorluuisinnaanani ajornanngitsunnguamik sanarfisinnaavaa, piviusutullu takorloorsinnaanera ajornanngitsumik pilersillugu *artualization*ernermigut (jf. Iser 1974: 184).

Atuartussammi piviusuminut oqaluttualiaq inississinnaaguniuk, sukataarusussuseqalernermik pigisaqassutigilissuaa, taamatullu kinaassutsimik aalassatsinneqarfiup nalaani, kalaaliussuseq nukigalugu inuttut nakkaannarfissaraluami imminut makiteqqinnissaq siunertarilerlugu. Berthelsenip oqarneratuut kalaaliussutsimut najummatsernertut attuumassuteqartuusinnaasoq, qanganisalersaarutinik allaaserisaqarneq – siuaasanut aallerneruvoq kinaassutsip aalassassimasup naneqqinniarnani. Taamaattumillu Brandtip atuakkialiai Qooqamut attuumassutillit, saqqummerfiisa naligini tusaruminartuupput, atuartussaminut kalaallinut saaffiginninnermigut, tusarusutaannillu tusartitsinnermigut.

”Romanen er ikke oversat, hvorfor handlingen er ret udførligt refereret. Læsningerne udspringer af et konkret undervisningsforløb ved Ilisimatusarfik, efteråret 1991. Når netop Qooqa er valgt her, skyldes det den romans ganske særlige popularitet; spørger man folk i almindelighed om deres ynglingsroman henvises der næsten altid til Qooqa, med den begrundelse at den er ”så rigtig grønlandsk”” (Thisted 1992: 197).

Atuakkialiap nammineerluni qallunaatut nutserneqarnikuunnginnerata ersersippaa kalaallinut saaffiginninnini. Taamatullu tusaruminarneranut kalaaliviorpaluttumik nipeqarluni allataanera atuartunit tiguartiffiullunilu, tutsuiginarlunilu tusaamaneqarluarpoq. Matumanilu piviusutut allagaaneqarnerata sunniutigaa tamanna (op.cit: 195).

Ippiarsuup imai I (Brandt 1982) aqqutigalugu Brandtip tetralogi (Qooqa, Tulluartoq 1-2, Piitaralak & Taseraq Pingajuallu) allatani suminngaanniik pisimanerlugit takutippaa:

”*Una oqaluttuarisara kisivit piginagu inoqatinnut oqaluttuariniaruk – immaqa silattuallaataasinnaajumaarpoq* (Brandt 1982: 19).

Brandtip atuakkialiamini matumani ’uanga’ atorlugu oqaluttuariuseqarnermigut, oqaluttualiaq nammineq misigisimasamisut nipeqartillugu oqaluttuaraa. Tamannalu *cluevoq* piviorpalunneranut sunniiniutitut (Thisted 1992: 218ff). Anersaamillu Inequmik atilimmik, qanga inuusimasumik naapitsisimanermigut kalaaleqatiminut oqaluttuarisaanik ingerlatitseeqqiinertut oqaluttualiaq aallaaveqartillugu. Taamaaliornermigullu Pikiulinnguarmiut – Qooqakut piviusuuneraqqillugit (op.cit: 24ff.).

Saanikut oqaluttuassartaani-mi (Brandt 1982: 7ff.) Brandtip oqaluttualiamigut oqariartuutaa taannaaginangilaq, naliminili pissutsinik tarrarsortitsilluarpoq taassuminnga oqaluttualiarinninnermigut periusersamigut. Inuiaqatigiit siunissamut nalunartumut aallaruttorfianni – *ukendt* (jf. Freud 1998: 154), qallunaanut ataasioqatiginiakkaminnut avissaarallarlutik anersaakut imminnut tunngavissioqqinnermikkut – ujaasineq kinaassutsimik pigileramikku tupinnangitsumik matumani oqaluttualiami anersaarsiortumik tusarpugut (Brandt 1982: 19).

Nutaamik aqqummik atuiniarluni ingerlaveqalerneq – qallunaanngorsagaareerluni nammineq pingaartitat atorusutallu naqqaniik sakkugalugit ingerlaqqinniarnermi – *appropriation* (jf. Thorbjørnsen 1968: 144). Taannaannarluunniit ’nalusamut’ aallarneq, misigissutsikkut aalassaffiusarpoq sumiluunnit pissutsini killiffinnilu, taamaattumik misigissutsit anisariaqartut erserusulersitsisarput, qamani imminut suliarineq misigissutsikkut taamatut aallarnertarmat. Matumanilu Brandtip oqaatigigaluarpaa pinngortitami kisimiittuatuugami ersineq ajorluni (Brandt 1982: 8).

Tamannali atuartussamut *clueuinnarpoq* arlaannik ersiummisaarnartumik pisoqalersoq. Taanna erserusulerneq, anersaanillu oqaluttuarinikkusulerneq ersiutaavoq inuiattut nalorsarlutik inissisimanerannut kiisalu misigissutsitigut aalassaqqanerannut. Taamaattumik *implicit*simik tamanna takutitsiniutaavoq, inuiaqatigit qanoq killiffeqarnerannik misigissutsitigut.

Brandtip Qooqamut attuumassutilinnik tetralogiinik (Qooqa, Tulluartoq 1-2, Piitaralak & Taseraq Pingajuallu) allaaserinninnera, inuiaqatigiit iluanni tusaruminarluinnartumik tiguneqarlutik

iluatsilluarsimapput. Nuannarineqarluarnerisigullu ilaatigut takussutissaavoq atuakkat saqqummeqaarnerminniik, nutaanngorsarlugit saqqummeqqittarnerisigut. Ilaatigulli saqqummeqaarnermikkut allataasitoqaq atorlugu allataasimani allattaasitaamut nuullugit saqqummeqqittarsimapput. Kalaalliillu atuakkialiaannik allataasimut nuussisarneq naliginnaasuvoq, atuaruminartunngorlugit saqqummerseqqinnissai siunertaallutik. Taamaattorli immikkut maluginiarneqarsinnaavoq *Qooqa* (Brandt 1971), saqqummeqaarnermini allaqqagami piviusuinnik tunngaveqartuusoq, taamaattorli kingullermik saqqummersinneqaqqikkami 2018-mi allagartaq taanna ilanngunneqarsimanngimmat.

Ukiut ingerlanerini atuakkialiap taassumap tusaruminassusaa, imarisaatalu allatut isigineqarnera allanngorsimavoq. Inuiaqatigiit Kalaallit oqaluttuarisaanikkut allamut pinermi, atuakkialiamut isiginnittaasiat allanngorsimavoq, tusaruminartutullu isigineqarnera killeqartinneqarluni, piviusuunngitsutut isigineqalersimagami imarisamigut.

Brandtip atuakkialiaani oqariartuutaasut paquminarsinnaasullu toqqoqqasut

Ole Brandtip kalaallit siuaasaanik sapiitsorsuarnik *tetralogiliamini* eqqartuina, nalimini tusaruminartumik allaaserinninnertut taareerlugu, atuakkiortup silassorissutsiminik tarnimiluunnit ilorpiaani toqqoqqasut atorlugit taamatut oqariartuuteqarnera - kalaaliussuseq nukittorserniarlugu, qalliinnakkut taamatut oqariartuuteqarpasissinnaanera naqissuserusunnarpoq. Oqaluttualiammi taakkua tusaruminartut (*Qooqa, Tulluortoq 1-2, Piitaralak Taseraq Pingajuallu*), oqaluttuarisaanikkut piffimmi sunniiniutaalluarput, nalimini ilisimalersimasaminik sakkoqarluni sunniiniutaallutik:

”takes place in pre-colonial times and depicts how the Greenlanders in socio-political matters create norms on a level with the ones taught by Christianity. They abrogate blood feuds and overcome superstition and black magic. Further, they are like supermen in hunting skills and execute in a very competent way their commercial relations with English whalers with whom they speak English” (Langgård 2011: 139).

Karen Langgårdip erseqqissarpaa, Brandtip atuakkialiamini *Qooqami* (Brandt 1971), kalaallit pissusitoqaat; akiniuussisarneq – toqumut pillaalluni avaqqunneqarsinnaanngitsutut qanga kalaallit isigisaanni, oqaluttualiami takutinniarneqartoq kuisimannginneq sioqqullugu Qooqap nammineq tamanna unitsissimagaa. Aammalu piniartarnermikkut immikkut piginnaasalittut isikkulerlugit sapiissuseqarnerata ersersinneqarneri, piviusorsiuunngitsut. Qooqalu atuakkialiami arfannianut

tuluttut oqalussinnaanini pissutigalugu attaveqallaqqinnera ersersarneqarluni atuakkialiami (Brandt 1971: 124).

Pissutsinik piviusorsiorpalunngitsunik tusaruminartunilli allaatiginninneq tamanna takutitsivoq, suniiniutit siuaasanut qummut isiginninnissamut qanoq annertutigisut. Atuakkialiap nalimini saqqummernermini, inuiaqatigiittut killiffik naapertorlugu – inuiaqatigiit aalassaffiat, oqaluttualiap upperinissaanut piviusunullu attuumassuteqarneranut apeqqusiisariaqannginneq tupinnartuunngilaq. Taamaattumillu, oqaluttuarisaanikkut killiffik alla tikinneqarmat aatsaat, tupinnanngitsumik *Qooqa* (Brandt 1971) naqiteqqinneqarnermigut 2018-mi piviusuinnik tunngaveqarnera ilaatineqanngilaq. Atuakkialiarmi atuaannarlugu nalunarunnaarsimavoq, piviusuinnik tunngaveqanngitsoq. Ingasattajaartumik pikkoritsitsineq, eqqiluisaartitsinerlu kalaallit allanit tikinneqarlutik aatsaat sunnersimaneqaleramik malugilersimasaat, Brandtip atuakkialiamini inuttaasunut ingerlateqqikkamiuk, inuttaatitamini *protagonisti*utitani taamatut kinaassusileramigit.

Brandtip Qooqakkunik qummut isigisassarujunnik oqaluttuarinninnermigut, sunniiniutai qulaani eqqartorneqareerput qanoq ililluni sunniiniartarnerinik. Tassa inuttatigut allatigut, Qooqakkunik ilisarissimannittutigut eqqartortittaramigit *narratorit*ut (jf. Iser 1974: 103ff) inissilluni, qanoq Qooqakkut ittuusut takutillugit. Taamaalilluni *indirektimik* kusanartumik isigititsiniaasarnera sunniiniarluni, atuartussamut tiguujuminarnerusarpoq uppernarnerullunilu.

Ilami Qooqakkut siuaasat pissusaannut sanillersuussassaangivilluinnarput, eqqiluisaangaarmata. Kumaqanngilluinnarlutik, tikeraatik immikkut amissaanik peqartittarpaat, nerisassatillu aaliangersimasunut immikkut tamaasa igaqartittarlugit (Brandt 2018: 75).

Ilaatigullu torrattsitaaneri quianaannarsinnaapput ilami qimmiinut allaat peqqissaartuutinneqaramik (op.cit: 95).

Nutaamik siuaasanik isiginnilersitsinermut Brandtip oqaluttualiai sunniisutut taaneqarsinnaapput, inuuniutitik malillugit inuusugamik, orsoq – piniakkatillu allat tipeqarinngilluinnarlugit ullut tamaasa nerisaralugillu, sinillutik atuagaralugit atisaralugillu ulluinnarlugit atugarisarpaat. Qanga kalaallit tassa taamatut inuusaaseqartut ippinnartuunngillat taakkununga. Brandtilli atuakkialiamini sunnigaasimanini allanit malillugu allanngortippai (Thisted 1992: 196), nalimini atuartussat aamma sunnigaanikut sunnerniarlugit. Kalaallimi arfannianit tikinneqaaqqaartaleramik inooriaatsiminnik sungiussimasaminnit allat isaani allaanerummat:

“...Iøvrigt er disse hedninger Ganske snavsede, smudsige og stinkende, med fæl, ildlugtende Aande og særlig uren og snavset i Ansigtet, da de ikke tvætte eller rense sig; de tørrer selv deres trannede Hænder af paa deres Haar, og har sædvanligt uanmindelig mange Lus og Utøj paa sig, som de fange og opæde..(Pedersen 1997: 161).

Haan arfanniat kaptajniata kalaallinik naapitsinerminni oqaluttuarinninnerani takuneqarsinaavoq, piviusumi allat isaanniik qanga kalaallit naapillugit qanoq isiginarnersut. Brandtilli akerlerluinnaanik Qooqakut ilaqutariit peqqissaassusaannik ersersitsinermigut, qanga kalaallit piviusumi issusaat *kontrastiannik* oqaluttuarnerai. Nutaamillu suaasanik peqqissaartumik isigititsilluni nittarsaanermigut, *ideal* pilersitani *implicit*simik takutippaa, suaasat inooriaasiat taannatoqaq *maajunnartuusoq* (jf. Nussbaum 2004: 72ff).

Tassaniikkami kusassaaneq, inuiaqatigiittulluunnit killiffimmi pissutsini allanngorsimasumi isinik allanik isiginnittaaseqalernermi namminneq naliminnut naleqquttumik isiginneriaaseq. 1970-ikkunnimi kalaallit qallunaanngorsaanerujussuup kingunerisaanik, nutaanik pissutsinik inuuneqalernermikkut isiginneriaasii aamma allanngorsimalluinnaramik. Taamaattumillu suaasanik kusassaalluni oqaluttualiorneq ersiutaavoq, piviusut *kanngugalugit* (jf. op.cit: 296) nutaamik oqaluttuareqqiineq kinaassutsinik naqissusiiniarnermi.

Inuiaqatigiilli naliminni 1970-ikkunni, imminnut kalaaliusutut naneqqinniartutut ittut tamakkua tusassallugit annerivallaassuaat, suaasatik kinaassutsiminnik ilisarseqqinniarnermi nukinnik aallerfigileruttoramikkik aammalu qummut isigileruttorlugit. Taamaattumik *selektiv hukommelse*qalerlutik tusaruminartititik kisiisa suaasaneersut qallortalerlugit.

Taamaattumi oqariartuut taanna toqqoqqasuuvoq, isumaqartariaqanngilarli Brandtip tamanna isumagalugu taamatut allassimassasoq. Piviusorli uaneereerpoq, kalaallit allanit tikinneqaramik tipeqarineqartarsimasut.

”Orninneqarsinnaallutillu artorsaatilinnit allanillu atoruminaatsorsioertunit kikkugaluartunilluunniit, tassaagamik kalaallit pulaaleraangatik igalaaminnik matuminnillu ammarterineq ajortut kalaalersunni anisinniarlugu” (Lyng; AvangnaamioK no.7: 56).

Qulaani Frederik Lyngep Palasi Ostermannikkut pillugit allatamini, ersarissumik oqaatigaa, nalinnnginnaasumik qallunaat kalaallinik isersimasoqarsimagaangamik illumik iluat tipaarsartarsimagaat. Taamaattumillu immikkut Ostermannikkut iluaralugit tipaarsaneq atugarinnngimmassuk, tamatumani takutinneqarpoq kalassunnittarneq allanit tipeqarineqartartoq,

kalaallit aamma iluminni malugisaraat ilisimmarikkaallu. Taamaattumillu kalassunninneq *kanngunartunngorluni* (jf. Nussbaum 2006: 173f).

Kannigusunneq taanna maajunnermik aallaaveqartoq, taamanikkut 1970-ikkunni paquminartumik inissisimasunngorpoq, tassa siuaasat qummut isiginiarlugillu – siuaasallu kalassunnimut atassuteqartuusut, misigissutsikkut annernarnermigut paqumisunneq piulerpoq. Taamaattumik Brandtip Qooqakkunnik oqaluttuarinninnermini kusasaanermigut – tipeqanngitsuuneraalluni namminermini isumaa ersereerpoq; *kanngunartoq* (ibid.).

Taamaattumillu inuiaqatigiittut isiginneriaaseq siuaasanut assortuuttutut ittoq, piviusumi maajuginneq kusasaanikkut qaqilerneratigut, piviusoq paquminarninngortiinnarpa. Imatut paasillugu; siuaasat akersuulluarsimasut ataqqisassat, ajortortaannik taasinissaq annernarninngoqqittoq, taamaattumillu ajunngitsortaat kisiisa qallulerlugit piviusoq toqqaannartumik ersarissanngikkaluarlugu: ataqqillugit *maajugalugilli* (jf. Nussbaum 2006: 72ff).

Qooqa (Brandt 1971) aallaavigalugu nalimini paqumigineqartut taakkartornerisigut erserpoq, siuaasanut atassuteqalerneq *ambivalentinngortoq*: tassa ataqqillugillu maajugalugillu. Misigissutsit taakkua siuaasanut tunngatillugu assortuunnerisa, atuakkap oqariartuutivianut tigusinissaq ajornarnerulersissinnaavaa. Nalimini siaasanut *selektiv hukommelseqalerneq*, piviusunut isiginninnissamut ersarlutitsilersinnaanera pissutigalugu. Piffissamili tassani piviusut annisissallugit paquminarput, killormulli ullumikkut 2019-imi paquminartutut taaneqarsinnaavoq oqassalluni *Qooqa* (Brandt 1971) atuagaq piviusunik tunngaveqartoq, killiffimmi inuiaqatigiit allamiilersimanerannut tamanna takutitsivoq; killiffik – namminersulivikkusunneq.

Paqumigineqartartummi ukiut ingerlanerini, pissutsillu nikinneranni allanngoriartortarput. Muminganik taasissagaanni, atuakkiortup atuakkialiaa alla qiviarutsigu *Ippiarsuup imai* (Brandt 1982) *intimiusumik* oqaluttuarnera, ukiuni nutaajunerusuni paquminartutut isiginarsinnaavoq, anguteqammut qanilaarpaluttumik eqqartuina eqqarsaatigissagaanni:

”*Ilami inequnangaaravit, taammammat-una maanga innaannaqqugaluarikkitt. Oqarfigaanga: - Taamaaliorusukkaluarpunga aamma uanga illit iluareqigakkitt...*” (Brandt 1982: 12).

Matumani ukiuni nutaajunerusuni inuusut kinguaariinni nutaami peroriartortut atuarunikku, anguteqatigiit qanilaarpaluttorujummik *dialogeqarnerat*, anguteqatiminoorpaluttumik nipeqartutut paasisinnaavaat. Ukiunimi nutaajunerusuni inuttut ataasiakkaatut inoriaaseqarneq

ingerlanneqartarmat, taamaattumillu *intimi*neq paquminarnerulluni. Tamatumunngalu tapertaaqataavoq oqaluttualiap imarisamigut allarlunnarmut tunngassuteqartup, anguteqammut asannippaluttumik nipeqarnermigut atuartussamut tupaallatsitsinera. Atuartussallu naliminut oqaluttuaq pisinnerani, paquminartumik tigusinnaammagu – *actualization* (jf. Iser 1974: 184).

Kingumulli qiviassagaanni oqaluttualiap taassuma nalimini ippigineqanngilluinnarluni paqumigineqaranilu, atuartussanit tiguneqarsinnaavoq. Qangaanerusormi inuiaqatigiit ataatsimoortutut inooriaaseqarnerunikuupput, ilaqutariippassuillu ataatsimut najugaqatigeerrattarlutik illu mikigaluarpalluunniit, taamaattumik *intimi*ussuseq takornartaanani taamanikkut paquminartutut isigneqanngilaq.

Paquminartulli Brandtip atuakkialiaaneersut paasillugit qallorsimagaanni imaanngilaq oqartoqarsinnaalertoq, atuakkat oqariartuutivii nanisimallugit. Oqariartuutiviilli nanissagaanni, oqaluttualiat imarisaannai tusarnaarneqassanngillat, atuakkamili allassimasut tamaasa peqqissaartumik tusarnaarlugillu paasisariaqarput: Siullertut tusarnaarluarneq una pineqarpoq, oqaatsit *redundatimik* saqqummersinneqattaartut, assersuutigalugu:

Qooqa (Brandt 1971) qiviaraanni, ataatsimut isigalugu takutinneqarput kalaallit siuaasaat qanoq sapiitsigisut, taannaannaanngilarli takutitsiniutigineqartoq. Naak oqaluttuarineqartut ingasattajaarussilluni inuttaasunik peqqissaartitsillunilu pittaatitsigigaluartoq, takutinneqarportaaq sukataarluni nukiit tamaasa peqqissaartumik sulilluarluni atoraanni taava imminut napatilluartoqarsinnaasoq. Kalaallillu 1970-ikkunni kinaassutsiminnik aalassattut tamakkua tusassallugit allaat pisariaqartikkaat oqaatigineqarsinnaavoq, Brandtilli atuakkialiaasa imminnut atassuteqatigiittarnerat imarisamikkut puigorneqassanngilaq. *Tulluartoq 1*-lu qiviaraanni, atuakkap tunuani ima allaqqavoq:

”*Qooqa aamma Tulluartoq kingornatigullu allat oqaluttuarineqartussat tassaaginnanngillat pinoiartorsuit ilinniagassaminnik – pingaartumik qajartornermik, piniarnermik timersornermillu – ilikkarluarsimasut ilungersortumik sungiusarneq aqutigalugu, kisianni aamma inuttut pissutsinik kusanarluinnartunik takutitsisuupput tamatsinnut ilinniarfissaallutik*” (Brandt 1973).

Matumani kajumissaarineq kalaaleqatinut siammarterneqarpoq atuakkap saqqummernerani, soorluttaaq qulaani eqqaareeriga matumap siuleqqiutaani kajumissaarini kalaaleqatiminut

saaffiginnilluni allassimagaa. Taamaattumik Brandtip atuakkialiai imatuinnaq paasineqassanngillat, siuaasat qummut ingattajaarluni isigitinniarsariinnarai, ingattajaarnerli sukataarusussusermik kajumissaatissatut kalaaleqatiminut tunniuppaa, oqaatiginiarlugu imminut nikaginatik sulilluarnikkut angusarissaarnertik ataqqinaammik taarsersinnaagaat. Taamaattumik oqaatsit atugai paasiniarluaraanni oqaatiginiagaata toqqammavia nanineqarsinnaavoq – *invocation* (jf. Iser 1974: 185ff).

Siuaasat qummut isiginissaannut *propagandannerinnaanngilaq* toqqaannartumik toqqaannanngitsumilluunniit, kajumissaarineruvorli oqariartuutimigut kalaaleqatinut: ”Kisianni atuakkiortup siulitsinnik uparuussinermigut atatillugu pingaartitaa manna paatsuugassanngilaq: Siulivut imminnut napatissinnaajumallutik tamaviaartariaqarsimapput, aamma illit kingulliaasutit sumilluunniit suliaqaraluaruit suliata tamaviaaruttariaqarpat. Tamanna tassa nunagisamik pingaartitsineq” (Berthelsen 1994: 177).

Kalaaleqatit inuusuttut sukataaqqullugit kajumissaarpai, puigoqqunngilaali utoqqartaasut ima siuleqummini allassimagamiuk:

”Uagut kalaallit qanoq atsigisumik piginnaassuseqaraluarsimanerput inuiattullu ataqqinaaterput uterteqqittariaqalerpavut. Minnerunngitsumik ilissi inuusuttut tamanna suliassaraarsi uagut utoqqaat suleqatigaluta – soqutaassuseerussimasutut isiginata” (Brandt 1973).

Utoqqarnik uani puigueqqusinnginera takutitsisuuvoq, silatusaarnerusutut isigalugu takutikkusukkaa; misilittakkat atoqqinneqarlutik isumassarsiffiunissaat kissaatigaa, ineriartupiloernerup kalaallinit aaliangeeqataaffigineqarsimasup akisunera misigilersimagamiuk. Matumani oqariartuutaa toqqaannartuuvoq, siuleqqiummini nammeneq inuttut ataasiakkaatut oqariartuumminik atuartussamut apuussinerigamiuk. Tikkuanaanerli qallunaanngorsagaanerup pilersaarutaasimasutuulli iluatsinnginnera, kalaaleqatinik aqutissiuunneqaqataasimasooq siumukarumasunit, kingunerisa iluatsinngitsoortumik taasasaaneri namminerli *maajunnermik* (jf. Nussbaum 2006: 72ff) imaqarami toqqaannartumik oqaatigissallugu paquminarmat, toqqaannanngitsumik anippaa utoqqartanik puigueqqusinnginnermigut.

Atuakkialiat allat Qooqakkut nalaanneersut paqumisoqataasut oqariartuutaalli killormut anisut

Qallunaanngorsagaanerup ukiui qaangiuteqqammitillugit atuakkialiat allat Brandtip atuakkialiaanut periutsimikkut *parallellertorujussuupp*ut. Tassani toqqaannartumik imarisamikkut oqaatigisaat,

oqaatiginiakkaminnut pingaarnermut *kontrastitut* anisaramik, piviusup anninnissaa paquminarsinnaagami naliminni, kiisalu maajunnerat aqutsisorujussuugami:

Qulaani siuaasanik saqqummiussisarneq *Qooqa* (Brandt 1971) aqutigalugu eqqartoreerlugu, taakkunungalugu tunuliaqutaasinnaasut taputartuullugit allaaserereernerani, tupaallaaffiunngilaq piffissami naliminni, qallunaanngorsaanerup ukiuisa ataani qaangiunneranilu annertuumik qanganisarpaluttunik; siuaasanut tunngasunik atuakkialiortoqarluarsimaneranut. Atuakkiortutut attussallugit sammissallugillu taakkunaniissimmata. Taamaattumillu qanganisarpaluttut soorlu ilaatigut makku: *Aasiaat* (Rosing 1962), *Qilak – nuna – imaq allallu* (Nielsen 1962), *Inuppaat* (Lyng 1962), *Tikippoq* (Rosing 1963), *Ernermik akiniuussisoq* (Sandgreen 1964), *Ilissi tassa nunassarsi* (Nielsen 1970).

Ilaatigut tamakkuupput qanganisarpaluttunik oqaluttualiorsimasut, atuakkiortut ilai tamakkuninnga arlariinnik allaatiginnittarsimapput, kulturitoqqaminnik erlinnartuutiginninnissartik tammattaaviliuinissartilugu pillugu oqaluttualiorsimasut. Taamaattumik atuakkialiarineqartartut tamakkua naliminni tarrarsortorujussuupput, inuiattut kinaassutsiminnik tammartajaartutut misiginerminni imminnut naneqqinniarnerminni, siuaasamik ileqqutoqaat saqqummilaarteqqinniarlugit (Ong 2002: 46ff). Qallunaanit 1700-kkunnili annertuumik siulersorneqariartuaalersimapput inooriaaseq pissutsillu nutaat ilinnialeramikkik, kristumiussutsip eqqunneqarneraniit (Gulløv 2017:52). Taamanerniilli kalaallit pissutsitoqqat qimakkiaartuaaleramikkik, inooriaatsit atortorissaarutillu allat misiligartalerlugit siumukarusunermik pilerineq ornigigaluttuinnarsimavaat, qallunaanngorsaanerullu sukkasuumik allannguisimaqisup inuaqatigiit paasinnilerfigigamikku anersaakkut allarluinnarmiilersimallutik siunissamat nalusamat aallartutut kinaassusaaruttutullu misigilerfigalugu – *ukendte* (jf. Freud 1998: 154).

Toqqammaveqareerlutik siulersortereerlutillu siunissaq nalunartoq tikikkamikku, atuakkialiatigut qulaani takutippara arlallit siuaasat allaaserineqartorujunngortut, tamanna aamma nipangiusimasaqarnermut paqumigisaqartutut ililluni taarsiutaasinnaavoq. Matumanimi piffissami uanerpiarmiinnginneq ersiutaasinnaavoq massakkorpiami kiinarserusutaqannginnermik.

Moses Olsennip naliminni allataa naliminut tunngasoq *Aamma uagut taamaappugut?* (Olsen 1970), oqaluttualiamini matumani qulequttamigut kalaaleqatiminut *alludererpoq* (jf. Iser 1974: 182) – eqeersaalluni uisitsiniutitullu atorlugu. Oqaluttualiammi imarisaatigut qiviaraanni *minimalistiskiuernmigut* aamma eqqarsatitsigami atuartussanut. Simertut – simertuaqqat, akuttat – akutaaqqallu qanoq pissuseqarnerinik takutitsinermigut. Ilaatigut taakkua iluanni akuttanut naalaannarluni iluareqqusaarneq ersersinneqarpoq, simaartullu akuttanut akerliugaangata simertoqatiminniit ajorineqartarnerat takutinneqarluni:

”Milloorumannigitsut aappaa oqarpallappoq: ”tamakku amigaatiginngilaat, tuniorarnagit, kanngunaannarpusi”. Milloortulli ilaata akivaa: ”ilagiumaneq ajormatsit sinnganak, naalakkumaneq-una ajorakkit ilagiumaneq ajoraatsit” (Olsen 1970: 132f.).

Uani takuneqarsinnaavoq qallunaanut iluareqqusaarneq qanoq naliginnaanerutigisutut inissisimasoq, akerliusartummi illuatugaanillu eqqarsartut annikinnerunerat ersersinniarneqarami (op.cit: 133f).

Iluareqqusaarluni akerlilivaveersaarneq, isummamik nammineq tusaatitsinnginneq kalaallit ilatsiinnartuunerannik takutitsivoq. Pissutsit neutralitut nipeqarluni oqaluttuarineqaraluartut, takuneqarsinnaavoq pissutsit equnganerannik takutitsiniaasoq. Taamaattumik kalaaleqatit qanoq kanngunartigisumik pissuseqarnerat ersersarneqarpoq, iluareqqusaarnerup aqqani. Tamannalu maajunnermik imaqarpoq, killiffigiligaammi tassa nunartik namminneq pissaaneqarfigiunnaartutut ikkamikku piviusumi, tamannalu oqaluttualiaaqqami aamma ersersinneqarpoq:

”Soormi uagullu pinnguarfigigipput apereqqaanngilaatigut?” (op.cit: 136).

Matumani oqaluttuap takutikkamiuk, iluareqqusaarneq qanoq annertutigisoq naggataani meeqqat pinnguartafiat pinnguarniaasaartut qallunaap aserorteramiuk illuliorfiginiarlugu piffik, ataqqineqannginnerup takutinneratigut qanoq pissaaneqanngitsiginerat takutippaa, unitsinniaraluaramik, qallunaap akerlilernerqartanngingaarami ilassiorneqaannarnasoraluni aalaterai. Piviusumilu kalaaleqatiminut tutsillugu apeqqutigaa, pissutsit taamaannersut, uumisaariniutitullu tamanna taaneqarsinnaavoq, uisitsiniaanermik siunertaqarnermigut. Piviusortaa qiviarlugu nalimini annernareerpoq, killiffiup kinaassutsimik tammartajaarfiusup nammineq pisooqataanermik takutitsiniutaamat. Ilumoorpat tamanna inuiaqatigiittut aqutissiuullugu inuiaqatigiittut imminnut *kanngunarsarnermik* (jf. Nussbaum 2004: 296) misigiffiusinnaamat paquminarpoq annertunerusumik nassuerutiginnissaa.

Ullumikkumullu qiviarutta apeqqutit tamakkua suli apeqqutigineqartarput, 2017-imi youtubekkut nipilersuut aalasulianik isiginnaagassartalik Josef Tarrak Petrussennip saqqummersitaa taalliaalu *Tupilak* qiviassagaanni², Kalaallit Nunaata qallunaat nunaannut nunasiaataasimanera eqqartorjaa, tassanilu qallunaat kisiisa uparuartunngilai, kalaaleqatinili uniinnarlutik imminnut nikagilersimasut saaffigai, ilatsiinnarnatik sapinnginnertik takuteqqullugu iliuuseqarnikkut (2017: 00:02:39-00:03:13). Isornartorsiuinikkut ersersinneqarpoq, kalaallit iluminni suli ullumikkut uniinnarlutik qanoq isigineqarnertik allanngortissinnaanngikkaat, taamaattumillu inuttut ataasiakkaatut akisussaaffimmik tigusinikkut aatsaat inuiaqatigiittut nukitsuunngortissinnaasut pisussanik utaqqiinnaratik.

Matumanilu siuaasanik oqaluttuarinninnissaq ukiuni akullerni ajornannginneruvoq, taakkununga kannigusunneq, ajuusaaruteqarneq, ataqqinninniummik nipeqartinneqarsinnaammat:

”Neriuppunga atuagannguaq una aliikkutaannaanani kingulliarisunnut paasisutaajumaartoq siulitta ataqqisariaqarnerannik. Siulivut attavigalugit siumukassagutta, aatsaat inuiaassuserput immikkut ittoq paasisinnaavarput iluatigalugulu – aatsaallu iluamik tunngaveqarluta siumut ingerlasinnaavugut (Rosing 1976: 33).

Soorunami ataqqinniniarnermik oqarneq toqqaannartumik nalilernerqarsinnaanngilaq, ajuusaarnerup pianik taamaaliortariaqanermik. Immikkulli maluginiarneqartariaqarpoq, erseqqissaaneq inuiaassutsip immikkut ittup paasinissaanut siuaasat eqqaamaneqartariaqarnerat, kalaaleqatinut taamatut *alluderernermigut* (jf. Iser 1974: 182) takutippaa tamanna amigaatiginartoq, inuiaqatigiillu iluanni siuaasat puujugaasutut inissisimasutut nipeqartut. Toqqaannartumillu taamatut tikkuaannginneq peqquteqarpoq, taamannak pissuseqarnermik kannuginninnermik.

Kalaallit atuakkialiai aallaavigalugit maluginiassagaanni, pisooqataarusunngissuseq piviusumillu kiinarserusuinngikkallarneq, allanut milorujussuineq pisuutitsinermik nipilik atorneqarmat. Inuiaqatigiit piffimmi nutaamut killikkaangamik periusaasa ilagisarpaat, oqaluttuatoqqat nutarterlugit qaqeqqittarlugit. Taamaaliornermili oqaluttuaq allanngulaarneqartarpoq, piffimmi killiffimmi pissutsit aallaavigalugit:

² https://www.youtube.com/watch?v=sd-JcV0_NAA Josef Tarrak Petrussen ‘Tupilak’

”*Qangatsiarli maanga pisimapput malillugit akerarisatik. Avillutik qinaasisarsimapput ujarlugit ilimagisatik. Tamassalu siumuisimapput Alummi katerisimaartunik. Qanoq pisartut nungunniarneqarniarlutik* (Villadsen 1965: 7).

Villads Villadsennip taalliamigut oqaluttuarai Qasapikkut qallunaatsiaallu. Matumanili oqaluttoqqap allaqqinneqartup *in medias res*imik aallartinnermigut, Qasapikkut qallunaatsianut akiniaanerat oqaluttuaraat. Matumani susoqarmat akiniaanermik nassuiaasoqangilaq, Navaranaarlu sallumik qaneqartoq ilanngunneqarani. Taamaattumik Villadsennip *versionia* akiniaanermut tunngavoq. Akiniaaneq – piffissaq naliminut tarrarsortikkaanni; kalaallit qallunaanut akeqqersimaaleriartorfiat. Matumanilu Villadsennip tunngavigisaa *Nalusuunerup taarnerani* (Villadsen 1965) allanneranut, pissutsinik takutitsilluinnarpoq. Tassa Ammassalimmukartilluni qallunaamit angallammi naalagaasumik ajuallatsinneqarsimagami (Olsen 2004: 49).

Taamaattumillu Villadsennip *versionia* akiniaanermut tunngasorujussuunera tupinnangilluinnarpoq. Minnerunngitsumillu qallunaanut kamassaarneq inuiaqatigiit kalaallit iluanni tunngavissaqarluarpoq.

Kamassaqarnermut tunngaviusoq piviusumik aamma imminut kamaannermik aallaaveqarpoq, qulaani eqqartoriikkakka kalaallit qisuariarpallaarsimannginnermikkut maliguutiinnarpallaarsimanermikkullu nunagisaminni naqisimaneqaraluttuinnalersimanagerat, piffisamili naliminni tamanna nassuerutiginnissaa annernarsinnaavoq, ilalumi allaat ilisimanngissinnaavaat takorusunnigikkallarlugu. Taamaattumik killiffimmi tassaniikkaanni oqinnerusinnaavoq pisuutitsineq, allanik kamaassaarneq, nammineq iliuutsip kannguginera paquminartuummat nassuerutigissallugu (jf. Iser 1974: 173).

Qallunaatsianilli allaaserinnittarneq takornataanngereerpoq qangaaniilli, kalaallimmi inuunerannut ilaalluinnarput. Taamaattumik pissanganartunngorlugit akerleriittarnerinik oqaluttualiorarneq aamma atugaavoq *symbolitulli* aamma inissisimasinnaalluni.

Soorlu *Nunassarsiaq*-mi (Kristiansen 1954) kalaallit qallunaatsiaallu oqaluttuarineqartut, asaqaatigiillutik nunaqqaatigiissimasut nunamik paggannerminni kalaallit ajugaatinneqarnerat sammineqarluni (Kristiansen 1954: 168).

Nalaatsornerunngilarli tamanna, ukiuni nalimini takutippaa qallunaanngorsaaneq ersarissilluinnareersimasoq aammalu arlaatigut kinaassutsimut attuilerersimasoq. Taamaattorli Kristiansennip oqaluttualiamigut ersersippaa, kalaallit nunartik namminneq pigissagaat

sinnattoralugu – *illusion* (O’Flaherty 1984: 279f). Taamaattumik kalaallit ajugaanerannik kinguneqartippaa, takutillugu qamanerpiaq kalaallit qallunaat naligilerniarsaralugit siumukarniarsarigaluarlutik namminneq nunartik pigissagaat. Taassuunakkulli erserpoq, nunagisamut oqartussaassutsip pissaanerullu annaanissaanik ernumagisaqarneq. Ernumanermut qitiulersoq naalaannartutut ililluni, pissutsinik isornartorsiuinissamik nipaappallaarneq, namminneq kinaassutsikkut tammartajaalernissaminnut aqutissiueqataaffitsik paquminaqisoq taamaaliornikkut annippaat

Atuakkialiat nutaanerusut (1979-2019) Ole Korneliussennip

atuakkialiai aallaavigalugit

”Kisianni kingusinnerusukkut paasivara 70-ikkunni taalliat atuakkialiallu tamarmik siulinut tunngasuusut, Taava eqqarsarama tamanna ingasaanneqalersoq, tassa siulitta sammineqarnerat atuakkiortut allat aallunniarlissuk, uangali **nalinni pisut** kisiisa oqaluttuariniarpakka – taava tamanna aallutilerpara. Tamanna nunatta oqaluttuarisaanerani ukiuni kingullerni 50-ini immikkoorutaasutut isigineqarsinnaavoq” (Langgård 2010: 125).

Ole Korneliussennip kalaallisut takorluukkanik atuakkiortuunerup suut siunertarinerai aperineqarami, ilaatigut tamanna akissutigaa. Takutillugulu siuaasanut tunngasut allaaserissallugit naammalersut naliminilu pisut kisiisa sammisarlugit, nammineq atuakkiortutut. Taamaattumik atuakkialiaasa taalliaasalu nalimini tarrarsorneri atorlugit, inuiaat ataatsimoorussillutik inooriaaseqartut ataasiakkaariartulerputtaa. Tassa allataasartut inuiaqatigiinnut tunngasuusut, inuit ataasiakkaat ajornartorsiutaannut, misigisaannullu tunnganeruleramik.

Ole Korneliussen nutaaliortoq

Ole Korneliussen inuusimavoq 1947-mi Nanortalimmi. Atuakkiortuuvoq taalliortuullunilu. Qulaani nammineq oqarnermisuut, Kalaallit Nunaanni atuakkialiornerup iluani nutaaliortuuvoq. Nalimini pisunik isornartorsiuinermik allaaserinittarnini pissutigalugu. Atuakkiortutut atuakkialiamini *implied authority* (jf. Iser 1974: 103), oqaluttuami imarisaa soqutiginarsisittarpaa, allatai *sarkastiskiusorujussuusaramik* taamaattumillu suna toqqaannartumik kusassarnagu anisittarlugu. Oqaatsinik atueriaasia quianartutut oqaatigineqarsinnaavoq, toqqaannartuugami:

”...akimullu isigillualeriarakku takuara utoqqaanngitsigaluni kigutai katagartariilivissimasut, ilimagiummernermillu qatanngutaata kigutai qanoq issanersut paaserusulerlugit qiviarpara” (Korneliussen 1992: 43).

Matumani tigulaariffigineqartumi ersereerpoq qanoq toqqaannartiginera, namminermilu quianarpoq ulluinnarpaluttumik nipeqarnera, atuartussamut paquminarsinnaagaluartoq piviusoq taamak toqqaannartigisumik anninneqarmat. *Sarkastiskiunermigullu* piviusut torrutiinnarlugit anninnissai ajornarnginnerusutut ilillugit anisittarpai, annernarpallaaratik toqqaannarlutilli atuartussamut apuuttaramik.

”*Tamatuma kingorna qitornartaaqqinngilanga, tusagaqarnikuunngilangami, massakkummi kinguaassaraluit pinngorneri paasineqajaaraangamik kuuffimmut igiinnarneq ajornarunnaarnikoormat piariivitsigani kinguaartaarneq ajornaqigami. Naluara sumik allaassuteqarnersoq inuunnginnerani inuusareerneriluunniit igiinnaraanni. Tamarmik imaanut pisarput*” (Korneliussen 1992: 53f.).

Matumani naartuersittarneq isornartorsiorneqarpoq, *narratoritullu* (jf. Iser 1974: 103ff) tamanna atuartussamut toqqaannartumik oqaluttuarineqarpoq *sarkastiskimik* nipilerlugu. Atuaannarlugu isornartorsiuinera ersernerlussinnaavoq, taamaattorli meeqqap inooreersup suliluunniit inuunngunngitsup kuuffimmut igiinnarnissaata (toqunnissaata) suna aallaanerussutigineraa eqqaagamiuk, takutitsiniutigivaa naartuersinneq meeqqamik toqutsinerusoq. Inuttarlu pingaarneq matumani aqqutigalugu, eqqarsaataasigut, takutinneqarpoq, ernini toquinnarusukkaa pisimasunut nuanniitsunut eqqaasitsuaannarmat (Korneliussen 1992: 47).

Atuartussamut tamanna eqqartueriaaseq quianarsinnaavoq uisitsiniutaallunili, toqqaannartumik pisut oqaluttuarineqarnerat tupaallatsisisinnaagami, pisut qaavisiguinnaangitsoq inuttaasulli eqqarsaatai atorlugit qamani pisut eqqartorneqartaramik Korneliussennip atuakkiaaliaani.

Korneliussennip periutsimigut *implie autorit* (jf. Iser 1974: 103) oqaluttuap qiterisaa ornikkiartuaartarpaa, pissutsinik isornartorsiuersaajutigaluni, isornartorsiuinerilli annerusumik qasunarsineq ajorput quianartumik pissuseqarluni oqaluttuartaami. Oqaatsillu ulluinnarparluttut atornerisigut, atuartussap paasissutissarpassuarnik pisaraluarluni ’ulikkaarpuussutigisariaqarnagit’. Assersuutigalugu: *Seqinnersumi apisoq* (Korneliussen 1992), imminortarnermut tunngassutseqarpoq, angutip inuusuttup imminorfissaminukaarusaartilluni eqqarsaasersorneratigut, namminerlu inuunerminut kingumut qiviartarneratigut, paasissutissarpassuit nalimini pisut puttallartittarlugit:

”*Arlaleriarlunga misilinnikuuara uanga nammineq piumasannik iliorlunga, malugisarparalu piumasannik iliornissaq inuit akornanni ajornakusoortorujussuusoq. Allat piumasaat ileqqoreqqusaallu malillugit inuugit aatsaat inutsialattut isigineqassaait. Namminerlu piumasat malillugu piniaraluaruit inuit allat malersortutut ilissavaatsit, soorlumi tassa ima ittoq: Angusaqarniaruit inuit allat piumasaat malillugu inuugit, inuit allat assiginiarlugit pigit*” (Korneliussen 1992: 77).

Matumani inuiaqatigiit akornanni qanoq pissusilersornissamik pissusilersuutikkut aqutsiniarneq ersersinneqarpoq, paasissutissat tamarmik *invocationi*uneqarput (jf. Iser 1974: 185ff)

Korneliussennip oqaluttualiaani, atuartussamut malugeqqusut eqqartuineq allanarpalussinnaasoq, taamaattorli itinerusumik eqqartuerusunnikkut, eqqartukkap sakkortuup qitiata tikinniarnerani sakkorisakkaminik. Naak ilaatigut ilanngussuuttagai soqutaanngitsutut isigineqarsinnaasaraluartut oqariartuuteqartarmata malugeqqunerisigut. Soorlu qulaani tigulaariffigisami, inuiaqatigiit pissutsimikkut aqutsiniartarnerat akerlilerniarlugu, imminut toqunnissani siunniukkamiuk sapinnginnini takutinniarlugu. Isornartorsiuineruvoq nalimini inuusuttut inissisimanerat pillugu.

””Når det sner mens solen skinner” skriver sig således på mange måder ind i den tids grønlandske litteratur, hvor eksistentialismens almene beskrivelse af menneskets ansomhed og fremmedgjorthed i verden kobledes sammen med opgøret med den danske kolonipolitik, således at kritikken først og fremmest rettede sig mod samfundet. Det var den af danskernes påtvungne moderne samfundsorden, der gjorde menneskene fremmede i deres eget land. I løbet af 70’erne og 80’erne steg selvmordskurven i Grønland drastisk, og selvmord blev et af de meste centrale symboler i periodens digtning: fortolket som et symbol på de unge grønlænderes protest mod et samfund der ikke ville give dem plads” (Thisted; Tidsskriftet no 1: 9).

Imminut toquttarnerup namminermini sakkortussusaa inuiaqatigiit akornanni pioreerpoq, taamaattumillu taassumap qulequttap qaqinneqarnerani, attortisimaneq misigissutsikkut ilisarsinermi atuartussaasumut annertoreerpoq. Matumanilu killormut Korneliussennip takutippaa *Seqinnersumi apisoq*-mi, tassa imminut toqunniartup isaaniik eqqarsartariaasaaniillu toqussi ornikkiartuaaramiuk. Inuusuttullu qanoq inuiaqatigiinniit ’piumasaqarfigineqartartiginerat’ ersersarpaa, taannalu *invocationi*uvoq (jf. Iser 1974: 185ff), imminut toquttarnerup aallaavissiornerannik atuartussamut takutitsiniutitut. Taamaalilluni atuakkiortoq kalaaleqatiminut *alluderer*poq (jf. Op.cit: 182f), kalaallit inuusuttut inissaqartinneroqqullugit inuiaqatigiit akornanni takutitsiutigaluni inuusuttorpassuit imminorlutik toqusarnerannik (Korneliussen 1992: 82).

Atuakkialiamini *Paasisugumma...* (Korneliussen 1992), angutit marluk utoqqaanerusup inuusunnerusullu *dialoge*qarnerisigullu ersersippaa, angut utoqqaanerusoq imminut oqartussaanagerusutut, paasisimasaqarnerusutullu isigineranik (op.cit: 7).

Matumani angut inuusunnerusooq uteriippoq paaseqqugaluarluni, naqisimaneqartutullu misiginini utoqqaanerusumiik tunngavigalugu, isummani paaseqqugaluarlugit (Korneliussen 1992: 11).

Angutit marluk ukiumikkut nikigasut *dialogeqartinnerasigut* ersersippaa piviusumi, inuusuttut qanoq naqisimaneqarpalutsigisumik ulluinnarni aqunneqarlutillu misigitinneqartartut.

Atuakkialiaanilu ataasiinnaanngitsumi taamatut nipilimmik isornartorsiuneratigut, malugeqqusaarutaavoq atuartussamut oqariartuut itinerusooq. Tassa inuusuttut inuttut ataasiakkaajunerusutut immikkuutaartutut inuuneqaleraluttuinnarnerannut, qamuuna kiserliornermik annermik tunineqartartut paasineqannitsutut misigitinneqartarnermikkut, tusarnaaneqartanninnermikkullu.

”The narrators of the suicidestories do not commit suicide themselves. They stay on to tell the stories. The text are intellectual investigations of the causes of suicide – even though they are often felt to be more than that, because of the deep fascination with the topic of the stories. However, the wish for fulfillment is accomplished by the artistic activity itself, which fits in the fact that the actual suicides are not be found among the educated young, but among the groups living in the most traditional areas of Greenland” (Thisted 1992: 150).

Imminut toquttarnerup Kalaallit Nunaanni atugaanera peqqutaalluni, eqqartorniarneqarnera sakkortusinnaavoq. Imminummi toquttoqarsimatillugu inuppassuit eqqugaasarput - imminut toquttup akissutissani kisimi nassarlugu qanigisani qimattarmagit. Taamaattumik atuakkiortutut qaqqinneqarnera paquminartup qaangernissaanut sakkuulluurtuuvoq, annernartut nipagiusimagaanni paquminarsisarmata. Matumanilu Thistedip eqqaavaa, imminut toquttartut inuusuttut ilinniarsimasuunnginnerukkajuttartut – tassa ilinniarsimannngitsut annerusumik inuiaqatigiit akornanni naqisimaneqartarnerat ersersinneqarpoq. Tamanillu inissaqartitsinngitsumik pissuseqarneq Kalaallit Nunaanni atorineqartoq takutinneqarpoq, ajornartorsiutinik pilersitsisunut ilaasoq. Taamaattumillu Korneliussennip atuakkialiai tusarnaarluraanni, paasineqarsinnaapput *split levels*itsiniutaasut (jf. Iser 1974: 112) inuiaqatigiinnut.

Assersuutigiinnarneqarsinnaavorlu imminut toquttarnerup peqqutigisinnaasaanik taakkartuina, immikkooriiartulernerimi inuiaqatigiittut avissaartuuttutut ittumi, inuusuttut ilinniagaqannngitsut ammut isigineqartarlutik, taava annerpaamik kiserliortitaasarlutik inuiaqatigiinni.

Pissutsittaag taamaalillutik tarrarsorput piviusumut, inuiaqatigiit kalaallit, nunaqqatitik inuusuttut ilinniarsimasuunngippata maajunnartutut isigisaraat takutinneqarpoq, inuiaqatigiit iluanni

kannungarsaatitut isiginninnermikkut naqisimanninniartarnerat ersersinneqarmat. Inuusuttut tamarmik assigiissumik periuseqarnissaat – ilinniarsimasuullutik, atorfinillutik. Taamaangippat naqisimanninnikkut takutitsivigisarlugit ilisimaatsuusut utoqqaanerillu malitassarigaat, soorlu *Paasisuugummami* (Korneliussen 1992) tamanna eqqartorneqartoq, imarisamigullu takutinniarneqarluni.

Illuatungaaniilli aamma inuit atugarissaalersut inuiaqatigiit akornanni immikkoortinneqarlutik allatut isigineqalersarnerat, Korneliussennip takutipppaa *Ungaluliaq ungalulik* (Kornelissen 2009):

“*Pisuttarneraluunniimingoq soorlu allangortoq. Taama oqartarput, Siornatigutullu ilassiorunnaarluni ilassineqarnissanilu naatsorsuutigisimallugu allatukajaaq qiviartalersimalluni*” (op.cit: 58).

Inuiaat kalaallit suli avissaartuukkaluttuinnarnerat matumani takutinneqarpoq, eqimattanut assigiinningsunut inissitsiternermikkut tamanna pilersikkiartoraat takutinneqarami. Inuit atugarissaartut pikinnerusunut pasillernerat uparuarneqarportaaq, soorlu matumani angutip illutaarsimasup tillinniartartunut imminut illersornermut ajunaarutigigaa isumannaarsuivallaarninipillugu, atornissaalu nalullugit (op.cit: 66).

Pingaarnertulli ersersarneqassooq, matumanittaaq inuusuttut ilinniarsimangitsut qanoq isigineqarnerat erseqqarissumik ersersinneqarmat:

“*Inuusuttuusimagunik. Takuneqartarsimassagalarput. Alapernaatsut, qulleq qamillugu igalaarsiorumatuut, piggartuut uniffeqaratillu angalaavartut taama amerlatigerpaluttut, taakku seqineq nuileraangat tuaviuinnaq tarranikkumanatik morsukaallutik tammakaasartut, ulluunerani tamanut tamaanga pulaartorlutik taarsitserlugu sinnuttarsimasut...*” (op.cit: 63).

Matumani inuusuttut unnuaannarmi eqqumasartut, ullukkullu sinittartut tillinniartarnissaanik pasilliutigineqarput. Oqaluttuarineqarnermikkut soorpiangitsutut nipilimmik eqqartorneqarput, uumasunulluunnit eqqaanarnerusumik pissusilersornerisa taakkartorneqarnerisugut, takutinneqarpoq, inuusuttut taamaattut maajugineqartut – *private immorality* (jf. Nussbaum 2004: 77).

Amerlanertigut Korneliussennip inuttanik oqaluttuamini pingaarnertut inissisimatitamini, inuttaatikkejuttarpai: Inuusuttut; naqisimaneqartut - kiffaangissusermik ujaasisut, soorlu *Paasisuugummami* inuusunnerusup naqisimaniarneqarnera utoqqaanerusumiik ersersinneqartoq, inuusunnerusorlu paaseqqugaluartoq. Imaluunnit imerajuttut. Inuttat taakkua isaanniik, atuartussaq

narratorimiit (jf. Iser 1974: 103ff) takutinneqartarpoq, silarsuarmi tassaniilluni qanoq misinnarnerpoq. Inuiaqatigiittut eqimattakkuutaariartornermi, imminut paaseqatigiinnerunissamik naqisimanninnani pinissaq ersersarniarneqarpoq. Amerlanertigulli Kornerliussennip oqaluttuariaatsimigut sorraappalussinnaasumik soqutigittaappalussinnaasumillu nipeqartarnini, uumisaariniutaasoq atuartussamut, oqaatiginiagaanut allatut paatsoorsitsilersinnaagaluarpoq, silarsuamiilli allamiik atuartussaq paasissutissanik tuniorarneratigut eqqarsalersitsiniarneqartarpoq.

“*Sunaaffaana aalajangiunnikuusamik naammassinnikkiartulerluni taama pilerinarlunilu nuannertigisoq. Arpasukaaginnaq ingerlagama erninnaq qoorortuaraq toqqortara tikippara. Nanineqarsimannigilaq. Qujanaqaaq. Tassa isumannaalerpoq. Qununngilanga. Sunami qununarami. Malugisaqarnaviannigilanga*” (Korneliussen 1992: 85).

Imminut toquttarnermik eqqartuinermi misigissutsit aalassaqasartut, matumani atuakkialiami imminut toquttussap pilerineranik tusarpugut. Orniginartumik inuusuttup toqunissaminik aalajangerneranik eqqartuineq, namminermini alianaraluartoq, matumani illua tungaanik nipeqarpoq. Tamanna uumisaariniutaavoq, takutinniarlugu ima inuiaqatigiit aaqqissuussaananeramik kanngunartigisumik inissisimasoqarmat, allaat inuusuttut nunaminni sullissillutik tullinnguuttussaagaluartut toqorusunnerusalersimasut. Inuiaqatigiit killiffiannik *maajugininnermik* (jf. Nussbaum 2006: 72ff) ersissitsiniutaavoq, taamaattorli uumisaarinikkut allannguisoqapallattariaqarneranik ersersaalluni.

Korneliussennip periusaasa ilagivaat atuakkialiani amerlanertigut aallartittaramigit *in medias res*imik, taamaattumik atuartussap aallaqqaammulli pissutsinut malinnaaniarnissani isumagilertarpaa, oqaluttualiamigullu oqariartuutini toqqortertarmagit, atuartuusup nammineq paasissutissanik katersilluni paasiniaanermini eqeersimaartariaqarpoq, oqaluttuami oqaatiginiakkat piviusuminut inissillugit takulersinnaassagunigit – *actualization* (jf. Iser 1974: 184).

Iliuseqartitsiniarnermigummi inuiaqatigiit iluanni eqqarsartaatsikkut, pissusilersuutikkullu allannguiniarnermi, atuartuusooq peqataatinniarsarisaramiuk.

Seqinnerluni apisoq-mi (Korneliussen 1992), inutaasup pingaarnerup taallaq illormi ilisaaneranut eqqaanartilersimasaa (op.cit: 79) eqqaaneqarpoq, tassalu illuni ajunaarsimasooq eqqartorlugu.

Narratoritulli takutippaa, imigassartorsimalluni aallarsimasooq ajunaarlunilu, ajunaartorlu ilisaammat arnaata ilerrup saani taanna paatsiveerutaasarluni atorsimavaa. Qalliinnakkut manna eqqartorneqarpoq, arnaa paatsiveerussimanerarlugu. Matumanili itisuumik eqqarsartitsiniutaavoq

atuartussamut, inuusuttuni imigassaq ajornartorsiutigineqartarnera takutinniarneqarami. Anaanaasullu imigassaq aqputigalugu ernerminik annaasaqarnini anniaatigalugu qisuariarnera takutinneqarpoq, atuartussap nammineq oqaluttuaq iluitsunngorlugi paasiniarneratigut takunnilermissaanik tikkuussinermigut, atuartussamut suleqatiginninniarnini takutikkamiuk.

Pisut qalliinnarsiorpaluttumik oqaluttuarisaraluarlugit nipeqartittaraluarlugilluunniit, atuartussamut qulaaniik aqutserpaluttumik nipeqarani oqaatiginiakkani takutittaramigut, naqisimannippalunnginnermigut atuartussamut qisuariutissat, eqqarsaatersuutissallu oqittumik tuttarput, naak eqqartorneqartut ilaatigut oqimaattaraluartut imarisamikkut, *sarkastiski*unermigut eqqarsanartunngortittaramigut, annernartua ungasinninngortillugu.

Atuakkiortut allat sunnerneqarput

Korneliussennip periusaa, eqqartueriaasialu pissutsinik ajornartorsiutinik isornartorsiuinermi, oqippalaartunngortitsilluni aqputaavoq, inuiaqatigiit akornanni anniaatinik paqumigineqartartunillu qalluinissamut sapiissuseqalernermik. Eqqorneruvorlimi oqassagaanni taakkua oqaluttuariaatsimikkut matumani tikitassamma, paqumisunnginnerullutik ammanerullutillu saqqummernerat.

Korneliussennip nutaaliornera eqqaassagaanni, tigujuminarsaasumik atuartussamut paquminarsinnaasunik qalluina atuakkiornikkut eqqartukkanik oqimaattunik paqumisugani annitsinissamut aallarniisuvoq. Matumuunali allanngineq anneruvoq, toqqaannartumik aniatitsilernermik kinguneqarami.

Assersuutigalugu *Umasoqataata annaappaa* (Korneliussen 1992), inuttaq pingaarneq aqputigalugu takutippaa, imerniartarfimmi arnamik angerlaassinera (op.cit: 42). Matumani annikitsorsiorlugu ilanngunneqanngilaq, qanoq pisoqaqqissaarnersoq. Atuartussalli tamanna naatsorsuutigiinnarsinnaavaa, taamatullu eqqorluartumik eqqartorusunnagu allamut nuulluni (op.cit: 44). Tamatumalu ersersippaa, Korneliussennip qunugisaqanngitsutut illuni qalluisaraluarluni toqqaannartumik periuseqarnermigut, paqumigisaasoq atoqatigiinnermut tunngasumik allaaserinninnissaq. Ukiulli nutaajunerusut qiviraanni, inuusuttut oqaluttuakiaminni tamakkua kannugiginagit ilanngussuuttarpat, paqumisunneq tassani atorineqanngilaq (Sørensen 2015: 109).

Sinnattut aqqutigalugit paquminartunik qaqitsiuminarnerusoq matumani takutinneqarpoq – *illusion* (jf. O’Flaherty 1984: 279f).

Atuakkialli allat qiviaraanni, inuusuttut namminneq piviusutik atuartussanut paquminarsinnaasut allaaserisarpaat. Inuunerup taamaanneranik inuillu allat inooriaasaannik takutitsillutik:

“...*timinilu attuullugu sanioqquppoq, piguppoq, qiippoq, qiikkunarpunga, sunerpunga, kisianni aalakoorpunga, uanga ininnukarta sallaatsumik oqarpoq, siniffianut nallarpunga, sapingajappunga, aallartinnissaq naluara...*” (Korneliussen 2014: 42).

Atuakkialiat allanut killissamik qaangiissinnaasut *narratorit* (jf. Iser 1974: 103f)

allaaserineqarnera takutitsivoq, inuit allat paqumigisinnaasaat qallornerisigut inuusuttut paqumigineqartartunik qaangiiniarnerminnut takutittarpaat eqqartorneqarsinnaasut, inuusuttorsiutit ulluinnarni misigisartakkaminnik qalluisaleramik. Inuttut ataasiakkaatut inuuleraluttuinnarnermi ataasiakkaatut misigisartakkat, inuusuttoqatinulli *alluderertut* (jf. Iser 1974: 182)

kisimiinnginnerannik oqariartuutillit, ataatsimoorussaalemata.

Imatut paasillugu: Inuunermi pisartut toqqaannartumik allaaserineqarnerisigut takutinneqartalerpoq, kiffaanngissusermik inunnillu allanit aquneqannginnissamik qinigassaqarnermik. Tamanna takussutaavoq Kalaallit Nunaata nunarsuarmioqataanneranik, politikkimi nunallu aqunneqarneranik tunngasunik kisimi allaaserinnikkunnaarnermi, isornartorsiuinnaranili, pisartuvinnik inuup qamani inoqammut allamut pilerinera – arnaqatinuugaluarpas anguteqatinuugaluarpalluunniit.

Silarsuaqqap allisimamersersarneqarmat, allaanerussusermillu inissaqartitsinerulerneq aqqutissiuinneqarpoq, inuiaqatigiimmi kiffaanngissuseqarneq ujartorpaat inuttut ataasiakkaatut aamma.

Imaluunnit naliminni pisartut qattutiinnarnerpaat? Kannugiliinnarnerpaat Naalakkersuinikkut pisartut?

“*The toning down of the ethnic symbolism and discourse about the Greenlandic way of life that took place in society at large, but especially among young people in the late 1980s and the 1990s, meant that many readers were not satisfied with Greenlandic literature*” (Langgård 2011: 157f.).

Matumani ersersarneqarpoq atuakkialiat kalaallisut allaqqasut inuusuttunit naammagineqarunnaarsimasut – soqutiginaatimikkut eqqartukkamik kullu. Taamaattumillu inuusuttut atuakkiortullumi allat nutaajunerusut, atuakkialiamik atuartarneqarnissaat

unammillissagunikku imarisamikku soqutiginarerusariaqarput. Taamaattumillu paquminartunik sakkoqarneq atungaanerulerpoq, pissutsit piviusartut annernartunik imallit saqqummiussuunneqartalerlutik:

“Telefoni tigugakku pisarnermisut asannippaluppoq. Oqaluutilaareersugulli qissaserluni kamarujussuarsimanini utoqqatsissutigaa. Aperivoq isumakkeerfigisinnaaneriga oqarporlu asallunga. Uannit asaneqannginnissi annilaagagisarsimanerarpaa. Sianerfigimmanga nuannaajallaqaanga. Eqqarsaaterpassuimmi kaaviaartipallaleraluarpakka assullu aliasulerualarlunga. Taamaattumik paasigakku sooq taamatut pissusilersorsimanersoq isumakkeerfigaara...” (Petrusen 2001: 22).

Vivi Lyng Petrusennip atuakkialiaani *Naalliutsitaanerup pissaanera* (Petrusen 2001) imaqarpoq, tarnikkut naalliutsitaanermik. Qulaani takutinneqartumi ersermat oqaluttuami aappaasoq angut, ullumiummat tassangaannaq kamariaaartoq, kingornalu qanoq asannippalutsigaluni sianermat aappaasoq arnaq nuannaaleqqitsigisoq, isumakkeerfiginnillunilu. *Narratorit* (jf. Iser 1974: 103ff) takutinneqarpoq, misigissutsit qanoq nikerartinneqartigisut, tassangaannaq sumi tamaangaanniik pasillerasarneq aapparissamat, kingornalu qiagami isumakkeerfigineqapallatsigineq. Inuusuttut aappaqartaleqqaaraangamik tappigeqqasutut ilillutik asannilertarnerat *implied authority* (jf. Op.cit: 103) takutinniarneqarpoq. Tarnikkullu naalliukkiartulerneq *narratorikkut* (ibid.) ersersarneqartarluni, inuusuttut arnap misigissusaanut isertarnikkut.

“Vivi Lyng Petrusen’s testimony is about the domestic violence she experienced in a former relationship” (Lanngård 2011: 156).

Atuakkialiaq imarisaatigut qiviraanni, pisut sakkortuunik imaqarput. Annermilli sakkortuneruvoq allattuusup nammineq misigisimasani allaaserisimammagit. Annertuumik matumani pisartuinnik nipaallisimaanermik killiliisoqarpoq. Petrusennimi allataa *testimony*-uvoq, inuiaqatigiillu amerlanngitsut iluanni tamanna ajornakusoorsinnaagaluartoq, inuit amerlanerit imminnut ilisarisimanerat pillugu, inuttut nammineq misigisaminik saqqummiussinera sakkortugaluarluni sapiissusaavoq. Taamaaliornermigullu kalaaleqatiminut saaffiginnippoq, pissutsit tamakkua nalinginnaasuunnginnerannik aappariinnerullu taamatut ingerlasup peqqinnanginneranik naqissusiilluni ersarissaagami.

Ole Korneliussennip atuakkialiamini tamanna aamma ersersarpaa *Uumasooqataata annaappaami* (Korneliussen 1992). Nipaatumillit toqoqqasumik tamanna anninneqarmat ersarlunneruvoq, atuartussamut. Qulaanili eqqaaneqareerneratuut Korneliussennip periusaasa ilagivaat “sunngitsuusaartumik” isornartorsiuineq, naak ilaatigut toqqaannartarsinnaagaluarluni, allatamili imarisaasigut asuli atunngitsunik ilanngusaqartannginneratigut takuneqarsinnaavoq, oqaatsit atukkani pasitsassaarutigisimagai – *invocation* (jf. Iser 1974: 185ff):

“Taava taamanikkut nunneqqikkata tusarpara nukappiaqqap anaanaa allamik aappartaarsimasoq, ullummi siullit ajoraluaqaaq, ilukkulli naalliukkaluarlunga sammarsaatissaqarluaqigama anigortutut ippara, nalunnginnakkumi inuk kinaluunnit inummik allamik pinngitsaalisamik inooqateqarsinnaanngitsoq” (Korneliussen 1992: 50).

Korneliussennip takutippaa inoqammik naalliutsitsinerussasoq pinngitsaalisamik inuk inooqatiginarsarissagaanni, tamannalu atuartussamut *alluderer*niutigaa iperaaneq ajunnginnerusoq malersuinermiik. *Naalliutsitaanerup pissaanerani* (Petrossen 2001) aappariinneq taamaattoq ungasippallaanngilaq, angutip arnamut toqoqqasumik annertuumik tiguaqaammagu, taamatullu matutikkaluttuinnarlugu oqartuussaassusaajaanermigullu najorlugu.

Taamaattumik ukiut ingerlaneranni, atuakkialiat pissutsinut isornartorsiuinerinnaanatik inuiaqatinut attaviginninniarnermik oqariartuuteqartartut amerlanerulerput. Nipangiusimaannartakkat qallornerisigut atuakkialiatigut, atuartussanut iluaqutissanik tunniussiniarnerit, atuartussallu atuakkialiat imarisaatigut *katarsisimik* misigisarneri takussutissaapput oqaluttuat taamaattut soqutigineqarlutik atuarluarneqartarnerisigut.

Ullutsinnilu atuartartut assigiinngitsorpassuarnik periarfissaqalernikuunerat atuakkialianik atuartitsiniarnermi unammillernikkut imarisatigut sakkortuunik qalluisarneq unammillerportaag, tamakkualu ilaatigut tunngavigalugit sakkortuunik paqumigineqartartunik qalluineq sakkukilliartunngilaq:

“Maani naggammik inuulluaqqullutik nikorfanitsinni eqqarsaatikka maaniitsinneq sapernarput. Uannut iliuuserinikuusatit, iliuuserinikuunngisatillu eqqarsaatigeqqajaavakka. Anaana oqaasiinnaavoq” (Steenholdt 2015: 46).

Anaanamik naggammik qaniunermi, arnap inuusuttup kingumut qiviarnernani takutinneqarpoq: Imerajuttumit anaanamit perorsarneqarsimaneq, isumaginnittunngortarnek meeqqatut, ersisarnek, ernumanek, kinguaassiutitigullu atornerlugaasinnaaneq (Steenholdt 2015: 42).

Oqaatsip nammineerluni imarisaa **anaanaq**, naliginnaasumik minguitsumik, asannitsumik, isumassuilluarnermillu paasineqartartup ilaatigut matumani *idealiinnaasut* taakkartorneqarpoq. Nammineerluni tamanna sakkortoreerpoq, anaana oqaaseq *symboliugami tulaaffissaqarnikkut*, inuunermi sumiluunnit sakkortuumik atugaqalernikkut toqqissivissaq soorlu Kelly Berthelsennip taalliamini anaana nassuiaaserpaa inuppasuit isiginnittaasiat malillugu (Berthelsen 1996), taamattaaq *Qaannat alannguani* (Olsen 2002: 00:02:40)³ anaanap rolleanut Berthelsennip taakkartuineranut assigusumik oqaluttuarinnippoq, Danmarkip Kalaallit Nunaannut anaanatut inissisimanera pillugu.

Anaanalli tamarmik taamatut isigisassaanginnerannik *alludererneruvoq* (jf. Iser 1974: 182), piviusumi oqaatsip taassuma paasineqartarneratut tamanut atuuttuunnginnera takutinniarlugu. Anaanammi tamarmik taanna pigigaluarpassuk, perorsarneqartut tamarmik ajunnginnerpaamik pineqassagaluarmata. Anaanamik allatut *rollelimmik* takutitsineq sakkortuvoq, piviusuuvorli. Soorluttaaq Korneliussennip anaanatut rolle *idealiusut* avaqqullugit eqqartoreerai:

“Uffamassa tassunga ataataanerarlunga atsioreernikuusunga akilersuigaluartungalu anaanaata, taassumalu ilaqutaasa, aallaqqaammut nukappiaraq uannut erligilluinnartutut ippaat, soorunami takusaannaraluarpara, najukkannili isersimaqatiginiaraangakku allanik ilaqartillunga aatsaat akuerisarlunga. Ukiullu ingerlaneranni qatanngutitaartoriarmat ilaluarisutut illugu uannut attaveqartinniarsariartoraat paasisarpara...” (Korneliussen 1992: 53).

Tunngaviusumik oqassagaanni atuakkialiani tamakku isiginneriaatsit avaqqullugit allatut takutitsisarnek atuartussami, tusaruminanngillat. Kisianni piviusunik takutitsinerisigut atuassallugit soqutiginaataalersarput, inuttullu ataasiakkaajunerusutut inuunerulersimanermi tamanna nalunaaqutaavoq inuiaqatigiittut, inuttut ataasiakkaatut aqqusaartakkanik kiserliunnginnissamik saaffiginnittut, paquminartut ulluinnarni oqallisiginissaanut ammaassiniartut.

Ammasumillu eqqartuiniariaaseq tamanna atuakkialiatigut ilaatigut pisartoq takussutissaavoq, inuiaqatigiinni ajornartorsiutaasartut qanorinnerannik.

³ Immikkoortuni tallimaasuni immikkoortumi siullermi 1:5.

Inuusuttut kinguaariinni nutaami pilliuteqartut

Ukiuni nutaajunerusuni atuakkialiatigut ammasumik eqqartuisalerneq sammineratigut, kiisalu Korneliussennip nutaaliornertigut ammaassinera paquminartut qallornissaanik, oqaannartoqarsinnaanngilaq nunarsuarmioqataalernikkut kiisalu atuartussanut unammillernikkut atuakkialiat imarisamikkut sakkortuunik piviusunillu saqqummiussisalersut. Isiginiagassaq tunngavippiaq takussutissiisooq tassaavoq, inuusuttut pilluteqartut – anniaateqartut.

Korneliussennip assigiinngitsutigut inuusuttunik atuakkialiamini inuttarititaqartarnermigut takutippaa ilaatigut, inuusuttut annermik ilinniarsimangitsut inuiaqatigiinni nikagisaasutut maajugisaasutullu inissisimasartut, taamaattumillu suusupalugisaallutik Kalaallit Nunaata siunissaattut nikanartutut inissineqartarlutik (Korneliussen 2009: 63f.).

Atuakkialianili inuusuttut aqqusaartakkaminnik oqaluttualioralernerisigut erserpoq, ulluinnarni atugarisamikkut qanoq eqqarsartaatsikkut assoroortartiginerlutik. Aqqusaakkat sakkortuut, saniatigullu inuiaqatigiit iluanni immikkoortinneqartutut suungitsutut inissineqartarlutik, aaliangersimasumik allat iluarisaannik iliuuseqanngikkunik. Taamaattumik maajugisatut inissisimaneq qaangerniarlugu, paquminartut killilerniarlugit misigisaminnik allattalerput.

Ole Korneliussennip paquminartunik qalluinissamut aqqutissiuinnanngilaq, inuttaatitartakkaminili inuusuttunik atuikkajunnermigut takutippai, inuusuttut killiffii, imminortartorpassuillu inuusuttuunerannik takutitsilluni. Ataatsimut isigalugu, inuusuttut nipaanneq kipivaat, oqariartuutugalugulu qanoq pilliuteqartiginertik (Korneliussen 1992; Petrussen 2001; Steenholdt 2015).

Ajornartorsiutinik atuakkialiatigut qalluineq, pisartuvinnillu oqaluttuarneq kalaaleqatinut saaffiginnittuusoq, anniaatit piginnarnagit ingerlaqqinissamik inuunermi oqaatiginnittuupput, tamannalu takutitsisuuvoq aporfissanik qaangeerusunnermik inuuginnarnissaq pillugu pilliutaasut nipaarsaarutaaginnannginnissaannik. Taamaaliornikkut takutineqarpoq, inuusuttut ilaatigut siunissamik aqutsilernissaanut ernumassuteqartartunut, ernumanannginnerannik.

Iliuuseqarnerummat nipaarsaarutaasunik nipiliulerneq. Tusaqqullutik pissutsit nipaatumik naqisimannissutaasut atukkatik qaqilertoramikkik, ilaatigut inuiaqatigiit iluanni ajornartorsiutaasut imarujuttut, aanngajaarniutik atornerluinerit, iluamik paarineqannginneq angajoqqaaniik, timikkut tarnikkulu atornerlugaanerit.

Ukiunilu kingullerni – nutaajunerusuni inuusuttutaaq siumut takorluugaqarneranni tamakkua ajornartorsiutit inuaqatigiit iluanni eqqartorneqarput:

“imigassaq oqarluaannaraanni Kalaallit Nunatsinni, Inuit kalaallit iluanni nuannaarniut imigassaq ajornartorsiutaanerpaanikuuvoq. Taannaasarpooq pisunik amiilaarnartunik pisoqaraangat aqputaasarnikoq. Toqutsinerit, persuttaanerit, pinngitsaaliinerit, tillinniarnarit, aserorterinerit, imminornerit ilami sorpassuupput, inuunerup; inuuniviup oqariartuutaanut nuannersumut qujaannarnerup kingunerisaanik imminut aaneq, tassaniiginnarunarput. Avatangiisinillu sumiginnaanerujussuaq kanngunaannartoq. Ilami, oqarluaannaraanni kukkuneq” (Broberg 2000: 32).

Matumani siunissami takorluukkarsaarummi inuaqatigiit ajornartorsiutaanik taakkartuineq, nalimini pisartunik eqqartuineruvoq. Taakkualu sinnattorineqarput qaangerneqarsimasut kalaallit imminnut upperinerulersimanagerat pissutaalluni. Sinnattoq taanna takutitsivoq nalimini ajornartorsiutinik kannguginninnermik, qaangeerusunnerullu takutippaa maajunnartut pissutsit tamakkua oqinnerulersitsissasoq anigoraanni – aniguneq, inuaqatigiittut tulluusimaalersitsisoq kinaassutsimik. Toqqaannangikkaluartumik matumani takutinneqarpoq kalaallit ukiuni kingullerni kinaassusaannut ilaalersimasooq imerajuttuuneq. Taamaattumik sinnattut piviusumi angorusutat aqputigalugit, kalaaleqatiminut saaffiginnippoq kanngunarunnaassasut tamakkua qaangerunikkit.

Pissutsinilli piviusunik sinnattut aqputigalugit nassuerutiginninneq takussutissaavoq, eqeersimaarnermik imminut ilisimmaarillualerluni ingerlaqqikkusunnermik, angorusutat takutinnerasigut. Atuakkiortullu piviusut annernartut assigiinngitsunik sakkoqarlutik, paquminarunnaarsarniarlugit aniatittalerpaat.

Takutinneqareersutuut inuusuttut pilliuteqarnertik naammagalugu kiffaanngissusermik ujaasisutut nipeqarnerat atuakkialiani erserpoq, nutaamillu kiffaanngissuseqarluni ingerlanissaq siunissaavoq nutaaq nalunartulik.

Tamannalu siunissaq nalunartulik erserusunnermik pilersitsivoq, aammali piviusunik takutitsisuulluni paquminartunik aniatitsiviugami. Naqisimasaqartarnee inoqatinik atugaavoq, taamaattumik kusanartumik isigineqarnissaq pillugu inuit ataasiakkaatut aamma imminnut unammillertarput:

“*Illuaameriarmat siniffimalu kiluatigut nuimmat takulerpara arnaq utoqqaq paarmorluni paninnguama siniffiata tungaanut ingerlasoq nujarsuani isuissimasut natikkut uniakalaarlugit*” (Egede 1990: 15).

Matumani angutip panini kisimeeqatigalugu, erserusulerpoq, naak qulanaarniarsarigaluarlugu ersineq ajornini (Egede 1990: 15).

Naqisimaneqartarnerulli inuiaqatigiit akornanni, imminut unammillerna erserusulersitsivoq. Ataataanerlussanasualuni ernumanerata ersilersippaa, panini kisimiilluni isumassornera naligninnaasorinagu – *unheimlich* (jf. Freud 1998: 154).

Taamaattumillu arnamik nujakkaamik takusaqarpoq, namminermini ersinartuummat arnamut ersiguni, inuiaqatigiit iluanni angutit pissaaneqarnerusutut inissittarneranni, arnamut ersineq – anaanaasumut taartaalluni unammillersinnaanani qunugigamiuk. Taamaattumik imminut naammaginani qannartani unammigamiuk, ersigisaminut oqarnini imminut atassuserpaa: “*nigorit, saataniaa*” (Egede 1990: 15).

Tamatuma takutippaa ukiuni kingullerni atuakkialiani inuiaqatigiit iluanni ajornartorsiutit pinngortartut inuusuttut pilliutaanerat, anniartitaanerat. Naqisimanninnikkut aamma imminnut unammisartut, inuttut ataasiakkaajunerusutut inuunerulernerup kinguneranik, naatsorsuutigineqartarneq inuttut qanorittuunissamik, imminut unamminartarmat.

Atuakkialiat imminnut naleqqiunnerat

Atuakkialiat eqqartorneqartut matumani imminnut ataqatigiinnerat erseqqarinnerusumik eqqartorneqassooq. Atuakkialiammi toqqarneqarsimasut imarisamikku assigiinnngissinnaagaluarlutik, oqariartuutit toqqoqqasut aqputigalugit assigiissuteqarlutillu ataqatigiikkamik.

Siullermik ukiut siulliit (1914-1953) qiviarutsigit siumukarusunneq annertuumik sinnattorineqarpoq. Storchip atuakkialiani aqputigalugu annertuumik atuartussamat sunniiniutigaa, siunissap pilerigisami orninissaanut takutitsiniaalluni. *Narratorit* (jf. Iser 1974: 103ff) inissisimanermini takutinniartarpai pissutsit *konstrasteriit*, soorlu asimioqafimmiuaqaat nikagisaagaluarlutik atuarfimmi pikkorigisaanerat palasimiit (Storch 1914: 11), taamaaliormigut atuartussanut sunniiniartorujussuarmik inissisimavoq, toqqaannangikkaluamik takutinniartaramiuk kikkut, suullu ajunnginnerunersut. Paasissutissanillu assigiinnngitsunik atuartussamat takutitsisarnermigut, soorlu: Niuertorutsimut tunngasut (Storch 1914: 24), inuusuttut kiffaangissuseqarnerunissaannut tunngasut (op.cit: 54). Taamaaliornikkut atuartussanut split levelertitsiniallaqqikkami (jf. Iser 1974: 112), atuakkiaa assut tiguaaniiallaqqippoq. Taamaattumik killiffiup aappaani (1953-1979) ineriartortitsinerujussuaq – qallunaangorsaaneq anguneqarpoq, tamakkualu takutippaat atuakkialiamigut allaat qanoq oqariartuutigimigut sunniiniartigisoq.

Ukiummi akulliit (1953-1979) inuattut kalaallit kinaassutsimikkut paatsiveerusimaarfigigaat takuarput, taamaattumillu siuaasanut ataqqinninniarluni qangarpaluttunik allaaserinnittarneq annertoorujunngorpoq. Siumukarusuttunit siulersorneqareerlutik ilaalu akerliunerminnut nipaappallaareerlutik, maliguutiinnalersimagaluarlutik qallunaangorsaaneq sukkasuumik aallareermat aattaat qaatuaqisutut innertik eqiissutigalugu, sorlassiulernermikkut siuaasatik samminerulerpaat.

Ukiunilu kingullerni inuusuttut ilaat nikagisaasutut inissisimasalersut Korneliussennip isornartorsiunerani erserput. Ataatsimut isigalugu oqartoqarsinnaavoq, ukiuni siullerni akullernilu eqqartorneqartut pilersaarutaasutullu iluatsinngimmata, ukiuni nutaajunerusuni inuusuttut pilliuteqalersut, naqisimaneqalernermikkut naatsorsuutigineqarujussuarnermikkullu Kalaallit Nunaata siunissaa eqqarsaatigalugu, taamaattumillu ukiuni nutaajunerusuni atuakkiatigut erserpoq inuusuttut naalliuutaat kiffaangissusermillu ujartuinerat.

Ukiut taakkua tamaasa naatsumik oqaluttuareqqilaareerlugit, imarisaasigut iserfigalugit assigiissutigisorujussuaat kalaaleqatigiit iluminni imminnut nikagisaannertik, allaallumi maajugisaqarnerat inuiaqatiminni. Taamaattumik eqqartukkat qulequttamikkut assigiinnngissitaarsinnaagaluarlutik, ataatsimuussutigaat anguniakkamut aalajangersimasumut pigaagamik, avissaartuuttutut nipeqalernermikkut kikkut naqisimaneqalertarnersut, maajugisaalersarnersullu:

Ukiuni siullerni (1914-1953) ataatsimut isigalugu siumukarnissamut ilatsiinnarnerusutut inissisimapput piniartut, taakkua siuaasanut qaninnerusumik anersaaqarlutik inooriaaseqartut oqaatigineqarsinnaavoq. Toqqaannangikkaluamillu tipeqarnerannik ersersaaneq, takutitsivoq maajugisaasut. Piniartuuneq nikagisaaneranut namminermini aallaaviunngikkaluarpoq, Storchimmi takutippaa piniartuuneq qimanneqartariaqanngitsoq tamaviaaqataasariaqartulli imminnut napatinnissartik pillugu, soorluttaaq aamma Lyngep siunissalikkersaarutimini eqqaagaa, piniartut eqiasukkunnaaramik siumut aallarsimasut (Storch 1914; Lyng 1931).

Ukiuni akullerni siuaasanut ataqqinninniarnep kusassaanertaqarnerata ersersippaa toqqaannangikkaluamik, siuaasanut kanguginneq. Kanngunginninnerullu piviusumik ersarissumik takutissinnaannginnera pissutigalugu tikkuartuisunngorput kamattunngorlutillu. Tassa qallunaanut kamalerput, kalaaleqatitik siumukarnissamut aqutissiueqataasimasut toqqaannartumik uparuarsinnaannginnamikkik. Misigissutsitigummi paatsiveeruteqqanerup nalaaniipput piffimmi tassani, qallunaanngorsaanerullu suli ukiuiniillutik pisunut qanippallaarlutik. Taamaattumik oqariartuutitik toqqorlugit takutitsipput, siuaasat pillugit ataqqinninniummik allaaseralugit, piviusumik maajugigaluarlugit, kinaassutsiminnik eqqaaniaaffigalugit najummatserfigamikkik.

”De grimme følelser vækker altså mulighed for refleksion. Ngai mener tillige på baggrund af sine analyser at kunne konstatere, at de grimme følelser især har at gøre med at indkredse eller diagnosticere tilstande af passivitet” (Thisted 2019: 171).

Ukiuni akullerni (1953-1979) takuneqarsinnaavoq – siuaasanik majuginninnikkut, takusinnaaleramikkik ukiut siuliini (1914-1953) kalaaleqateqarsimallutik maliguutiinnarsimasunik. Soorlu taakkua nalingini atuakkialiani takutinneqartoq, piniartut siumukarnissamut ingerlaqataanermikkut tamaviaaqataanerusariaqartut. Ukiunilu akullerni imminnut qiviarfiusuni

tamanna erserpoq, taamaattumik qangarnisarpaluttunik atuakkialiatigut allaaserinnineq annertusimmat kusassaanertalik, eqiilerfiugaluarpog inuiaqatigiit kalaallit iluminni pissutsinik takunnilerfimmik (Olsen 2002: 00:14:30)⁴.

Tamannali toqqaannartumik nassuerutigineqanngilaq annerusumik, *Aamma uagut taamaappugut* (Olsen 1970) eqqaassanngikkaanni Moses Olsennip kalaaleqatiminut *alluderer*nera (jf. Iser 1974: 182f) iluareqqusaarluni qallunaanut maliguutiinnarneq *mimicry*mik (jf. Bhabha 1994: 85f) aallaaveqartoq, matumani ersersarneqarmat. Ukiullu siulii qiviaranni piniartut inuiaqatigiit iluanni inissisimanertik *kanngusuutigaat* (jf. Nussbaum 2006: 173f).

Imminnut kalaalivittut taakkartoraluarlutik, appasinnerusumilli atorfilinniik inissisimanertik pissutigalugu malersuinerat ersarikkami aviisitigut allaaserisamikkut.

”*Sem har ikke gjort noget som helst, han kan sakme sig over men alligevel skammer han sig til døden over den, han er (blevet til): en mand, som ikke kan forsørge sig og sine, men som må lade sig forsørge af andre*” (Thisted 2019: 173).

Piniartup namminer mi piniartuunini kanngusuutiginnikkaluarlugu, ilaquuttaminut pilersuisinnaannginninni kanngusuutigaa, tamanna annisissallugu paquminarpoq annernarami, *Niuertorutsip pania* (Petersen 1934) aqquutigalugu tamanna tusarparput, ukiunilu siullerni (1914-1953), tamanna arlalitsigut atuakkialiatigut ersarissarneqarpoq, kiisalu piviusumi aviisitigut eqqartorneqarluni (Storch 1914; Lyng 1931; Sandgreen; AvangnaamioK) Oqariartuutit taakkua atorneqaqattaarneri *invocatione*qalerput (jf. Iser 1974: 185ff), atuartussamut takutitsillutik inuiaqatigiit iluanni ajornartorsiummik, eqqartukkamikkut uteqattaartukkut *parallele*qarnermikkut.

Piniartut ajornartoornermi ikiuutini tunineqartariaqartarnerat, namminer mi misinnarsinnaammat ilaquuttanut pilersuisinnaanani allaat ikiorneqartariaqalerluni. Pilersuisinnaannginneq ilaquuttanut naammattumik, inummi nammineq naleqassutsimut appartitsisarpoq kanngusunnerup misigilernerani. Tamaattumik toqqaannanngikkaluamik atuakkialiani aviisinilu oqallisigisaasuni tamanna ersersarniarneqarpoq atuartussamut. Atuartussallu maluginiarluaruniuk tamanna paasisinnaavaa, oqariartuutip taassuma paasineratigut takulernerqarsinnaavoq, piniartut atorfilinnut

⁴ Immikkoortuni tallimaasuni immikkoortut pingajuat 3:5.

akeqqersimaanerat – uniinnarlutik assoroornatik akissarsiarissaarlutilli sulinerarlugit taakkartuisarnerisigut, namminneq kanngusuutiminnik allanut kamaqalerlutik ajornartorsiutinik miloriussiniarsarinerannik.

Taamaattumik akisussaaffimmik tigusilluni ajornartorsiutip qiterpiaanik suliaqannginneq pisuutitsininngortoq erserpoq. Taamatuttaaq ippoq ukiuni akullerni, inuiaqatigiittut nammineq maliguutiinnarpallaarsimanermi takunnilernerminni, maajuginninnertik ersersippaat siuaasaminnut, naak ataqqinninniummik oqaluttualiarinaraluarlugit, oqariartuutimik assortuuttut nipeqartilerneranni takutippaat kanngusuuteqarlutik. Kanngusunermikkulli nassuerutiginninngillat toqqaannartumik, qallunaanik pisuutitsineq aallunneruleramikku. Soorlu Villadsen qallunaatsianut akiniaanermik oqariartuutilimmik allattoq *Nalusuunerup taarnerani* (Villadsen 1965), tassuunakkut pisuutitsineq erserpoq. Oqaannartoqarsinnaanngilarli qallunaat pisuussuteqanngitsut, taamaattorli matumani erseqqissaatigineqassooq siumukarusunnermut kalaallit peqataanikummata, akerliusoqaraluartorli qallunaangorsaaneq anguneqarpoq, ilaatigut maliguutiinnarpallaarsimaneq peqqutigalugu. Tamaattumi ukiut akulliit tamatumingga takunnilerfiupput (Olsen 2002: 00:03:36)⁵.

Naqissusiinerli uaniippoq, kalaaleqatit siumukarnissamut sulissutiginnissimmammata. Qallunaangorsaanerlu anguneqarsimammata kalaallinit aaliangeeqataaffigineqarluni, taamaattumik kamaqalernerminni pisuutitsineq qallunaanut annerusumik toqqaannartumik takutissallugu oqinneruvoq. Ukiunimi akullerni kalaallit imminnut naneqqinniarnermikkut – kinaassusaat eqqarsaatigalugu, ataatsimut imminnut pisariaqartippat, taamaattumik ukiuni taakkunani kikkut kalaaliuppamik apersorneq nipaallisutut ippoq atuakkialiat aqqutigalugit, Brandtillu atuakkialiamini kalaaleqatiminut saaffiginninermigut takutippaa, kalaallit tamarmik kalaaliusut atorfiliungunik piniartuungunilluunniit.

Issuaaginnarluni siumukarniarsarineq ukiuni siullerni mianersoqqussutitut takutinniarneqaqattaarpoq atuakkialiani, tamakkualu *satir*inik nipilerluni allaaserineqartarput, qanoq kanngunartigineri takutinniarlugit (Storch 1914; Lyngge 1931; Petersen 1934). Uteqattaarinnikkulli *invocatione*qaraluartut (jf. Iser 1974: 185ff) takutitsiniutigalugu, issuaaginnarani *assimileressallutik* (jf. Thorbjørnsen 1968: 144) qallunaanut, taamaattoq ukiuni akullerni Moses

⁵ Isiginnaagassani immikkoortuni tallimaasuni immikkoortut sisamaat 4:5.

Olsennip *Aamma uagut taamaappugut* aqqutigalugu isornartorsiorpaa, inuiaqatigiit maleruutiinnarnerat. Tassalu qallunaangorsaaneq ingerlaloreersoq, tassuunakkut takutinneqarpoq, maleruutiinnarnerup tappiillisissimagaat maliguutiinnartunngortillugit, allaat namminneq nunaminnut oqartussaaneermik annaasaqarsinnaaneq ernumagisaqalerluni. Kiisalu *Qooqak*kut arfannianik naapitsinerminni tuluttut oqaluttartut saqqummiunneqarnermikkut takutinneqarput inuiaasut namminersortut maleruutiinnaratik, allanik inuiannik takusareeraluarlutik qanoq imminnut napatinnissaminnut pikkoritsigisut isornanngitsigisullu, tassuunakkutaaq takutinneqarpoq, inuiaqatigiittut kalaaliusutut imminnut ataqqisuusut, tassuunakkullu erserpoq toqqorterniarneqartoq naliminni issuaaginnarsimanerup kanngunassusaa (Brandt 1971).

Ataatsimut isigalugu ukiut siulliit taakkua marluk (ukiut siulliit akulliillu), assigiittorujussuupput maajugisaqarnikkut pisuutitsinikkullu, imminnulu ataqatigiinnerat oqaluttuarisaanikkut erserluni pissutsit ataqatigiinnerat pissutaalluni, oqaluttuarisaanikkut imminnut qaninnerminni aaqqissuunniarsarigaluaramik kukkusutitik allanut pisuutitsinikkut.

Ukiut siulliit akulliillu imminnut qanikkaluarlutik, oqaluttuarisaanikkulli killiffimminnik assigiinngitsorujussuarmik inissisimagaluarlutik – siumukarusunnerup kinguneranik qallunaangorsaaneq sukkasuumik ingerlanneqartoq, imminnut *parallellertunik* aamma eqqartuupput. Storchip atuakkialiaani *Sinnattugaq*-mi, utoqqaq Siimuut Paviamut eqqarsalersitsisarpoq, tamannalu Storchip *narratorit*ut (jf. Iser 1974: 103ff) aqqutigalugu atuartussamut takutittarpa, ilinniartitaanerup pitsannorsarnissaa aallunnissaalu qanoq pingaartigisoq. Storhillu taamatut kalaaleqatiminut saaffiginnittarnera toqqaannanngikkaluamik takutitsisuuvoq, utoqqaat qanoq ilisimasaqarnerat sakiminartigalunilu asuleerutaannaanngitsigisoq. Taamatuttaaq Brandtip siulequsiamini *Tulluartoq 1*-mi toqqaannartumik atuartussamut oqaatigaa, inuusuttut kalaallit sulilluassasut nunartik pillugu utoqqaat peqatigalugit (Brandt 1973). Tamakkua oqariartuutaapput misilittakkat iluaqutigalugit ingerlariaqqinnissamut. Misilittagallillu utoqqaat iluatigineqarnissaat kissaatigineqarpoq – taakkua suliarfik nalunngimmassummik erseqqissaaffigineqarlutik inuusuttut.

Ukiunili kingullerni (1979-2019) Korneliussennip ersersippaa inuusuttut ilinniarsimanngitsut qanoq inuiaqatigiinni nikagisaatiginersut, ilaatigullu ajortuliortuinnartut unnuami angalaaginnartunik taakkartorneqarlutik (Korneliussen 2009: 63).

Pissutsinillu isornartorsiuinermigut ilaatigut imminut toquttarneq eqqartorpa, tassuunakkullu inuusuttut inuiaqatigiinnit naqisimaneqarusunninnini akerliuniutitut takutikkusullugu imminut toqunna oqaluttuaralugu. Taamaaliornikkut takutinneqarpoq inuiaqatigiinni inuusuttut inissisimanerat, inuiaqatigiit iluminni ilinniarsimanngitsunut nikaginninnerat.

Ilinniarsimassutsikkut pitsannorsaanermi oqallinneq suli tassaniittoq matumani erserpoq, ukiuni arlalinni ilinniartitaanissamik inuiaqatigiit pingaartitaqarnerat qitiujuartoq takutinneqarami (Olsen 2002: 00:06:23)⁶. Taamaattumillu ilinniarsimanngitsunik inissaqartitsinngitsutut takutitsineq, maajunnermik aallaaveqarnera erseqqilluni. Tassuunakkut erserpoq ukiuni 1914-2019 suli oqariartuutigineqartoq kaaviiartoq – ilinniartuorsimanikkut siumukarneq.

Isumaq taanna, oqallisigineqartartoq namminermini pingaaruteqartoq paasineqarsimavoq. Ajunngitsumillu isumaqarluni siunniussaalluni, ukiulli ingerlanerini pissutsit oqaluttuarisaanikkullu killiffiit eqqarsaatigalugit, ukiuni kingullerni (1979-2019) inuusuttut nikanartutut isigineqarnissaat oqinnerusutut isikkoqarpoq, tassa isumalluutaanerulernikuugamik piumasaqarfigineqartorujussuanngoramik naatsorsuutigineqarnermikkut. Kingumulli qiviaranni, siumukarusunnerup ukiuini, kalaallit iluminni annertuumik ilatsiinnartoqarsimanera maleruutiinnarsimanermik kinguneqartoq, qallunaannorsagaanerup ukiuini takuneqarsinnaalerpoq. Qallunaannorsagaanerulli ukiuini malunnartumik akisussaaffimmik tiguserusunnginneq erserpoq, tassa pisuutitsineq atorneqarneruvoq pisooqataanermik nassuerutiginninnermiik. Taakkualu kinguneraat ukiuni kingullerni inuusuttut pilliuteqalernerat. Avatangiisiminni ulluinnarni inuusuttut avaangunartunik aqqusaagaqarput, imerajuttoqarfimmiuullutik imerajoqataallutik, atornerlugaallutik timikkut tarnikkullu, saniatigullu inuiaqatigiit iluanni naqisimaneqarlutik – aaliangersimasunik siunnerfeqanngikkunik, aaliangersimasumillu pissuseqanngikkunik iluarisimaarneqarsinnaanatik. Taamaalillutik ukiut siuliini oqaluttuarisaanikkut pisartut aallaavigalugit, inuiaqatigiinni pissusaalersut; maajuginneq, pisuutitsinerlu, anniaatigilerpaat pilliutaallutik. Akisussaaffimmimmi tiguserusunnginnerup imminut qiviarluni kukkussutaasimasunik aaqqiinissaq matoortarpa, taarsertarlugulu misigissutsinik matoorinernik. Matorinerillu inuiaqatigiit immikkoortitaalersimaqisut ataasiakkaatut inuuneranni, matut matoqqasut tunuanni annernartunik misigisanik immersulertarpei. Tamannalu ilaatigut ukiuni

⁶ Isiginnaagassami tallimanik immikkoortortalimmi immikkoortut pingajuat 3:5.

akullerni siunissami nalorninartumiinermi kinguaanut tunniussassat killeqartitsipput imigassamut qimaasimaneq ilaatigut peqquataalluni (Olsen 2002: 00:04:47)⁷.

Taamaattumik ukiuni kingullerni paquminartunik qalluineq atuakkialiatigut atugaasorujussuanngorpoq, ilaatigullu erserusussuseqalerneq aallunneqalerluni, tassuunakkut misigissutsitik aniatittaramikkik toqqoqqasumillu oqaluttuassartatik aniatittarlugit. Taamatut periuseqarnermikkut ukiuni kingullerni atuakkiaat takutippaat, kiffaanngissusermik ujartuineq. Kiisalu imminnut suliaralutik avitseqatigiillutik atuakkialiatik aqutugalugit saaffiginninnermikkut.

Inuiaassutsikkut naalliuutit ingerlaavartut matumani ukiuni kingullerni killilerniarsarineqarput, nipaallisimaarneq ajornartorsiutinillu qiteqatiginniinnarluni taamaattussaannartut isiginninneq qimanniarsarineqalerami. Avaqqunneqarsinnaanngittumillu nalinnaasumik, immiut qiviarluni suliarinermi kamak takkuttarmat, ukiuni nutaajunerusuni kamaqarneq aamma ersersinneqarpoq. Taamaattumi immiut aallaaviginerulluni allattarnermi, sunniuteqarportaaq atuakkialiami oqaluttuartaaseq takussaanerulermat *homodiegetisk fortællerinngortoq* (jf. Larsen 2013: 57) atuakkat nammineq misigisanik aallaaveqartinneratigut uppernassusaa ”uanga” kinaassusersiutigineqartalerat soorlu *Naalliutsitaanerup pissaanerani* (Petruksen 2001). Taamaattumik atuakkialiat piviusuumik tunngavillit *fiktioniunermikkut* (jf. Nielsen 2013: 179), atuartussamut attaveqarnerat sakkukillisarneqartarpoq, misigisat sakkortuut eqqartorneqartillugit. Atuakkiali ukiuni siullerneersut akullernilu annerpaamik *heterodiegetisk fortællerimik* (jf. Larsen 2013: 57) oqaluttuarineqartarput ”heltinik” pilersitsiniarnermikkut atuartussamut inuttarititamminnut atassuteqarnertik toqqorterniarlugu.

Taamaattumik atuakkiortut ukiuni nutaajunerusuni kamaqarnertik qangaanerusunut, takutittalerpaat uukapaatinneqartutut misigisimaneq takutillugu. Ilannguaq Karlsennip toqqaannangikkaluamik siuaasaminut pissutsinik isornartorsiuinermi takutippaa isiginnittaaseq ataaseq kisimi naammaginangitsoq, kinguaariit nutaat allangortariaqartut takutiutugalugu:

”*Angajullit tassa utoqqaat ilitsoqqussaq inuusaaseq atorlugu ingerlaqqinngitsoortartut ’ujaranngorlutik’, isiginnittaaseq allanngortinngitsuugaq, pisunik pereersunik ’kingumut’ qiviaqattaarpallaarlutik inuusimasunik. Kisiannili nukarleq tassa, inuusuttut pisinnaanngorsimasut*

⁷ Isiginnaagassami tallimani immikkoortotaqartumi immikkoortut pingajuat 3:5.

immaqa angajoqqaami ilitsoqqussarisaat atugarinagit siunertik kisiat isigalugu, ingerlaartuartut” (Karlsen 2015: 215).

Suut tamarnik taamaattussaannartut isigisariaqanninnerannik nutaaliarluni kiffaanngissuseqarluni inuunissamik kissaateqarnek matumani takutinneqarpoq. Kingumut qiviaqattaarpallaartarneq saaffiginnissutigaa utoqqaanerusunut takutinniarlugu, pisuutitseqattaaginnarluni uninnganeq unittoorfiusartog. Illuatungaanillu **nukarliup** siunertaminik aallussilluni ingerlanera inuusogatiminut saaffiginnitsillugu. Matumani ukiunut kingullernut (1979-2019) atassuteqarnera malunnarpoq. Pereersimasut utertinneqarsinnaannitsut uteqattaarlutilli ajornartorsiutinngorsimasut inuiaqatigiit akornanni, nutaamik isiginnittaasitaarnikkut.

Inuiaqatigiit iluanni ajornartorsiutaasartut ilaat imigassamut nakkaanneq qaqqinneqarportaaq, silattuaqinermilu unitsinnera takutinneqarluni. Tamanna *alluderer*neraa (jf. Iser 1974: 182) inuiaqatigiinnut, takutitsissutigalugu nammineq ajornartorsiutip akisussaaffiginissaa kinguaarinni unitsissallugu (Karlsen 2015: 216).

”Inuiaqatigiit pilluarnerpaasinnaagaluit, kukkusumik imminnut pilluaasersortut nunap piinik imminnut nuannaartinniarlutillusooq pillutik” (Karlsen 2015: 217).

Nunap piinik pilluaasersorneq arlaleriarluni eqqartorpaa, tassuunakkut oqaaseq taanna *invocatione*qarnera (jf. Iser 1974: 185ff) takussutissaavoq. Qallikkut nunallu piinik atugarissaarnissaq inuiaqatigiit pingaartitarilersimagaat takutinneqarpoq, atuakkialianilu misigisanik sakkortuunik eqqartuisoqartalerneratigut *testimony*-usunik, takutinneqarpoq tarnikkut qanoq inuiaqatigiit akornanni atugaqartoqartarneranik. Inuusuttullumi ilinniarsimanngitsut naqisimaneqarnerat narrugisaasutut misinnartoq takutineqarportaaq, taamaattumik inuit qamuuna qanoq misiginerat tusaanagu, ilinniarluarsimanikkut qallikkut kusanarnissaq pillugu naqisimannittarneq isornartorsiorneqarneratigut matumani *paralleller*poq. Tassa nunap pii pinermut, inuit tarnikkut naalliuuteqartut saniatigut naqisimallugit inuiaqatigiittut periuseqarnek.

Pissutsinik taamaattunik Karlsen takutitsereerluni intertekstualitet atorlugu ukiunut siullernut (1914-1953) uparuartuivoq.

Siullertut *Ukiut 300-nngornerat* intertekstualerfigaa, qulequtaatigut. Matumani nunarsuup mumissimanera ajortumut saalluni eqqartorneqarpoq (Karlsen 2015: 218).

Augo Lyngelli siunissamut pilerigisamut atuakkialiani taanna tunngatillugu, siunissaq qaamasoq isumalluarnartoq takorloorlugu. Tassuunakkut Karlsen akerliliivoq, nunap piinik pingaartitsinerup, ilinniarsimannngitsunillu inissaqartitsinngitsutut pissuseqarnerup takorluugaq mumisillugu takutikkamiuk.

Oqaluttuamigullu pisseqqinnermigut *Umiarsuup tikinngilaattaanimut* (Lyng 1982) intertekstualerpoq. Piffissap arriinera tassani unnerpaa, kiisalu inuttaasup pingaarnep oqaluttuami sinnattumigut **angajuni angajulliup** ilagileraani oqaloqatigilerlugu (Karlsen 2015: 222f.). Matumani ukiunut siullernut (1914-1953) *alludererpoq* (jf. Iser 1974: 182), arriitsumillu piffissamut uteriartornera *Umiarsuup tikinngilaattaanimut* intertekstuelleqqilluni.

”Anniarneq malugisaatinni tamani malugissavat, uteriaruimmi piviusoq malugissutsinnit nutaaniit malugisinnaannngussavat. Kissaakkusuppakkit anniarumaartutit akiuukkumaartutillu, soorlu anniarnerunikuunak akiuukkusunnerorusunnikuunallu” (Karlsen 2015: 222).

Kalaallit oqaluttuarisaanerannut uteriartornermut manna atalersippaa, massakkumi inuusumut nammineq misigilugit allat ukiut, piviusoq malugiartorlugu takullugillu susoqarnersoq. Anniarnersuaq oqaluttuarisaanikkut pisunut uterfik, ukiullu 300-nngunnginneranni mumisitsinissap unitsinnissaa pillugu sinnattortippaa matumani inuttaasoq.

Tassuunakkut *Sinnattugaq* (Storch 1914) siumukarusunnermut sulissutiginninneq *metatekstualisererpaa* (jf. Friis 2013: 147) isornartorsiuinermigut oqaaseqarfigigamiuk kukkusimasut. Pisimasut kingumut aaqqissuullugit, aaqqissusaanermik inuiaqatigiillu kalaallit oqaluttuarisaanikkut allanguinermik siunertaqarluni allaaserinninnermigut takutippaa, ukiut siuliini sulissutiginnittut kukkusimasut. Tassani takuneqarsinnaavoq ukiunut taakkununga ungasinerulluni inuusimanermi, nassuerutiginnissinnaaneq kalaaleqatit aqputtissieqataasimasut qallunaannngorsaapiloornermut. Isornartorsiuninilu ima ersaritsigisumik naggaserpaa:

*”Ulloq taanna Ilannguaq sinnattukkaminut, imaluunniit takorluukkaminut aalatinneqatigami oqaasissani naluai. Ilami aatsaat sinnattugaq **piviusunngortitassaangitsoq**.... Kisianni suliasaq angeqaaq sulisorlu akissarsissaaq Guutip saammaanneranit”* (Karlsen 2015: 224).

Isornartorsiuinittaaq qulequttamigut *Sinnattugaq* (Storch 1914) kontrastianik arketekstuelisererpaa tassa qulequtaqarami *Sinnassakkat* (Karlsen 2015), kalaallit takorluukkatigut

sinnattulikkersaarutitigut sinnassagaasimanerat ersersarniarlugu oqallissaarutigigamiuk (jf. Friis 2013: 148) – *Sinnattugaq* (Storch 1914), *Ukiut 300-nngornerat* (Lyngé 1931).

Ole Korneliusennip atuakkialiamini ukiut siuliinut *alludererportaaq*:

”Amerlanerpaat nipangerlutik assoroortut, ilaallu ataaseq oqalulerpoq: - Nammaqatigiinneq nukittuunngortitsisarpog, qaa assoroorniaritsi! Assoroqqusillunimi oqalussinnaaguni taava nammineq assoroorpiarsimanaviannigilaq, assoroortunullu siuttuunissani kisiat kissaatigisimallugu. Inuit taama ittut aatsaat ima oqarfigisassat: - Qaa oqaluinnarnak assoroorniarit” (Korneliusen 1992: 78).

Ukiut siuliini siumukarnissamik kissaateqartut atuakkiornikkut annertuumik inuiaqatiminnut sunniiniarput, soog taama siumukarnissaq piumanartiginera takutikkamikku, qanorlu siumukarsinnaanertik atuakkiamikkut. Matumani sinnattulikkersaarutit takorluukkarsaarutit aallaavigineqarput (*Sinnattugaq*, *Ukiut 300-nngornerat*). Matumanilu assoroorluni sulinikkut siumukarsinnaaneq takutinnaireqarmat, Korneliusennip taakkununga saaffiginninnera erserpoq.

Ukiullu siulliit akulliillu atuakkiaiatigut inuttaatitaasartut pingaarnerit qummut isigisassaatinneqartarnerat malunnarpoq. Tassuunakkut atuartussanut maligassatut isigitinniarneqartaramik. Inuttaasut taakku sapiitsuutitat, soorlu: Pavia (Storch 1914), Qooqa (Brandt 1971) sunniiniutaapputaaq atuartussanut, inuup maligassap qanorittuuneranik takutitsiniarnikkut, inuiaqatigiinnilu inornangajattumik torraassuseqarneri atorlugit takutitsiniutigigamikkik, qanoq pissuseqarunik qummut isigisaassanersut. Isiginneriaatsillu taakkua inuttaatitaminnut, allanit isigineqarnertik sunnertisimassutigalugu ’kalaaleq iluartoq’ naapertuutsitartik atortarpaat:

”Eksempelvis ser Hans Egede (1741) grønlanderne som koldsindige, dumme og følelseløse, og som værende uden lov, orden og disciplin, ligesom de er grove, umoralske og ganske urenlige...” (Thomsen 1998: 29).

Kalaallit atugartuunngorsarneqanngikkallarmata qulaani eqqaaneqartutut isigineqartarsimapput, atuakkialianilu ukiuni siullerni akullernilu malunnarput, inuttat pingaarnerit qummut isigisassat taakkua isiginneriaatsit avaqqunniarsareqqinnaarlugit isigitinniarneqartartut. Taamaattumillu kusassaaneq soorlu Brandtip allataani ersertoq takutinneqartoq, maajugininnermik aallaaveqartoq erseqqissitinneqarluni.

Ukiuni kingullerni – nutaajunerusuni, atuakkialiani tigulaariffigisanni malunnarpoq, inuttaasut pingaernerit ukiuni taakkunani siullerniik allaaneruneruni. Matumani kanngugineqanngilaq toqqorterniarneqaranilu, inuttaasup pingaernerup tarnikkut naalliuutai. Ajornartorsiutinik qalluinikkut ulluinnarni aqqusaagaasartut qallorneqarput, taamaattumillu inuttaatinneqartartut nakkaqqassutigisaat takutinneqartarlutik. Taamaattorli inuiaqatinut *alluderertarput* (jf. Iser 1974: 182) takutillugu, ajornartorsiuteqarneq nakkaqqanerlu kanngunartuunngitsut.

Paqumisunnerlu qaangerniarlugu nalinginnaasunngorsaapput piviusumi aqutigineqartartunut. Taamaattumik inuttaatinneqartartutiguttaaq atuakkialiani ukiut nikikkiartornerini oqaluttuarisaanikkut inissisimaneq ersersinneqartarpoq, tassa ukiuni siullerni akullernilu: Kusanartumik takutitsiniarnikkut, aalajangiisarput sunniiniutinut, sanngiiffinnik takutitsinaveersaarnikkut. Ukiunili kingullerni kiffaanngissusermik inuttut ataasiakkaatut ujartuineq takutinneqarluni, piviusortik paquminartuujunnaarsarniarlugu pilliuteqarnertik takutikkamikku.

Inoqatiginillu aqutserusulluni pissusilersuutikkut nikaginnilluni takutitsisarneq, maajugininnermik aallaaveqartoq atuakkialiani sammineqartuni erseqqarissisorujussuaq, ukiuni siullerni (1914-1953) ersarippoq atugarissaannginnerusut paasisimasakinnerusullu maajugineqartartut. Ukiunili akullerni (1953-1979) siuaasaminnit maajugininnerat erserpoq. Taakkua marluk ataatsimut isigalugu toqqoqqasutigut ersarissivoq inoqatinut toqqaannarnerusumik maajugisaqarneq. Ukiunili kingullerni, inoqatinut maajugininneq ersersinneqartillugu uumasunut kattutsitsisarneq atorneqakkajuttarpoq (jf. Nussbaum 2006: 173):

”...kingusiinnarlu eqqarsalerpoq immaqa inuit qaammatip qorsorpaluartup qitsunngortissimagai. Misigivorlu nammineq ingerlaqqinngikkuni aamma qitsunngortinneqassalluni” (Karlsen 2015: 224).

Matumani inuit ilatsiinaartutut pissusillit qitsunnut assersuunneqarput, asuli illoqarfimmi angalaannarlutik sulinatik, aningaasannattartut maajuginerannik takutitsiniarnermi. Qitsuullu assersuutigineqarnera paasineqarsinnaavoq, inuiaqatigiit amerlanerit namminersornerulersimasut kiffaanngissuseqarnerulerlutillu. Matumani inunnit allanit qanoq isigineqarnissartik apeqqutaatippallaarnagu inuuneqalersimanermikkut, inuit pissusilersornermikkut aqutsiniartarnerat iperarlugu kiffaanngissuseqarnerulersimasut. Soorlu ukiuni akullerni inuit katataasimasutut taakkartorneqartut atorfissaqanngitsutut nunagisaminni misigitinneqartarnermikkut

maajugisaasartut (Olsen 2002: 00:37:51)⁸. Ukiunilu kingullerni Korneliussennip uumasut atortorujussuusarai inunnut assersuullugit malunnarportaaq, maajuginneq aallaavigalugu uumasutut isiginerisigut oqilisartaramiuk paasinarsarlugu sooq maajunnarnersut (Korneliussen 1992: 52f.). Taamaattorli maajugineqarnissamut ersiunnaarsimanermuttaaq uumasunut attuumassusiisarneq isigineqarsinnaavoq, inuit kiffaanngissuseqarlutik allanit aqunneqaratik inuunerulersimanagerat ukiuni nutaajunerusuni.

⁸ Isiginnaagassani immikkoortuni tallimaasuni immikkoortut pingajuat 3:5.

Naggasiut

Matumani inaarutaasumik allaaserinnillunga naammassissutissanni, apeqquitiit aallarteqqaalerama aallaqqaasiutinni sarsuatissimasakka, akissutissarsivakka.

Ukiukkaartumik misissuinikka immikkut tamaasa paasisaqarfigaakka, siullertut *Sinnattugaq* (Storch 1914) najoqqutaralugu ukiut siulliit (1914-1953), annertuumik sunniiniuteqarsimasoq siuariartornissamat toqqortersinnaanagu paasivara. Storchip atuakkialiani aqputigalugu *implied authority* (jf. Iser 1974: 103), takutitsissutigaa siunissaq pilerinartoq. Sinnattuinnaanngilarli naggataanimi Paaviap sinnattua aqputigalugu kajumingaarnini *narratorit* (jf. Ibid) atuartussamat sunniiniutigaa kajumissaarilluni ilisimasaqarlualernikkut siumukarneq anguneqarsinnaasoq, kalaaleqatiminut toqqaannanngikkaluamik kajumissaaraluni saaffiginninnermigut (Storch 1914: 69).

Storchip atuakkialiaata imarisamigut nalimini allanut atuakkialiat imarisaannut *parallellernerat*igut paasivara, kisimiinnani atuakkiorlutut siumukarnissaq sunniiniutigigaa. Allamimi siunissalikkersaarutaasumi *Ukiut 300-nngornerat* (Lyng 1931) tamanna sunniiniutigineqarportaaq. Atuakkiorlutut naliminni siumukarnissamik takorluuinnerminni qallunaanut issuaaginnarluni siumukarnissamik piniarsarisunut *maajuginninnerat* (Nussbaum 2006: 72ff) erserpoq. Taamatullu atugarissaannginnerusunut inuiaqatigiit iluanni nikaginnilluni ammut isiginnittarneq ersersinneqarluni *Sinnattugaq* (Storch 1914) aqputigalugu. Tassuunakkut inuttaasup pingaarnerup Paaviap asimioqarfimmiuusimasut malinnaaffiginneratigut erserpoq.

Ukiuni siullerni (1914-1953) ukiut siumukarusulerfiit ukiuini, atugarissaarnerulerusunnermi, atuartitaanikkullu qaffasinnerusumik inissisimarusulernermi, paasivara suaasanut piniarnermik pingaarnertut inuuniuteqartuarsimasunut, anersaakkut ungasinneruneq pigineqartoq. Taamaattumik suaasanik *kannguginninneq* (Nussbaum 2006: 173f) toqqammavigalugu ipiitsutut, tipeqanngitsutullu isigineqarusunneq pillugu, inuiaqatigiit iluanni tassunga naapertuutinnigsumik inissisimasutut isikkoqartinneqartut – piniartut, naqisimaneqartutut inissisimapput. Tamakkualu atuakkialiani aviisinilu eqqartorneqarnerisigut erserput, atuakkialiani piniartut atugarisartagaat, suaasallu inooriaasiisa takutinneqarnerisigut, kiisalu aviisitigut piniartut ajattorneqartutut misiginnerminnik takutitsinerisigut (Sandgreen; AvangnaamioK no. 2: 23; Nielsen 1934; Lyng 1938). Taamaattumik siumukarusunnerup ukiuini atuakkialiani annertuumik toqqoqqasumik oqariartuutigineqarpoq suaasanut qaninnerusumik anersaaqarluni inuuneq maajunnartoq. Atuakkialiallu matumani eqqumiitsuliaannaanngillat, sunniiniutaappulli angorusutamut – ukiunut nutarteriffiusunut.

Taamaattoq ukiut akullit eqqaassagaanni *Qooqa* (Brandt 1971), annertuumik siuaasanut tusaruminartunik oqaluttuarinnilluni atuakkiortoqartalerpoq. Tamakkualu tusaruminartut tassaapput kusassaanerit siuaasanut attuumassuteqanngitsut, taamaattorli takorluugaannaat. Piviusoq avaqqullugu siuaasanik eqqiluilluinnartorsuarnik, peqqissaartunillu akiniaanermillu unitsisunik allaaserisaqarneq takutitsissutaavoq, ileqqutoqqanut *maajuginninnermik* (jf. Nussbaum 2006: 72ff). Ukiunimi akullerni kalaallit qallunaanngorsagaareerlutik inuiaqatigiittut imminnut naneqqinniarnerminni siuaasatik aallerfigisorujussuanngorpaat ujartukkaminnik, tamannali atuakkialiani oqariartuutaavoq qalliinnaq. Kusassaallunimi oqaluttuarinninneq *kanngusunermik* (jf. Op.cit: 173f) aallaveqarpoq. Taamaattumik naliminni siuaasanut misigissusaat ambivalensinngorput; siuaasat ataqqiniaraluarlugillu kanngugigamikkit. Ukiummi siuliini sulissutigineqarsimasut kalaaleqatinit – siumukarnissaq. Pilersaarutit uniuunnerini, ilaatigut maliguutiinnartoqarpallaarsimaneratigut kinguneri atuleramikkik (Olsen 1970), kinaassutsimikkut tammartajaalerlutik. Kalaaleqatinillu toqqaannartumik pisuutitsisinnaannginnikkut qallunaanut kamassaqaalerneq toqqammavigilerpaat (Villadsen 1965), ajornartorsiutit matoorlugit pisuutitsilernimikkut. Taamaattumik ukiut akullit (1953-1979) inuiaqatigiittut naneqqilerniarfimmi, toqqammavissaarunnermiiffiupput siuaasanut *maajunneq* (jf. Nussbaum 2006: 72ff) tapertaagami, taakkununga anersaakkut attavineqqinnaveernermit. Naatsumik oqaatigalugu, atuakkialiat tamatuma nalaani qangarnisalernerat ataqqinninniutaannarnik siuaasanut attuumassuteqanngillat, siuaasanulli oqariartuutimikkut toqqoqqasutigut *kanngusunermik* (jf. Op.cit: 173f) oqaatiginnillutik.

Ukiuni nutaajunerusuni (1979-2019) Ole Korneliussennip quiasaartumik uumisaarisunillu sakkoqarluni, inuiaqatigiinni ajornartorsiutaasartunik qalluivoq. Anniaatit pilersinneqariartorsimasut inoqatinik maajuginninnikkut kannguginninnikkullu, ukiut siulliit (1914-1953) ammalu (1953-1979) toqqammavilersimasaat, inuiaqatigiinni pissusilersorluni aqutsiniartarnikkut takutinneqartartutigut, naapertuuttumik allat isaaniik kusanartuunnginnikkut paqumigineqalersimasut, soorlu inoqatinut naqisimanninnikkut – ilinniarsimanngitsunut imerajuttunulluunniit takutitsiniutaapput, allaanerusumik periuseqarusulernermik, kiffaanngissuseqarusulernermik.

Ukiunimi nutaajunerusuni paasinarsivoq atuakkialiatigut *testimony*-nik allaaserinnittalernikkut, akisussaaffimmik tiguisimanninnerup kinguneranik ukiuni akullerni (1953-1979), allanik pisuutitsilluni kamaqalernermit ukiuni nutaajunerusuni kinguaariit kingulliit pilliuteqartitaasut.

Taamaattumillu inuiaqatigiit iluanni kusanartuinnarnik allaaserinnittarneq killilerneqarpoq, inuiaqatigiinnut saaffiginnissutaalluni, ajornartorsiutit kanngunartuunngitsut inuillu atukkamikkut artorsartut taperserlugit kisimiinnginnerannik saaffiginnillutik (Korneliussen 1992; Petrussen 2001; Steenholdt 2015).

Inuiaqatigiimmi kalaallit iluanni ajornartorsiutaasut annertuumik soorlu: Imerajuttuuneq, ikiaroorajuttuuneq, perorsarnerlugaaneq, imminut toquttarneq, timikkut tarnikkullu atornerlugaaneq ukiuni nutaani (1979-2019) paquminarnerat killilerniarneqarpoq. Tamannalu takussutaavoq ingerlaqqikkusunermik, anniaatinik avitseqatiginnikkut, qanoq atugaqarsimagaluaaraanniluunni inuiaqatigiinni naqisimaneqarnani kiffaanngissuseqarusussuseq. Inuiaqatigiinni pissusilersuutinik takutitsilluni ajorinninnikkut aqutsiniartarneq atugaasorujussuaq, oqariartuutitigut toqqoqqasutigut takutinniarneqarpoq, ajornartorsiutinik pilersitsisuusartoq, kanngusulernikkut imminut matoornermi allanut qimaasarnernut, soorlu: Imminut toqunnermut, aanngajaarniutinulluunniit nakkaannernut.

Qulaani ukiut siuliinut akullernullu pissutsinut iluatsippiannngitsunut annertuumik taakkartuereerlunga ersersaanikkut, oqaatigerusuppara pissutsit tamakkua eqqartuunneqarnissamuinnaq tunnganngitsut, tassami pissutsit naliminni pingaartitaasut aqputigisimanngikkaani oqaannarluni kukkusimaneraanik ajornanngitsunnguummat. Naliminnili ajunnginnerpaanik eqqarsarlutik inuiaqatigiit imminnut aqputissiuunniarsimapput, ajornartorsiutilli kaaviaaginnassanngimmata ukiuni kingullerni (1979-2019) paqumigineqartunik killiliiniarneq annertuumik takutinniarneqarpoq, kinguaariit kingulliit kiffaanngissuseqarlutik inuunekarusunnerannik takutitsinikkut (Korneliussen 1992; Korneliussen 2014).

Taamaattumik atuakkialianik aallaveqarlunga misissueqqissaarninni, pissutsinik atuakkialiat naligisaaneersunik qalluinikkut annertuumik pisunik, oqaluttuarisaanikkut paasisaqarpunga. Tamannalu killigalugu naqissuseqqippara, atuakkialiat eqqumiitsuliaannaanngimmata, annertuumilli oqaluttuarisaanermut tarrarsortarmata. Taamaattumik Kelly Berthelsennip oqaasia isumaqatigilluinnarpara: *“Atuakkiorneq tassaavoq inuiaat isaat, siutaat qarngilu* (Langgård 2010: 156).

Atuakkialiatigummi piviusut toqqaannartumi toqqaannanngitsumilluunniit anisinneqartarput, inuiaqatigiinnut tarrarsortorujussuit – tarrarsortitsisorujussuilluunniit. Taamaattumik annerttumik inuiaqatigiinnut atuakkialiatigut sunniiviginnittoqarsinnaasarpoq atuartussanut.

Atuakkialiatigut pisartunik pisunillu oqaluttuarisaanikkut qalluinikkut malunnarpoq ukiut siuliini (1914-1953) kiisalu ukiuni akullerni (1953-1979) annertuumik oqariartuutunik toqoqqasunik qalluisoqartoq, tamakkualu takutitsipput inuiaqatigiit iluminni oqaluttuarisaanikkut piffinnut allanut ingerlanerminni piffissaq qanippallaaraat toqqaannartumik eqqartuissallutik, kanngusuutiminnik – maajugisaminnillu. Taamaattumik toqqaannartumik qalluinnginnermikkut paqumisuttutut pissuseqarput, taamaattumillu annerusumik ukiut taakkua pisoqarfii qimakkaanni oqariartuutivii ersarinnerulerlutik. Ukiunili nutaajunerusuni kiffaanngissusermik ujartuinermi toqqaannartunik ajornartorsiutunik qalluisalerput, inuiaqatigiit naapertuulluarsorisaat malillugit aqunneqartutut ilillutik inuuneqarneq killilerusullugu.

Inoqatinittaaq nikaginnilluni naqisimannittarneq ajortuinnartut tigusassaangitsoq ersarissivoq, *Sinnattugaq* (Storch 1914) aqputigalugu inuttaasukkut pingaarnikkut takutinneqarmat, Paavia nikagisaanerminek sukasaatiginnittoq ajukkunnangitsumillu isigisaalerniarluni sukataarniarneratigut ilinniarluarsimanikkut, tassuunakkut takutinneqarmat inuup qanoq pineqarnerminik qanoq tigusinera apeqqutaasoq. Taamaattumillu maligassatut inissinneqarpoq, inuiaqatigiit naqisimaneqartutut misiginertik, ajunngitsumut saatillugu sukasaatigisinnaammassuk.

Naggataanilu oqaatigerusuppara matumani allaaserinninninni, misissoqqissaakkakka tarrarsorfigineratigut inuttutaaq pissarsiaqaatigeqigakkit. Nammineerlunga oqarsinnaavunga pilliutaaqataallunga, allat anniaataat aqputigalugit kanngusunermik ilaatigut peqarlunga peroriartorsimagama. Allaanerorusunermilli peqarnikkut anguniagassannik imminut siunnerfilernikkut, pitsaanerusumik inissisimasinnaaneq upperisimallugu. Tassuunakkut inuiaqatigit pissusilersuutunik takutitsillutik isorinnittarnerat annertuumik paasisaqarfigivara, sooq kanngusuuteqartarninnut inissiiffigigakku. Taamaattumik inuttut nammineq, ilisimasassanillu allanik paasisaqarfigaara.

Qulaani pingaartillugu oqaatigisimasara inuiaqatigiit namminersulivikkusuttut piviusunik tusarsinnaanissaat, matumani oqariartuutunik toqoqqasunik qalluinikkut ersarissivoq, nammineq inuttut ataasiakkaatut akisussaaffimmik tigusinngikkaanni ajornartorsiutaasartut, inuiaqatigiit kalaallit iluanni akiorneqarnissaat ajornassasut. Inuttullu ataasiakkaatut akisussaaffinnik tigusinngikkaanni namminersulivinnissaq sinnattualaarutaannaasutut isigigakku, oqaluttuarisaanikkut pisartut kaaviaaginnartinneqaqqissanngippata. Soorlu siumukarusuttoqarnikuusoq.

Litteraturliste

Berthelsen, Christian

- 1994: *Kalaallit atuakkialiaat 1990 ilanngullugu*. Atuakkiorfik, Nuuk

Berthelsen, Kelly

- 1996: *Anaana taallallu allat*. Atuakkiorfik, Nuuk.

Bhabha, Homi K.

- 1994: *Of mimicry and man . The ambivalence of colonial discourse*. Homi K. Bhabha. *The location of culture*. Routledge, New York, pp: 85-92.

Brandt, Ole

- 1995: *Saanikut oqaluttuassartaat*. Ole Brandt. *Ippiarsuup imai*. Atuakkiorfik, Nuuk. (pp: 7-32).
- 1991: *Tulluartoq 1*. Atuakkiorfik, Nuuk. 2 udgave.
- 2018: *Qooqa*. Tredje udgave. Milik publishing, Nuuk. (1971 1 udgave).

Broberg, Randi

- 2000: *Sinnattumit anillanneq tullialu*. (et.al). Pauline Lundblad Abelsen, Nuka Møller, Nukaraq Eugenius (red). 2020. Specialtrykkeriet Viborg. (pp: 29-48).

Egede, Johan

- 1990: *Misigisaq qiiaamminartog*, aaqqissuisog Frederik Lyngge, Eeq! Atuakkiorfik, Nuuk pp: 12-23.

Freud, Sigmund

- 1998: *The uncanny*. Et.al. Redaktør: Julie Rivkin & Michael Ryan. *Lithery theory: an anthology*. Blackwell Pulishers Inc. (pp: 154-167).

Friis, Elisabeth

- 2016: *Intertekstualitet*. (et.al) Redaktør: Lasse Horne Kjældgaard, Lis Møller, Dan Ringgaard, Lilian Munk Rösing, Peter Simonsen, Mads Rosendahl Thomsen. *Litteratur. Introduktion til teori og analyse*. Aarhus Universitetsforlag. Anden udgave. (pp: 143-156).

Gulløv, Hans Christian

- 2017: *Grønland. Den arktiske koloni*. Forfatterne og Gads Forlag A/S.

Iser, Wolfgang

- 1974: *The Implied Reader*. The Johns Hopkins University Press.

Kalaaleq, Errortuut

- 1921: *Qanoq-una pisoq?* Kalaaleqatersi Errortuut. AvangnaamioK. No 1. 1921 sp 4ff.

Karlsen, Ilannguaq

- 2015: *Sinnassakkat*. Redaktør: Lene Therkelsen. 2040. NAPA & milik publishing (pp: 214-227).

Korneliussen, Niviaq

- 2014: *Crimsom & Clover – FIA*. Niviaq Korneliussen. *Homo sapienne*. Milik publishing. (pp: 17-50).

Korneliussen, Ole

- 2009: *Meerannguatut ilinngikkuni*. Forlaget Atuagkat.
- 1992: *Uumasogat*. Atuakkiorfik, Nuuk.

Kristiansen, Ulloriannguaq

- 1954: *Nunassarsiaq*. Atuakkiorfik, Nuuk.

Langgård, Karen

- 2010: *Atuakkiat tassaapput inuiaat isaat, siutaat qarngilu*. Et-al: Birgitte Jacobse , Birgit Kleist Pedersen, Karen Langgård & Jette Rygaard: *Kalaaleq Nunarsuarmiorlu*. Ilisimatuarfik, Nuuk.
- 2003: *Danmarkip pia – og indkredsning af den koloniale reception versus den postkoloniale reception af metaforen 'grønlændere er børn'*. (red.): Aksel V. Carlsen, Estrid Janussen, Karen Langgård, Birgit Kleist Pedersen, Kenneth Pedersen, Jette Rygaard. *Grønlandsk kultur- og samfunds forskning 2003*. Ilisimatusarfik/ Forlaget Atuagkat, Nuuk. Pp: 129-148.
- 2011: *Greenlandic Literature from Colonial Times to Self-Government*. Karen Langgård & Kirsten Thisted (red). *From oral tradition to rap*. Forlaget Atuagkat. (pp: 119- 188).

Larsen, Gorm

- 2016: *Fortæller*. (et.al) Redaktør: Lasse Horne Kjældgaard, Lis Møller, Dan Ringgaard, Lilian Munk Røsing, Peter Simonsen, Mads Rosendahl Thomsen. *Litteratur. Introduktion til teori og analyse*. Aarhus Universitetsforlag. Anden udgave. (pp: 57-70).

Lynge, Augo

- 1931: *Ukiut 300-nngornerat*. Atuakkiorfik, Nuuk.

Lynge, Frederik

- 1921: *Palasi Ostermann-imut*. AvangnaamioK no. 7 1921 sp. 54ff.

Lynge, Hans

- 1991: *Ersinngitsup piumasaa*. (3 udgave) Atuakkiorfik, Nuuk. 1 udgave 1938.

Nielsen, Frederik

- 1970: *Ilissi tassa nunassarsi*. Atuakkiorfik, Nuuk.
- 1962: *Qilak – nuna – imaq allallu*. Atuakkiorfik, Nuuk
- 1934: *Tuumarsi*. Atuakkiorfik, Nuuk

Nielsen, Henrik Skov

- 2016: *Fiktion*. (et.al) Redaktør: Lasse Horne Kjældgaard, Lis Møller, Dan Ringgaard, Lilian Munk Rösing, Peter Simonsen, Mads Rosendahl Thomsen. *Litteratur. Introduktion til teori og analyse*. Aarhus Universitetsforlag. Anden udgave. (pp: 179-190).

Nussbaum, Martha C

- 2004: *Hiding from Humanity. Disgust, Shame, and the law*. Princeton University Press.

O'Flaherty, Wendy Doniger

- 1984: *Dreams, Illusion and other realities*. The University of Chicago Press.

Olsen, A

- 1923: *Erroruummut avannaamiumut*. A. Olsen. AvangnaamioK. No 8 Juuli 1923 sp. 62f.

Olsen, Moses

- 1970: *Aamma uagut taamaappugut?* Atuakkiorfik, Nuuk

Olsen, Tupaarnaq Rosing

- 2002: *Qaannat alannguat. I skyggen af kajakkerne. In the shadow of the kayaks*. Naminersorlutik oqartussat, Nuuk.
- 2004: Sallu atuleraangat/Når løgnen går ind/When the lies begins in: *Suluk #4*. Pp: 46-51.

Ong, Walter J.

- 2002: *Orality and literacy*. Routledge, New York.

Pedersen, Birgit Kleist

- 1997: *Den ædle vilde som projekt. Synet på forfædrene i den grønlandkse litteratur i perioden 1970-1990*. (Red): Jette Rygaard, Claus Andreassen, Birgitte Jacobsen, Daniel Thorleifsen & Hanne Petersen. *Grønlandsk kultur- og samfunds forskning 97*. Ilisimatusarfik/Atuakkiorfik, Nuuk. pp: 153-173.

Petersen, Jonathan

- 1922: *Piniartoorpianngitsumut*. Jonathan Petersen. Atuagagdliutit. No12. 10. April 1922 sp.186f.

Petersen, Pavia

- 2003: *Ikinngutigiiit*. Ilinniuserfik Undervisningsmiddelforlag. (3 udgave).
- 2018: *Niuertorutsip pania*. Ilinniuserfik Undervisningsmiddelforlag. (3 udgave).

Petrussen, Vivi Lynge

- 2001: *Naalliutsitaanerup pissaanerani*. Forlaget Atuagkat.

Rosing, Otto

- 1962: *Aasiaat*. Atuakkiorfik, Nuuk
- 1976: *Taseralik*. Atuakkiorfik, Nuuk.
- 1963: *Tkippoq*. Atuakkiorfik, Nuuk.

Sandgreen, Otto

- 1964: *Ernermik akiniussisoq*. Atuakkiorfik, Nuuk.

Sandgreen, Silas

- 1921: *Assoroorpugut ajattornata*. Silas Sandgreen. AvangnaamioK no. 2 februar 1921 sp. 23.

Steenholdt, Sørine

- 2015: *Anaana oqaasiinnaammat*. Sørine Steenholdt. *Zombiet Nunaat*. Milik publishing (pp: 37-47).

Storch, Mathias

- 1914: *Sinnattugaq*. Atuakkiorfik, Nuuk.
- 1921: *Kunngitta ilaqutaasa, nuliata ernerisalu niuertoqarfimmut Ilulissanut tikeraarnerat Julip 14-ni unnulersoq uk. 1921*. AvangnaamioK nr. 2 Februar 1921 sp. 69ff.

Sørensen, Karoline Lennert

- 2015: *Rejsen*. Et.al. Redaktør: Lene Therkelsen. 2040. NAPA & milik publishing. (pp: 94-113).

Thisted, Kirsten

- 1992: *Greenlandic Literature: Suicide as an interpretation of Modern Life*. (et.al) Redaktør: Gunilla Blom, Peter Graves, Arne Kruse & Bjarne Thorup Thomsen. Nordic Language Secretariat, Oslo. (pp: 141-154).
- 1992: *Mundlighed/skrift, en teoretisk indkredsning af "det grønlandske" i grønlandsk litteratur*. In: *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 92*. Ilisimatusarfik/Atuakkiorfik, Nuuk. Pp: 195-226.
- 2001: *Ny roman af Ole Korneliussen -Salstøtten. En introduktion til bogen og forfatterskabet*. Tidsskriftet, Grønland no 1, 01.2001 pp: 7-12.

- 2019: *Skyld, skam og soning*. Ole Høiris, Ole Marquardt & Gitte Adler Reimer (red.). *Grønlændernes syn på Danmark. Historiske, kulturelle og sproglige perspektiver*. Aarhus Universitetsforlag. (pp: 153-190).

Thorbjørnsen, Lis

- 1968: *Om den nationale kultur*. In: *Fordømte her på jorden*. Rhodos, København. (Orig.udg. *Les damnés de la terre*, 1961).

Thuesen, Søren

- 1988: *Fremad, opad*. Rhodos, København.

Villadsen, Villads

- 1965: *Nalusuunerup taarnerani*. Atuakkiorfik, Nuuk

Nittartakkamiit:

[http://denstoredanske.dk/Dansk Biografisk Leksikon/Kirke og tro/Præst/Mathias Storch](http://denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Kirke_og_tro/Præst/Mathias_Storch)

06. juni 2019 00:43

https://www.youtube.com/watch?v=sd-JcV0_NAA

22.juni 2019 22:53

Kort resumé af min specialeafhandling på dansk

I denne specialafhandling har jeg beskæftiget mig med bøger fra 1914 til 2019, herunder har jeg søgt at finde skjulte og indirekte budskaber i indholdet ved at sammenligne og spejle indholdet med de faktiske forhold i de år bøgerne er skrevet. Ved denne metode har jeg søgt efter tabu, skamfulde og væmmelige emner i samfundet.

De centrale bøger der omtales her er Sinnattugaq (Storch 1914), Qooqa (Brandt 1971) samt Ole Korneliussens forskellige korte noveller, viste at samfundet i takt med bevægelsen i samfundshistorien har anvendt væmmeligheden og skammen til at påvirke medmennesker, ved at som samfund at vise at man er uanselig. I de senere år (1979-2019) er det blevet tydeligere at den nye generation hungrer efter frihed ved at i talesætte tabu emner ud fra egne erfaringer.